DIYONI
Iyesu e yonai bagi kawaya apunu Diyoni okapupu
Oka gwede nene tapu ki kabuwai

Oka yau pokaiya ka apunu Diyoni nu kabuwaniyau da Iyesu e ka Mamanuga God e eya Yonai, e ka nu Iya Negeyana Apunai, e ka Tanai Apunai, e ka nu Iyanuga Bani, ade e ka nu Iya Awanai ki Negeyau Apunai mete kina. Iyapana nima e sumapoto ki ka e maramara tondana kaniyana ki iyai yadini.

Oka debai empamana ki kabuwai

Yona kerarai *1:1-18*
Iyapana siruwatamiyawa apunai Diyoni *1:19-51*
Iyesu upiwagawa umawa *2:1-12:50*
Pura siyarai natere Diyerusaremu rabineya *13:1-19:42*
Iyesu iyawena ade matarawagawa *20:1-31*
Iyesu ade matarawena tawana Gariri rabineya *21:1-25*

Iyanuga yonai

1 Kunuma waira kerareya ka Yona Apunai tondawa. E ka Mamanuga God mete idiwa. Yona Apunai ki e ka ade God.
2 E kunuma waira kerareya Mamanuga God bameya tondawa.

3 Gwedegwede kuduba mo bani eba bauwena
ko Yona Apunai e pokaiya ka Mamanuga God
gwedegwede kuduba yamatapu.
4 Yona Apunai ki e ka Iya Kerarai, ade Iya
Kerarai ki e ka iyapana kuduba nu Dunanuga
bauwena.
5 Duna ki tanai tawana sisipu minibu siwa ko
tanai ki bodapamana yawatai mo pa mena.
6 Mamanuga God e ubupu apunu mo si ka Diy-
oni tonopupu bauwena.
7 E tanai ki sisiyai iyapana tadeyana da mu e
wagubu ki pokaiya Tanai Apunai ki sumapamana
ki nana.
8 Apunu Diyoni e ka eba Tanai ki apunai ko e
Tanai Apunai e sisiyai wagana ki nana bau-wena.
9 Tanai mibai kawapu yewe wairau bauwena
karako iyapana kuduba nu kawarinugu miniyau
siwa.
10 Yona Apunai kawapu yewe wairau tondawa.
E pokaiya ka Mamanuga God waira yo kunuma
kuduba yamanatapu, ko e bauwena ki ka e eya
iyapanaiyoma e gogomupu.
11 E eya tawaneya bau-wena ko e eya iyapanaiy-
oma mu nuwa-mugu ka e pa mena ade e diriwai ki
mu eba kwaetagubu.
12 Ko nu dai ki e diriwai kwaigibi sumamipi ki
pokere Mamanuga God nu e munuiyoma nidibu.
13 Nu ka eba inanuguma mamanuguma mu
pokamugere iya waunai ki wadimpi ko Ma-
manuga God e eya mena iya ki nu negebu.
14 Yona Apunai e iyapana kaina nu maba we-
nawena manako nu paunanugu tondawa. Ma-
manuga God e eya Gubagai eyaka mena ka eyo ki

pokere e kasiyarai tanai bagi kawaya ki nu mata-
rau emipi. E ka mibai kawaya. E nu deni mena
nota kwarikwarisiniyau ki pokere nu bitanuga
ki nu nubo wadamana ki e deni mena rikapupu
manako puyo iya waunai nu negebu.
15 Apunu Diyoni ubupu e bonanai ragiragi
kawaya Iyesu sisiyai iyapana tadeyawa, wagawa
ke; “Nau naiya mena nidibuwani, suwagubuwani
ke; ‘Nau ewaneya ka apunu mosi baiyagisi ko e ka
apunu kawaya. Apunu ki e nau raurusinibu mibai
ka e kunuma waira kerareya tondawa yabadawa
da karako.’ Apunu ki nene suwegekeya apunai e
karako bauwena yau kena.”
16 Apunu ki nu kuduba deni mena notaniyau
ade bagi mena kawareya kawareya nu negeyau.
17 Nu goranuga ki ka Mamanuga God ubupu
oragai apunai Mosisi pokaiya nu negebu, ko yona
mibai ade iya waunai ki puyoi ka e Iyesu Keriso
pokaiya nu negebu. Nu bitanuga ki nu nubo
wadamana ki e rikapupu manako deni mena nu
wadinibu bagi.
18 Nu iyapana kuduba Mamanuga God nu
yabunugere mo eba emipi ko e madaneya ka e eya
Gubagai mena tondau. E ka e eya Mamai maba. E
ka ade God ki pokere nu e kataipamu ki ka nu e
Mamai mete kataipamu.

Apunu Diyoni iyapana siruwatamiyawa Iyesu sisiyai wagawa
(Mateyu 3:1-12; Maki 1:1-8; Ruki 3:1-18)

(v28) Apunu Diyoni awana Diyoudani papasi
buridere tawana Betani bameya iyapana
siruwatamiyawa tondawa,

19 manako Diyu ragidai mu
kawakawaimuguma natere Diyerusaremu
rabineya idiwa ki mu ubumupu Mamanuga God
bameya dobopiyamu ragidai ade mu kobamugu
upitagamu ragidai dai mete kina ki tonotampu
apunu Diyoni bameya bautagubu manako
manumupu, tagubu ke; “Kau ka nima?”
20 Ko apunu Diyoni denai yona mo eba
wekepupu ko e matarau mu tadebu, wagubu
ke; “Nau ka eba wi Iya Negeyana Apunai Keriso.”
21 E inako wagubu ko mu e kawareya ade
manumupu, tagubu ke; “Ko kau ka nima? Kau ka
bani oragai apunai Eraidiya ade baunugibi bo?”
“Ae, nau ka eba eyo.”
Apunu Diyoni inako wagubu waina-mupu ka
mu e ade manumupu, tagubu ke; “Mamanuga
God e Bonanai Wainapiyei Nuwegei Apunai ki kau
baganai bo?”
“Ki pa mena, nau ka eba eyo.”
22 Apunu Diyoni inako wagubu, ki pokere iya-
pana e kawareya ade manumupu, tagubu ke;
“Ko kau kiya nidi; Kau ka nima? Nu tonon-
impu ragidai kau yonagi denai wainapamana ki
nawanai idiwu ki pokere kau kiya sisiyagi karako
matarau nuwagi da nu wainapamu manako nu
kaigamu mu tadeyamu.”
23 Ko apunu Diyoni denai mu tadebu, wagubu
ke; “Nau ka gwabau yonasugakani tondakani
apunai. Mamanuga God e bonanai wainapiyawa
wagawa apunai Aisaiya naiya wagawa tondawa
ki kawareya nau karako ade suwagakani yau
kena;

‘Kaiwawonuga e yawatai ki wi gwaba memuri da
e taneya baiyagisi kayayagisi.’ ”

24 Apunu Diyoni manupamana empamana bau-
tagubu ragidai dai ki ka Parisi ragidai. Mu e yonai
ki waina-mupu ka mu e ade simupu, tagubu ke;
25 “Kau nuwagibi da kau ka eba nu Iya
Negeyana Apunai ade kau ka eba oragai apunai
Eraidiya ade kau ka eba Mamanuga God e
Bonanai Wainapiyei Nuwegei apunai. Kau ki
kuduba pa mena nuwegei ko kau iyapana gwede
nana siruwatamiyei?”
26 Ko apunu Diyoni denai mu tadebu, wagubu
ke; “Nau uburakani awana pokaiya iyapana
siruwa-tamakani, ko wi paunagau ka apunu mosi
bauwena uburau ko wi e eba kataigau.
27 E nau ewaneya bau-wena ko e ka ade apunu
kawaya eba nau maba. Nau e bigabigai kwaesug-
ana ko nau ka eba bagi da nau waitapani e kerarai
kwakwarai ki taburubai rikapani.”
28 (-)

Mamanuga God e Papa Sipi Munai

29 Nawaru puruwena ka apunu Diyoni ubupu
Iyesu ika yabadawa empupu manako e iyapana
ika idiwa ki tadebu, wagubu ke; “Mamanuga God
e Papa Sipi Munai burida yabadau ki wi em-
pumuri. E ka iyapana kuduba, madega kauwagau
madega posiwagau nu biginuga surupana kwenu-
pana ki apunai.
30 Nau naiya suwagubuwani da; ‘Nau ewaneya
ka apunu mo baiyagisi. E ka apunu kawaya eba
nau maba, mibai ka e nau raurusinibu kunuma
waira kerareya tondawa yabadawa da karako

bauwena.’ Apunu ki nene suwegekeya ki apunai
karako wana bauwena yau kena.
31 Wi tawana Isiraero ragidai e kataipamana
ki nana ka nau bausugu-buwani manako awana
pokaiya wi siruwaniyakani. Ko e kiyabui ki nau
naiya mo eba empuwani.”
32-33 Apunu Diyoni Iyesu sisiyai inako wagubu
manako ade wagubu ke; “E kiyabui nau naiya
mo eba empuwani ko Mamanuga God e sidibu
da nau awana pokaiya wi siruwaniyana ki nana
manako ade sidibu, wagubu ke; ‘Nau niya Keyaini
kaworoto apunu mo kawareya miniyoto siwa
emani, apunu ki ka aita uburoto nau Keyaini
Tanai Bagi Kawaya ki kasiyarai pokaiya iyapana
siruwatamini’. E inako wagubu manako ki eweya
ka nau Mamanuga God e eya Keyai midiwari
umago maba kawapu apunu burida yabadau ki e
kawareya tondubu empuwani.
34 Ki pokere nau nidiyakani yau kena; Apunu
burida bauwena ki e ka Mamanuga God e eya
Gubagai.”

Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai

35 Nawaru puruwena ka apunu Diyoni e
kowakowaiyoma apeya mete ika idiwa,
36 manako e yabu tapu Iyesu ika yabadawa em-
pupu. Empiyawa manako e kowakowaiyoma ki
tadebu, wagubu ke; “Mamanuga God e Papai Sipi
Munai nu biginuga surupana ki nana bauwena ki
yabadau buri empumuri.”
37 Mu yona ki wainamupu ka mu kimpu
ubumpu apunu Diyoni kamadumpu manako
Iyesu eweya kayatagubu.

38 Mu Iyesu eweya kayatagubu kaiwa ka e
wirawena mu emitapu manako manutapu,
wagubu ke; “Wi nima kwaenepiyamu?”
Ko mu denai tagubu ke; “Nidiyei Kabukabuwa
Apunai, kau tawagi ka bani?”
39 “Kebomuri empumuri.” Iyesu inako wagubu
manako mu e bananamupu mete kayatagubu. Ko
ki ka kemora nene, madega napusi apeya apeya
wadawa makeya ki pokere mu Iyesu mete kaya-
tagubu kaiwa da e tondawa tawaneya bautagubu
ki ka mu kemora ki rabineya e mete ika uk-
wamupu.
40 Iyapana apeya apunu Diyoni e yonai
wainamupu Iyesu ewakumamupu ki mosi ka
Enduru. E tatai ka Saimoni si daikere ka Pita.
41 Apunu Enduru garugaru mena kayawena e
tatai Saimoni kwaenepiyawa umawa da banana-
pupu manako sibu, wagubu ke; “Nu Iya Negeyana
Apunai Keriso ki e nu matarau emipi.”
42 E inako wagubu manako e tatai ki banana-
pupu Iyesu bameya kayatagubu.
Mu bautagubu ka Iyesu yabu tapu apunu Sai-
moni ika yabadawa empupu, manako e sibu,
wagubu ke; “Kau ka apunu Diyoni e gubagai.
Kau sigi ka Saimoni ko nau kau sigi daikere
Kepasi nidiyakani.” (Si Kepasi yo Pita ki ka yona
eyaka mena ko ki mibai mu mubo yonamugere ka
‘bowa’.)

Iyesu apunu Piripo yo apunu Nataniyero mu nene wagubu

43 Nawaru puruwena ka Iyesu tawana Gariri
kayawagana wainapupu. E apunu mo si ka Piripo

ika yawatau bananapupu manako sibu, wagubu
ke; “Kau yabi da nau mete kaigamu.”
44 (Apunu Piripo e ka apunu Pita yo Enduru
mu mete tawanamaga eyaka mena natere Betaida
were bautagubu.)
45 Apunu Piripo ubupu kayawena e waretai
Nataniyero bananapupu manako sibu, wagubu
ke; “Mamanuga God e bonanai wainapamawa
tagamawa ragidai ade oragai apunai Mosisi
mete kina nu Iya Negeyana Apunai bauwagana
sisiyai oka tampu, apunu ki karako bauwena nu
yabunugere matarau emipi. E ka apunu Diyosepa
e gubagai si ka Iyesu, tawana Nasareta were
bauwena.”
46 Apunu Nataniyero yona ki waina-pupu ka
e denai wagubu ke; “Gwede bagi mosi tawana
Nasareta were eba bauwagana wainapakani.”

Ko Piripo e ade sibu, wagubu ke; “Kau yabi
emani.”
47 Iyesu apunu Nataniyero ika yabadawa em-
pupu ka e iyapana ika idiwa ki tadebu, wagubu ke;
“Apunu burida yabadau ki e wi empumuri. E ka
tawana Isiraero taubanuwai. E bameya ka bera
mo pa mena.”

48 Apunu Nataniyero bauwena e eya sisiyai
Iyesu iyapana tadeyawa ki wainapupu ka e
kanibu Iyesu manu-pupu, wagubu ke; “Nau naiya
kau mete eba idiweya ko kau badidi maba nau
kataisinibi?”

Ko Iyesu denai e sibu, wagubu ke; “Kau ware-
tagi Piripo nau sisiyani kau eba nidibu kau
ripa damaya kerareya gwaiya buripo tondeya

ki makeya ka nau yewe tondekeya kau emi-
nibuwani.”
49 Apunu Nataniyero yona ki waina-pupu ka e
denai wagubu ke; “Nidiyei Kabukabuwa Apunai,
kau ka Mamanuga God e eya Gubagai. Kau
ka tawana Isiraero ragidai nu Kaiwawonuga
kawaya.”
50 Ko Iyesu denai e sibu, wagubu ke;
“Nataniyero, kau ripa damaya kerareya gwaiya
buripo tondeya manako nau yewe tondekeya kau
eminibuwani ki sisiyai nidibuwani wainapipi ki
pokere kau nau sumasinibi. Ko ki ka eba matakira
kawaya mosi. Matakira kawa-kawaya ki kau ewa
were emani.”
51 E inako wagubu manako wirawena iyapana
ika idiwa ki tadebu, wagubu ke; “Nau yona mibai
wi nidiyani wainapu-muri; Ewa ka wi kunuma
gudui kwaipoto uburono empumuri ade Ma-
manuga God e eya aneyaiyoma Kunumau Kawa-
puwani Apunai nau kawarineya yamono kawom-
ono ki mete empumuri.”

2

Ridi apunu natere Kaina rabineya anikatagubu

1-2 Mara apeya kewowena eweya ka tawana
Gariri ragidai natere Kaina rabineya anika kupei
mo kupetagubu manako Iyesu e inai mete kina
ade e tadeyau kabukabuwa ragidai ika mete kupe
ki kawareya bautagubu.
3 Mu kupetagamawa idiwa da paunau ka awana
‘waeni’ kubamawa ki kewowena ki pokere Iyesu
inai kanibu e sibu, wagubu ke; “Gubagani, awana
‘waeni’ ki kewowena.”

4 Ko Iyesu denai e sibu, wagubu ke; “Inai, kau
gwede nana inako sidibi? Nau marani tondau,
mana bauwagana kena.”
5 E inako wagubu, ko e inai kanibu bani tawiy-
atagamawa ragidai ki tadebu, wagubu ke; “Nau
gubagani wi badidi nidini ki wi e umuneya
makeya makeya kwaiwagi.”
6 Karako Diyu ragidai mu goramaga ka ropani
kawaya. Goramaga ki mosi ka mu idamaga ker-
apumaga naigida mena siruwapamana ki nana
ki pokere tawa ki rabineya ka mu awana koro-
rai kawakawaya ida daikere kewowena daikere
eyaka mena ika nakamupu. Awana kororai ki ka
mu bowa pokaiya yamanatampu.
7 Ko Iyesu tawiya ragidai ki tadebu, wagubu
ke; “Kaiwagi awana kasiga minimuri awana ko-
rorai yau posita-muri.” E inako wagubu man-
ako mu kayatagubu e umunui wadumpu makeya
makeya kwaetagubu awana kororai kuduba ki
awana positampu.
8 Ko Iyesu mu ade tadebu, wagubu ke; “Awana
minimupu ki dai wi karako kapa rabineya
gwepumuri manako kupe yau kwaewagau
apunai kwemuri da e yabiri kuburoto.” E badidi
wagubu ki mu makeya makeya kwaetagubu,
9 ko awana kasiga ki karako awana ‘waeni’
bagi kawaya mo wenapupu ki pokere mu apunu
ki kapa kwemupu ki ka e babawena, wagubu
ke; “Awana midiyai bagi kawaya yau ka bani
bauwena?” Tawiya ragidai ki mu kataimugu ko
Iyesu badidi kwaewena sisiyai ki mu eba tagubu
matara ki pokere apunu ki kanibu anikawena
apunai ki sibu, wagubu ke;

10 “Nu kupe inako kwaigemei ki ka nu awana
‘waeni’ midiyai bagi kawaya yabiri iyapana
tageyamu manako mu awana ki kubomono
idiwono da matetagisi ki ka nu awana ‘waeni’
rerarerai ki kawareya mu tageyamu. Ko kau ka
awana midiyai bagi kawaya yau wadibi doko
tondeya yabedeya da karako kupe siyareya
iyapana tageyei.”
11 Iyesu matakira mo naiya inako eba
kwaewena. E tawana Gariri natere Kaina
rabineya matakira kerarai yau birikapupu
manako e tadeyau kabukabuwa ragidai
e kasiyarai tanai bagi kawaya ki emupu
sumamupu.
12 Kupe ki kewowena eweya ka Iyesu e inai
ade e eya yowaiyoma ade e tadeyau kabuk-
abuwa ragidai mete kina kayatagubu natere
Kaponiyamu bau-tagubu manako e mara dai ika
tondawa.

Iyesu ubupu iyapana siwakeketapu
(Mateyu 21:12-13; Maki 11:15-17; Ruki 19:45-46)

13 Diyu ragidai mu poragamaga kawaya si
‘Mamanuga God Nu Raurunibu Poragai’ tagamu
ki marai ka waunitau ki pokere Iyesu poraga
ki kupei mete kupetagamana ki nana natere
Diyerusaremu kayawena.
14 Ika bauwena ka e Mamanuga God e Tawai
rabineya kanibu manako iyapana ika papa buru-
makau yo papa sipi yo midiwari umago yo bowa
madai mete kina inako deni deni nida kasiwara-
tagamawa idiwa emitapu.

15 Emitami-yawa ka e nuwai pupuwena
manako e taburuba mo wadubu koyapupu
wikukupupu manako papa ki kuduba
siwakeketapu bautagubu kayatagubu. E bowa
madai deni deni nida kasiwara-tagamawa idiwa
ragidai mu watara-maga wade rorororopupu ade
mu bowamaga madai kuduba ki e mete tepupu
isiyapupu.
16 E inako kwaewena manako e bonanai ragi-
ragi kawaya iyapana ika midiwari umago nida-
tagamawa idiwa ragidai ki mu tadebu, wagubu
ke; “Wi midiwari yau kuduba tepumuri kaiwagi.
Nau Mamai e Tawai rabineya ka wi bowa madai
pokaiya deni deni inako eba nida kasiwara-
iwogoi idiwoi.”
17 E tadeyau kabukabuwa ragidai e badidi
kwaewena emupu ki ka mu Mamanuga God e
okai iyapana naiya okamupu ki mo wainamupu.
Oka ki wagubu ke; ‘Mamai, nau kau Tawagi nene
wainapakani ki pokere nau rabinaneya muya
warapiyau.’
18 Ko Diyu ragidai mu kawakawai-muguma
Iyesu bameya ade bautagubu manako simpu
ragiragi, tagubu ke; “Nima kasiyara negebu
pokaiya kwaenugei? Kau kasiyaragi mete kina
ki kau matakira mo kwaenuwagi da nu kau
eminiyamu.”
19 Mu inako tagubu ko Iyesu denai mu tadebu,
wagubu ke; “Mamanuga God e Tawai yau kori-
tapumuri manako mara apeya eyaka rabineya ki
nau mo ade yadani kewopani.”
20-21 Iyesu ka e eya kwakwarepui ki waigugui
wagubu ko mu wainamupu da e mibai tawa

wadana nene wagubu ki pokere mu denai e simupu, tagubu ke; “Tawa yau ka mu kwamura ropani kawaya (46) ki rabineya wadamawa yamawa da kewomupu. Ko kau mara apeya eyaka rabineya tawa yau maba mo ade wadana nuwegei bo?”
22 Iyesu powena ade iyawena kipu ubupu eweya ka e tadeyau kabukabuwa ragidai mu notamaga baurawena e kwakwarepui waigugui wagubu ki mibai wainamupu. Mamanuga God e okai badidi wagubu ade Iyesu e eya badidi wagubu ki yonai kuduba mu mete sumamupu.

Iyesu iyapana kuduba nu nuwanuga notanuga empiyau

23 Iyesu ‘Mamanuga God Nu Raurunibu Poragai’ ki kawareya natere Diyerusaremu rabineya tondawa ki makeya ka e kunuma kasiyarai pokaiya matakira ebo ebo kwaewagawa ki pokere iyapana ropani kawaya e sumamupu.
24 Mu e sumapamawa ko e denai mu eba sumatapu mibai ka mu nuwamaga notamaga kuduba ki e empupu kewowena.
25 Iyapana mu muga sisiyamaga e eba siyamana ki nana mibai ka mu nuwamaga notamaga kuduba ki e ororeya mena kataiwena.

3

Apunu Nikodimasi ubupu Iyesu bameya bauwena

1 Apunu mo si ka Nikodimasi. E ka Parisi apunai Diyu ragidai mu kawaimaga mosi.

2 Kemora mo rabineya ka e Iyesu bameya
bauwena manako sibu, wagubu ke; “Nidiyei
Kabukabuwa Apunai, nu katainugu da
Mamanuga God kau winenibu manako
kau e yonai nu kabuwaniyana ki nana
baunugibi. E kasiyarai kau eba negebena ki
ka matakira kawakawaya kwaenugei ki kau eba
kwaenugubena.”
3 Apunu Nikodimasi inako wagubu, ko Iyesu
denai e sibu, wagubu ke; “Nau yona mibai kau
nidiyani wainapi; Kau wena waunai wenanuwagi
ki kau aita Mamanuga God e gari rabineya mara-
mara tondowa kaniyowa. Ko kau wena waunai
inako eba wenanuwagi ki kau iya waunai ki eba
wadi ade Mamanuga God e kasiyarai pokaiya e
gari rabineya maramara eba tondowa kaniyowa.”
4 Iyesu inako wagubu wainapupu ka apunu
Nikodimasi babawena manako e denai wagubu
ke; “Nau ka apunu kawaya ko nau badidi maba
ade wenasugani? Nau inani rabineya tesugani
ade wena-sugani bo?”
5 Ko Iyesu ade wagubu ke; “Nau yona mibai kau
nidiyani wainapi; Kau awana ade Mamanuga God
e eya Keyai ki kasiyarai pokaiya eba wenanuwagi
ki kau Mamanuga God e gari rabineya eba kaniyo.
6 Nu inanuguma mamanuguma mu ka nu kwak-
warepunuga mena wenapiyamu, ko nu keyain-
uga iyai ki ka Mamanuga God e ebo mena e eya
Keyai pokaiya nu negeyau.
7 Ki pokere, kau ade wenanugana yonai ni-
dibuwani ki kau notagi eba babayogono.
8 Nau keyakeyai mo suwagani wainapi; Obo ki
ebo yawateya baiyagisi kayayagisi. Kau e mumu-

garai wainapi ko obo ki bani deneya bauwagau
ade bani deneya kayawagau ki kau eba kataigeya.
Ki maba, wi Mamanuga God e Kasiyarai pokaiya
wenaiwagi ki ka wi iya waunai ki mibai mete
kataiwagi ko wi badidi maba wena waunai ki
wenaigubu ki wi eba kataigau."
9 Apunu Nikodimasi yona ki waina-pupu ka e
kawareya Iyesu ade manu-pupu, wagubu ke; "Ko
ki ka badidi maba?"
10 Iyesu apunu Nikodimasi empupu manako
denai e sibu, wagubu ke; "Nikodimasi, kau
ka apunu kawaya tawana Isiraero ragidai mu
tadeyei kabukabuwa apunai mosi, ki pokere nau
nidibuwani ki kuduba kau katai-nugubena.
11 Nau yona mibai kau nidiyani wainapi; Nu ba-
didi emipi bo wainamipi ki sisiyai nu wi nidimei
ko nu yonanuga ki wi eba sumapiyamu.
12 Ki pokere, nau yewe wairau badidi matarau
empuwani ki sisiyai suwaga-kani manako wi nau
eba sumasiniyamu ki ka nau kunuma ki wi eba
empiyamu ki sisiyai suwagani ki ka wi nau mete
eba sumasinimana diyayai wainapakani.
13 Kunumau Kawapuwani Apunai nau niya
mena ka kunuma usi empuwani.
14 Oragai apunai Mosisi e eya iyapanaiyoma
iyatamana ki nana ka e gwabau ubupu motamota
keyakeyai mo kaitepupu ripa teyapu naureya
umapu. Ki maba ka iyapana ubumoto Kunumau
Kawapuwani Apunai nau wadisinimoto ripa nau-
reya iyarau nau bagisinimoto,
15 da iyapana nima nau sumasiniyono ki ka e
iya waunai yadini manako mara-mara tondono
kaniyono.

16 Mamanuga God e iyapana kuduba, madega
kau-wagau madega posiwagau wi kawaya
daganani nota kwarikwarisinibu ki pokere e
eya Gubagai eyaka mena wi iyaga nene nau
tonosinibu da iyapana nima nau sumasiniyono ki
ka e eba giriyagisi poyagisi ko maramara tondono
kaniyono.
17 Mamanuga God ubupu nau tonosinibu kawa-
puwani ki ka nau iyapana kuduba wi iya waunai
negeyana ki nana bausugubuwani ko eba nau
idani gurai wi naurigau ugwa-diniyana ragiragi ki
nana bausugu-buwani.
18 Iyapana nima nau sumasiniyau ki ka e
baganai. Mamanuga God eba uburoto e idai gu-
rai iyapana ki e naureya ugwadini ragiragi. Ko
iyapana nima Mamanuga God e Gubagai eyaka
mena nau eba sumasiniyau ki ka e ororeya mena
paerepupu ki pokere Mamanuga God ororeya
mena e idai gurai iyapana ki e naureya ugwadubu
ragiragi kewo-wena.
19 Nau Mamai wi dunaga nau tonosinibu yewe
wairau kawapuwani, ko wi bigiga pokaiya sisipu
ki diriwai mena kwaiwagamu. Wi nuwagau tanai
apunai nau pa mena ki pokere Mamanuga God e
idai gurai wi naurigau ugwadau ragiragi.
20 Iyapana nima bera berokoi kwaewagau ki ka
e tanai apunai nau midi ragiragisiniyau mibai ka
e eba nuwaiya tanai ki deneya kayayagisi da tanai
tawana miniyoto siwa manako e berai berokoi ki
kuduba matarapoto.
21 Ko iyapana nima yona mibai mena
wainapiyau ade makeya makeya kwaewagau ki
ka e tanai ki deneya kayayagisi manako tanai

ki tawana miniyoto siwa e upi bagi kawaya
Mamanuga God e kasiyarai pokaiya kwaewena ki
kuduba matarapoto.”

Iyesu yo apunu Diyoni mu bususumaga

22-24 Iyesu yona ki wagubu kewo-wena eweya
apunu Diyoni eba dibura-wena ki makeya ka
Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai mete kina
tawana Diyudiya kayatagubu. Mu ika bau-tagubu
manako mara dai ika iyapana siruwatamawa
idiwa. Apunu Diyoni e ka tawana Aenoni natere
Sarimi bameya ika iyapana siruwatamiyawa ton-
dawa mibai ka tawana ki ka awana kawaya. Iya-
pana ropani kawaya e bameya bautagamawa.
25 Mara ki makeya ka apunu Diyoni e
kowakowaiyoma dai ubumpu nu idanuga
kerapunuga rikapamana bususui ki kawareya
Diyu apunai mosi mete deni deni tagamawa
kasiwara idiwa.
26 Mu apunu Diyoni bameya bautagubu
manako simupu, tagubu ke; “Nidiyei
Kabukabuwa Apunai, nu naiya awana Diyoudani
papasi buridere mete idiweya manako kau apunu
mosi bauwagana ki e sisiyai nu nidiyeya, apunu
ki karako bauwena iyapana buri siruwatamiyau.
Iyapana kuduba karako e bameya kayatagamu
ko kau mu kamadiniyamu.”
27 Mu inako tagubu ko apunu Diyoni ubupu de-
nai mu tadebu, wagubu ke; “Mamanuga God e ebo
mena kataiya. E nima kasiyara kweyoto ki apunai
uburoto upi makeya makeya kwae-yogono. Ko e
nima kasiyara eba kweyoto ki apunai eba uburoto
upi ki kwaeyagisi.

28 Wi kataigau da nau naiya mena nidibuwani
da nau ka eba wi Iya Negeyana Apunai Keriso.
Nau ka Iya Apunai ki e yawata gewagewai
bausugu-buwani.
29 Anikawagana apunai ki e mena ridi uworoto
ko e tagawaiwitai e madaneya mena pa uburono
e waretai ki e bonanai mena wainapono ade e
mamamai yogono. Nau karako mamama ki maba
wainapakani.
30 E ka esida ko nau ka erida. E kasiyarai
ka kawaya-yogono yarono ko nau kasiyarani ka
mareyayogono surono."

Kunumau Kawapu Apunai ka nima?

31 Apunu Diyoni inako wagubu, ade wagubu ke;
"Kunumau Kawapu Apunai e mena ka kawaya.
Iyapana ade gwedegwede kuduba ka e kobaiya.
Yewe wairau wenawena apunai ki ka yewe
wairau ki yonai mena e kataiya. Ko kunuma
were kawapu apunai ki e ka kawaya esida.
32 E badidi usi empupu bo wainapupu ki sisiyai
e yogono ko iyapana e yonai ki eba wainapamana
wainapomoto ade e eba sumapomoto.
33 Ko iyapana nima Kunumau Kawapu Apunai
e yonai wainapiyau ade sumapiyau ki ka
Mamanuga God badidi kwaewagau ki e mete
mibipiyau.
34 Mamanuga God e Tonopupu Apunai ki e ra-
bineya ka Mamanuga God e eya Keyai ki tanai
posiwena minibu siwa ki pokere apunu ki yon-
ayogono ki ka e Mamanuga God e eya yonai ki
mena makeya makeya yogono tondono.

35 Mamanuga God e Gubagai kawaya daganani
nota kwarikwarisipiyau ki pokere e ubupu
gwedegwede kuduba e Gubagai idaiya nakapupu.
36 Iyapana nima Mamanuga God e Gubagai
sumapiyau ki ka maramara tondana kaniyana
iyai ki e mete wadubu kewo-wena. Ko iya-
pana nima Mamanuga God e Gubagai e yonai
kwenupiyau ki ka iya waunai ki e eba yadini
ade Mamanuga God e nuwai iyapana ki bameya
maramara pupuyogono tondono."

4

Iyesu tawana Sameriya mu ridimaga mosi mete yonatagubu

1-3 Parisi ragidai mu kataitagubu da Iyesu
e iyapanaiyoma siruwa-tamiyawa ka ropani
kawaya ko apunu Diyoni e iyapanaiyoma
siruwatamiyawa ka eba ropani. Mu notamaga
ki ka Iyesu e ororeya mena kataiwena ki pokere e
kipu ubupu tawana Diyudiya kamadubu manako
ade wirawena tawana Gariri kayawena. (Ki
ka eba Iyesu e eya ubupu iyapana siruwatapu
ko ki ka e tadeyau kabukabuwa ragidai mu
kwaetagubu.)
4 Tawana Diyudiya yo Gariri paunau ka tawana
Sameriya. Iyesu nuwaiya ka tawana ki mete
kayawagana waina-pupu,
5-6 ki pokere e ika bauwena ka e ade kaniyawa
da madega paunau wadawa makeya ka e natere
mo si ka Saika bauwena. E ika bauwena ka
e midi makariwena ki pokere e kanibu awana
usirai mo uruba rabineya ki madaneya kwarisi-
wena tondubu. Takari kawaya ka oragai apunai

Diyaikapu uruba ki ukwapupu manako waira ki e gubagai Diyosepa umani sibu ki pokere iyapana karako awana usirai ki si Oragai Apunai Diyaikapu Awanai Usirai simupu.

7-8 Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai natere ki rabineya bani dai gimarapamana ki nana kayatagubu ko Iyesu e eya mena ika awana usirai ki madaneya tondawa. E ika tondawa ka tawana Sameriya ragidai mu ridimaga mosi awana miniyana ki nana ika bauwena manako Iyesu ridi ki sibu, wagubu ke; “Awana dai mini tege da nau kubarani.”

9 Karako ka Diyu ragidai yo tawana Sameriya ragidai mu rabinamaga ka mubo mubo eba eyaka mena ki pokere ridi ki denai Iyesu sibu, wagubu ke; “Kau ka Diyu apunai ko nau ka Sameriya ridai. Kau badidi pokere nau awana miniyana negeyana nuwegei?”

10 E inako wagubu ko Iyesu denai wagubu ke; “Mamanuga God e puyo kau negeyana wagubu ki kau katainugubena ade nau karako awana miniyana tegeyana nidibuwani apunai nau mete kataisinibena ki kau nau genesinibena manako nau iya maramara idiwana ki awanai kau negebena.”

11 Iyesu inako wagubu manako ridi ki e ade sibu, wagubu ke; “Bada, uruba yau ka rowarowa kawaya ko kau awana kororai mo eba wadibi. Iya awanai nene nuwagibi ki kau badidi maba mini?

12 Nu ripakwarakwaranuga Diyaikapu awana usirai yau ukwapupu manako e eya munuiyoma

ade e papaiyoma mete kina awana yau kubamawa. Ko kau karako nuwegei da kau ka nu kawainuga Diyaikapu e maba ko ade esida bo?”

13 Ridi ki inako wagubu ko Iyesu e ade sibu, wagubu ke; “Iyapana nima awana yau kuburoto ki ka e aita awana gobai ade yogono.

14 Ko iyapana nima awana nau kweyani ki kuburoto ki ka e aita ewa awana gobai eba yogono. Awana nau e kweyani ki aita e rabineya awana yabai maba maramara usirapono manako e iya maramara tondono kaniyono.”

15 Ridi ki yona ki wainapupu ka e denai Iyesu sibu, wagubu ke; “Bada, kau awanagi ki mini tege kubarani da nau awana gobani eba yogono manako ewa awana yau ki kai mo eba umoni.”

16 Ko Iyesu denai e sibu, wagubu ke; “Kau kayanuwagi kau nobomogi siyo bananapi mete ewapuru nau bamaneya baiwagi.”

17 “Nau nobomoni pa mena.”

Ridi ki inako wagubu,

18 manako Iyesu denai wagubu ke; “Kau yona mibai nuwagibi. Kau karako nobomogi pa mena. Kau naiya apunu ida daikere mena tauwapi da kamaditapi ko apunu karako mete iwu ki e ka eba kau nobomogi.”

19 Ridi ki e eya sisiyai siyawa ki wainapupu ka e denai wagubu ke; “Sidiyei Kabukabuwa Apunai, nau wainapakani da kau ka Mamanuga God e bonanai wainapiyei nuwegei apunai mosi.

20 Nu Sameriya ragidai nu ripakwarakwaranuguma kweya yau kawareya Mamanuga God bameya guriguritagamawa idiwa. Ko wi Diyu ragidai wi iwagamu da Mamanuga God e

si tepapamana watai ka natere Diyerusaremu
rabineya."
21-24 Ridi ki inako wagubu ko Iyesu denai e sibu,
wagubu ke; "Ridi, nau yona yau nidiyani ki kau
naigida mena wainapi; Kau ka nu tawana bani
rabineya gurigurigamana ki nene notapiyei. Ko
ki ka eba gwede kawaya mosi. Mamanuga God
e ka eba iyapana kaina maba ko e ka ade Keyai
ki pokere nu e bameya gurigurigamu ki ka nu
nuwanuga notanuga eyaka mena e mena suma-
pamu were e eya Keyai ki pokaiya mibai supasu-
pai mena e bameya gurigurigamu. Nu guriguri-
gamana watai ka asusu yabayababa eba wata
eyaka mena ko nu badidi maba gurigurigamana
ki ka eba asusu. Mara baiyagisi, ena mara ki
wana bauwena, da iyapana ubumoto Mamanuga
God bameya supasupai mena inako guriguritogomono idiwono. Ko wi Sameriya ragidai wi ka
nima si tepa-piyamu bameya guriguriwagamu ki
e wi naigida eba kataigau. Iya ka Diyu ragidai
nu paunanugu baiyagisi ki pokere nu nima si
tepapemei ki nu mena katainugu. Nau yona yau
nidi-buwani ki kau naigida mena wainapi."
25 Iyesu inako wagubu manako ridi ki denai
wagubu ke; "Nau kataineya da Mesaiya ki ka nu
Iya Negeyana Apunai Keriso e baiyagisi ki ka e
iya waunai wadamana yonai ki kuduba nu ka-
buwaniyoto."
26 Ko Iyesu denai wagubu ke; "Iya Negeyana
Apunai ki karako bauwena kau mete yonaigemei
nau yau kena."
27 Ki makeya ka e tadeyau kabu-kabuwa ragidai
ade wiratagubu bau-tagubu. Mu Iyesu ridi ki mete

yona-tagamawa emitampu ki ka mu baba-tagubu
ko mu yona mo e eba simupu; ‘Kau nuwageya
gwede?’ bo ‘Kau badidi pokere ridi ki mete yon-
aiwagamu?’ Mu inako mo eba manumupu.
28 Ridi ki awana kororai ika kama-dubu manako
wirawena garugaru mena natere ki kayawena
iyapana ika idiwa tadebu, wagubu ke;
29 “Kebomuri da apunu mosi nau naiya ba-
didi kwae-sugekeya ki sisiyai kuduba matarau
nau sidibu ki empumuri. E ka nu Iya Negeyana
Apunai Keriso burida ba bauwena bo?”
30 Ridi ki inako wagubu manako e iyapana ba-
nanatapu Iyesu bameya kayatagubu.
31 Iyapana ki waunai kebomawa makeya ka
Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai ika bani
waramupu manako Iyesu simupu, tagubu ke; “Ni-
diyei Kabukabuwa Apunai, kau yabi bani dai
kupi.”
32 Ko e denai mu tadebu, wagubu ke; “Nau
naubo banini dai nau bamaneya uburau ko bani
ki wi eba kataigau.”
33 Mu wainamupu da e pa bani kaina
nene wagubu ki pokere mu mubo manu
kasiwaratagubu, tagubu ke; “Iyapana mo bani
dai tepupu bauwena e kwebu bo?”
34 Ko Iyesu denai wagubu ke; “Nau banini ka
nau Mamai God e badidi wagubu ki kuduba nau
kwaesugani ade e upi tegebu ki kuduba nau ke-
wopani. Nau banini ka ki kena.
35 Wi iwagamu da; ‘Siragamu apeya apeya ke-
woyagisi ki ka maura marai baiyagisi’. Ko nau
waigugu mo suwagani wainapumuri; Wi yabuga

kokora empumuri. Bani kuduba wana raiwena da
raupomuigomu.
36 Raupomutagamu ragidai ka aita denai gwede
bagi mosi yadini, mibai ka maramara idiwana
kaiwana bani ki mu tepiyamu. Ko upitagamu
ragidai ade raupomutagamu ragidai ki ka aita
ewa ka mu ewapuru mena mamamatogo-mono
idiwono.
37 Wi iwagamu da; ‘Apunu mosi upiyagisi ade
mosi raupomuyagisi’. Wi inako iwagamu ki ka wi
yona mibai iwagamu.
38 Kokora ki nau wi raupomuigamana ki nana
tononiyani kokora ki ka iyapana dai ki naiya
mena upitagubu ko wi ka bani ki pa irimagere
mena raupomuiwagi.”

39-40 Tawana Sameriya ragidai ki Iyesu bameya
bautagubu ka mu e diriwai kwaetagubu manako
simupu, tagubu ke; “Kau eba kayanuwagi ko nu
mete yewe idiwomu.” Mu inako tagubu ki pokere
Iyesu mara apeya mu mete ika idiwa. Ridi ki naiya
badidi kwae-wagawa ki sisiyai Iyesu e matarau
sibu ki pokere ridi ki ubupu Iyesu sisiyai iyapana
tadeyawa umawa. Iyapana yona ki wainamupu
ka mu dai Iyesu sumamupu.

41 Iyesu Mamanuga God e yonai ika Sameriya
rabineya iyapana tadeyawa kabukabuwa ton-
dawa da kamadubu ka mu ropani kawaya e yonai
sumamupu,
42 manako mu ridi ki simupu, tagubu ke; “Kau
naiya nidibi ko karako ka nu e yonai nu nubo we-
nagunugere waina-mipi ki pokere nu e sumape-
mei. E ka iyapana kuduba, madega kauwagau

madega posiwagau nu Iya Negeyana Apunai ki ba bauwena yau kena.”

Iyesu apunu kawai mosi e gubagai iyapupu

43 Mara apeya ki kewowena eweya ka Iyesu tawana ki kamadubu manako tawana Gariri kayawena.
44 E iyapana naiya tadebu, wagubu ke; ‘Mamanuga God e bonanai wainapiyau wagau apunai ki tawana tawana umono da iyapana e diriwai kwaetogomono ko e ebo tawaneya baiyagisi ki ka e eya iyapanaiyoma e diriwai eba kwaetagisi.’
45 Iyesu iyapana naiya inako tadebu ko e karako tawana Gariri bauwena ki ka e eya iyapanaiyoma ika idiwa e diriwai mete kwaetagubu. E natere Diyerusa-remu rabineya ‘Mamanuga God Nu Raurunibu Poragai’ ki kawareya badidi kwaewagawa ki mu mubo yabumugere emupu kewowena ki pokere mu karako e mamamai kwaetagamawa.
46 Iyesu ika tondawa da kamadubu, manako wirawena natere Kaina ade kayawena. Natere Kaina rabineya ka e naiya awana kasiga mo wirapupu manako awana ‘waeni’ wenapupu ki tawanai. Natere ki rabineya ka apunu kawai mosi ika bauwena ki e gubagai sigira kawaya mo ukwarawa. Ko e gubagai ki natere Kaina rabineya eba tondawa ko e natere Kaponiyamu tondawa.
47 Apunu ki Iyesu ika bau-wena sisiyai wainapupu ka e kayawena e bameya bauwena manako sibu, wagubu ke; “Nau gubagani sigirawena powagana kwaewagau ki pokere kau nau mete

kaigamu natere Kaponiyamu manako nau gubagani iyapi.”

48 Ko Iyesu denai wagubu ke; “Wi nau matakirani empiyamu ki wi nau sumasiniyamu ko wi nau matakirani eba empiyamu ki wi nau eba sumasiniyamu.”

49 Iyesu inako wagubu ko apunu ki e ade sibu, wagubu ke; “Kaiwawoni, nau yona mibai kau nidiyakani; Nau gubagani powagana kwaewagau ki pokere garugaru mena yabi da nau mete kaigamu.”

50 Apunu ki yona ki kawareya inako wagubu ki pokere Iyesu e empupu, manako denai sibu, wagubu ke; “Kau gubagagi eba poyagisi. Kau wiranuwagi kau kaubo tawageya kayanuwagi.”

Apunu ki Iyesu yonai ki sumapupu manako e wirawena e ebo tawaneya kayawena.

51 E kayawena kaniyawa da yawatau ka e kowakowaiyoma dai ki natere Kaponiyamu were bibi bau-tagubu, tagubu ke; “Kau gubagagi iyawena tondau.”

52 Munu ki e mamai yona ki waina-pupu ka e bibi bautagubu ragidai ki denai manutapu, wagubu ke; “E gwede mara iyawena?”

Ko mu tagubu ke; “Ki ka mara yomi madega napusi eyaka mena wadawa ki makeya ki ka e midi muyai ki kewo-wena manako e iyawena.”

53 Munu ki e mamai yona ki wainapupu ka e notai wagubu ke; “Akae, mara yomi madega napusi eyaka mena ki makeya ka Iyesu nau sidibu, wagubu ke; ‘Kau gubagagi eba poyagisi.” E notai ki notapiyawa kaniyawa da e tawaiya bauwena ki

ka e eya ade e wainai ade e munuiyoma kuduba
mete kina Iyesu sumamupu.
54 Iyesu karako tawana Gariri tondawa. Naiya
mena, e tawana Diyudiya eba kayawena ki
makeya, ka e awana 'waeni' ki matakirai ika
kwae-wena. Ko e karako ade bauwena ka e munu
iyapupu ki matakirai kwaewena.

5

Betata kaburui papateya apunu mosi iyawena

1 Ki eweya ka Iyesu ade wirawena natere
Diyerusaremu rabineya Diyu ragidai mu poraga-
maga mosi ika kwaetagamawa ki kupei kupewa-
gana ki nana kayawena.
2 Natere Diyerusaremu gari umampu ki kata-
murui mosi si ka 'Papa Sipi Katamurui' tagamawa.
Katamuru ki bameya ka kaburu mosi ika mete
kina ki mu yona Iburu were si Betata tagamu. Ade
kaburu ki papateya ka mu nabonabo ida daikere
mena waditampu ika ubumawa.
3 Nabonabo ki rabineya ka sigira ragidai ropani
kawaya mu kerapumaga kiyokiyoi bo mu yabu-
maga kenekenei bo mu ida-maga kerapumaga
badabadamai inako ki ika ukwapamawa idiwa.
Mu kaburu ki giwagana empamana ki nawanai
idiwa,
4 mibai ka makeya makeya ka Mamanuga
God e aneyai mosi kawapu kaburu ki gipiyawa
da awana euna-piyawa manako iyapana nima
awana eunapiyawa makeya kaburu ki yabiri
surawa ki e gwede sigirai wadubu ki ka e iyawa-
gawa.

5 Apunu mosi ika ukwarawa ki rowarowa
kawaya kwamura (38) ki rabineya maramara si-
gira mena ukwarawa.
6 Iyesu ika bauwena manako apunu ki em-
pupu manupupu, wagubu ke; “Kau nuwageya
iyanuwagi bo?”
7 Ko sigira apunai ki denai wagubu ke;
“Bada, nau rowarowa kawaya yewe nawana
ukwerekeya ko nau kowa-kowani pa mena ki
pokere aneya bauwagau kaburu yau gipiyau ki ka
nau surana kwaesugakani ko iyapana maramara
nau wade ewaiwasiniyamu yabiri sumu.”
8 Apunu ki inako wagubu ko Iyesu e sibu,
wagubu ke; “Kau kiri uburi kau kebarigi ewopi
kawarapi kayanuwagi.”
9 Iyesu yona ki wagawa makeya ka sigira apunai
ki iyawena kipu ubupu manako e kebari ki ewop-
upu wadubu kaniyawa yabadawa.
Ko mara ki ka Diyu ragidai mu aiyatamaga
marai da mu kaisi gwede mo eba kawarapamana
ki nana,
10 ki pokere kawakawai ragidai apunu ki
iyawena emupu ki ka mu e sisibamupu, tagubu
ke; “Kau goranuga giripiyei. Yau ka nu aiyatanuga
marai ko kau kebarigi gwede nana kawarapiyei?”
11 Ko e denai mu tadebu, wagubu ke; “Nau
iyasinibu apunai e sidibu da nau kebarini
ewopana kawarapana ki nana wagubu ki pokere
nau karako kawarapuwani kaniyakani yau kena.”
12 Diyu ragidai yona ki wainamupu ka mu e ade
manumupu, tagubu ke; “Nidibu apunai ka nima?”
13 Mu inako tagubu ko e denai wagana ki e
babawena mibai ka iyapana ropani kawaya ika

mete kina ko Iyesu mu paunamugu bani bauwena
kayawena.

14 Mara dai eweya ka Iyesu apunu ki Mamanuga
God e Tawai rabineya ade bananapupu manako
sibu, wagubu ke; “Kau sigiragi wana kewowena.
Kau naigida mena umowa ade bera berokoi mo
eba kwaenugowa ki ka aita ewa bita kawaya mosi
kau bamageya eba bai-yagisi.”

15 Iyesu inako wagubu ko apunu ki
kayawena Diyu ragidai mu kawakawai-muguma
bamamugu bauwena manako tadebu, wagubu
ke; “Nau iyasinibu apunai ka Iyesu.”

16 E inako wagubu ki pokere mara ki makeya
ka Diyu ragidai Iyesu bita makari kweyamana
ki kerarai birikamupu. E aiyata marai rabineya
sigira apunai ki iyapupu ki pokere mu ubumpu e
kiramupu.

17 Ko Iyesu denai mu tadebu, wagubu ke; “Nau
Mamai aiyata mo eba tondau ki pokere nau mete
kina aiyata mo eba tondoni.”

18 Diyu ragidai mu kawakawai-muguma e yonai
ki wainamupu ka mu nuwamaga pupuwena
mibai ka e eba mu aiyatamaga marai ki mena
rauru-pupu ko e mete wagubu da; ‘Mamanuga
God e ka nau Mamai”. Mu wainamupu da e eya si
tepapupu ki pokere mu e minimana po ki yanuwei
mete teyamawa.

Mamanuga God Gubagai e kasiyarai

19 Ko Iyesu denai mu tadebu, wagubu ke; “Nau
yona mibai wi nidiyani waina-pumuri; Nau Ma-
mai God e eya Gubagai ka nau ki pokere nau

naubo nuwaneya ki nau gwede mo eba kwae-
sugakani ko nau Mamai badidi wainapiyau nau
kabuwasiniyau ki mena nau makeya makeya
kwaesugakani.
20 Nau Mamai e nuwaiya po nau ki pokere e ba-
didi wainapiyau ki kuduba e nau kabuwa-siniyau.
Wi nau matakirani yau emupu ki ka eba gwede
kawaya mosi ko wi nau Mamai aita ewa badidi
kabuwasiniyoto kwaesugani empumuri ki ka wi
notaga babayagisi.
21 Nau Mamai uburoto iyapana popotagubu
ragidai iyatamini kimoto ubumoto ki maba
ka nau mete kina uburani iyapana nau naubo
nuwaneya iyatamana wainapakani ki ka nau mu
waitatamani iyatamani.
22 Nau Mamai eba uburoto e idai gurai iyapana
wi naurigau ugwadiniyoto ragiragi. Kasiyara ki
kuduba ka e nau tegebu da nau uburani nau idani
gurai wi naurigau ugwadani ragiragi.
23 Nau uburani inako kwaesugani ki ka wi nau
Mamai e si tepapiyamu ki maba ka wi nau sini
mete tepapumuri. Nau Mamai nau tonosinibu
ki pokere iyapana gwedewau nau Mamai God e
si tepapiyamu ki ka mu e Gubagai nau sini mete
tepapi-yamu, ade iyapana gwedewau nau sini eba
tepapiyamu ki ka mu nau Mamai e si mete eba
tepapiyamu.
24 Nau yona mibai wi nidiyani wainapumuri;
Iyapana nima nau yonani wainapiyau ade nau
Tonosinibu Apunai e mete sumapiyau ki ka mara-
mara tondana kaniyana iyai ki e wadubu ke-
wowena. Po watai ki e raurupupu karako iya
wateya tondau ki pokere e berokoi badidi naiya

kwaewagawa ki bimbinai e aita mo eba ba-
nanapoto.
25 Nau yona mibai wi nidiyani wainapu-
muri; Mara yabadau, ena, mara ki wana
bauwena da iyapana popotagubu ragidai
Kunumau Kawapuwani Apunai nau bonanani
wainapomoto manako iyatagisi kimoto ubumoto.
26 Nau Mamai e ka wi iyaniyau ki apunai ko
e karako kasiyara ki kuduba nau tegebu da nau
uburani wi iya negeyani.
27 Kunumau Kawapuwani Apunai ka nau ki
pokere nau Mamai ubupu nau idani gurai iya-
pana kuduba wi naurigau ugwadana ragiragi ki
upi nau tegebu.
28 Ki pokere, nau karako wi nidibuwani ki wi
wainapiyoi ko eba babaiwogoi. Mara yabadau da
popotagubu ragidai uruba rabineya ukwapamu
nau bonanani wainapomoto kimoto ubumoto,
29 manako nima bagi kwae-wagawa ki e kiroto
uburoto maramara tondana kaniyana ki iyai ya-
dini, ko nima berokoi kwaewagawa ki e kiroto
uburoto manako e paerepupu ki denai yadini.”

Iyesu e yonai mibai

30 Iyesu Diyu ragidai ade tadebu, wagubu ke;
“Nau badidi kwaesugakani ki ka nau naubo kasi-
yarani pokaiya eba kwaesugakani ko nau Ma-
mai badidi sidiyau ki makeya makeya ka nau
idani gurai wi naurigau ugwadiniyakani ragi-
ragi ade mibai supasupai mena kwaesugakani.
Nau naubo nuwaneya eba kwaesugakani ko nau
Tonosinibu Apunai e nuwaiya badidi ki mena
makeya makeya nau upisugakani.

31 Nau naubo sisiyani suwagani ki ka wi bera
umani nau sidimuri.
32-33 Ko iyapana mosi e naiya mena bauwena
nau sisiyani wagubu. Wi apunu Diyoni manupa-
mana empamana ki nana wi iyapanaguma dai e
bameya tonotampu manako e ubupu nau sisiyani
mibai kawaya matarau wagubu ki wi waina-
mupu kewowena. Ki pokere wi mete kataigubu da
nau niya sisiyani karako suwagakani ki mibai.
34 Apunu Diyoni ubupu nau sisiyani wagubu
ki ka nau nene eba gwede kawaya mosi ko wi
iya waunai wadamana ki nana ka nau karako
e badidi nau nene wagubu ki kawareya wi ade
nidiyakani.
35 Apunu Diyoni e ka duna maba bauwena
urawa ko wi mara eba ropani e mamamai
kwaigubu.
36 Nau nidiyani wainapumuri; Apunu Diyoni
badidi nau nene wagubu ki kuduba ka erida ko
nau Mamai upi tegebu makeya makeya kwaesug-
akani matakirai empumuri ki kuduba ka esida.
Wi nau matakirani ki empumuri ki ka Mamanuga
God nau tonosinibu ki wi mete kataiwagi.
37 Nau Tonosinibu Apunai e ubupu nau sisiyani
mete wagubu ko e bonanai ki wi eba wainamupu
ade e kiyabui ki wi mete eba emupu.
38 E nau tonosinibu ko wi nau eba
sumasiniyamu mibai ka nau Mamai e yonai ki
wi rabinagau eba supu.
39 Mamanuga God e okai ki wi maramara
iyabapiyamu idiwu, mibai ka wi wainapiyamu
da oka ki pokaiya ka wi iya maramara idiwana
kaiwana ki iyai bananapumuri.

40 Ko nau suwagani wainapumuri; Mamanuga God e okai kuduba ka nau sisiyani mena wagau ki pokere wi nau bamaneya baigumpena ki ka nau iya waunai ki wi negebena. Ko wi nau bamaneya eba baigamana wainapiyamu ki pokere iya waunai ki wi eba wadumuri
41 Nau eba iyapana nau sini tepapamana ki nana yona yau suwagu-buwani.
42 Ko wi badidi maba idiwu ki nau kataineya. Ade nau mete kataineya da wi nuwaga notaga Mamanuga God nene eba notapiyamu.
43 Nau Mamai e kasiyarai pokaiya bausugubuwani ko wi nau diriwani eba kwaiwagamu. Ko iyapana mosi e ebo kasiyarai pokaiya baiyagisi ki ka wi e diriwai garugaru mena kwaiwagi.
44 Wi badidi maba Mamanuga God sumapumuri? Ae, pa mena. Wi wibo siga tepapamana ki nana yabara kawakawaraiwagamu idiwu ko Mamanuga God e nuwaiya badidi ki kwaiwagamana da e wi mamamaga wagana ki diriwai wi eba kwaiwagamu. Ki pokere wi badidi maba e sumapumuri? Ki pa mena.
45 Nau nidiyani wainapumuri; Nau Mamai e yabareya ki nau eba uburani nau idani gurai wi naurigau ugwadani ragiragi. Oragai apunai Mosisi e uburoto inako kwaeyagisi. Wi wainapiyamu da oragai apunai Mosisi wi waitaniyoto manako wi iya waunai wadumuri.
46 Ko nau ade nidiyani wainapumuri; Oragai apunai Mosisi nau okani tapu ki yonai wi sumampena ki ka wi karako nau mete sumasinimpena.
47 E nau okani tapu ko wi oka ki eba sumapiyamu ki pokere nau yonani

suwagubuwani ki wi mete eba sumapiyamu.”
Iyesu Diyu ragidai inako tadebu.

6

Iyesu iyapana 5000 bani mibai tagebu
(Mateyu 14:13-21; Maki 6:30-44; Ruki 9:10-17)

1 Ki eweya, ‘Mamanuga God Nu Raurunibu Por-
agai’ ki marai waunitau ka Iyesu waka kawareya
kaburu kawaya Gariri papasi buridere kayawena.
(Kaburu ki si daikere ka Taibiriyasi.)
2 E sigira ragidai dai iyatamiyawa ki matakirai
ka iyapana ropani kawaya mu mubo yabumugere
emupu ki pokere mu karako e ewakumapamawa
iwa.
3-4 Iyesu kwaunai mo yapu manako e tadeyau
kabukabuwa ragidai mete ika idiwa.
5 Idiwa da e yabu tapu manako iyapana ropani
kawaya e deneya ika umuna-mawa emitapu ki ka
e wirawena apunu Piripo sibu, wagubu ke; “Kau
badidi wainapiyei, iyapana ropani kawaya urida
umunamu ko mu banimaga ki nu bani tepamu
tageyamu da mu kupo-moto?”
6 (Iyesu e ewa badidi kwae-wagana ki e kataiya
ko e nuwaiya ka Piripo e nuwai notai naigida
mena empana wetawetara ki nana ki pokere e
yona ki wagubu.)
7 Ko apunu Piripo denai wagubu ke; “Kaiwa-
woni, iyapana ka ropani kawaya ko bani denai
ka kawaya daganani. Nu kaigamu mu banimaga
gimarapamu manako iyapana eyaka eyaka bani
piripiri tageyamu ki ka bowa madai apunai ida
daikere mena (200) ki maraitau wainapakani.”

8 Apunu Piripo inako wagubu ko Iyesu e
tadeyau kabukabuwa apunai mosi si ka Enduru
(e ka apunu Saimoni si daikere Pita e yowai) ki e
ubupu Iyesu sibu, wagubu ke;
9 “Munu mosi yewe bauwena ki e masurai bani
buredi ida daikere mena ade menamena apeya ki
mete tepupu bauwena. Ko ki ka eba bani kawaya.
Iyapana ropani kawaya bani ki kupomoto ka mu
eba denemugu-yagisi.”
10 Ko Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai
tadebu, wagubu ke; “Iyapana kuduba tademuri
da mu dewarepa yau kawareya idiwoto.” Ko iya-
pana ropani kawaya ika dibimupu idiwa mu pau-
namugu uratanai mena ka kuduba 5,000 kwait-
ana.
11 Iyesu bani buredi ki tepupu e Mamai bameya
parauwena manako iyapana kuduba bani ki
tagebu. E menamena apeya ki mete tepupu inako
ade kwaewena manako iyapana kuduba bani ki
kupamawa idiwa da matetagubu.
12 Ki eweya ka Iyesu e tadeyau kabukabuwa
ragidai tadebu, wagubu ke; “Wi kaiwagi bani
pirai ki kuduba kwanapumuri kode rabineya
nunumuri ko mo eba kamadumuri.”
13 E inako wagubu ki pokere mu kaimpu bani
pirai ki naigida mena kwanapamawa kode ra-
bineya nunumawa da kewowena ka kode ida es-
ida kewowena kerapu apeya (12) ika positagubu.
Ko bani kawaya ki kerarai ka bani buredi ida
daikere mena ade menamena apeya mete kina ki
iyapana kuduba kupampu matetagubu.
14 Iyapana ropani kawaya ika idiwa Iyesu
matakira kawaya ki kwaewena emupu ka mu

tagubu ke; “Mibai, apunu yau ka Mamanuga God
e Bonanai Wainapiyau Wagau Apunai nawanai
idiweya ki karako bauwena yau kena.”
15 Mu inako tagubu ko Iyesu e rabineya
mena wainapupu da mu e wadamana doko mu
kawaimaga watai tamana ki nana wainapamawa
ki pokere e ade wirawena e ebo mena kweyau
kaya-wena.

Iyesu e kerareya kaburu kawareya kaniyawa (Mateyu 14:22-33; Maki 6:45-52)

16 Kemora nene ka Iyesu e tadeyau kabukabuwa
ragidai sumpu kaburu papateya idiwa.
17 Mu Iyesu nawanai ika idiwa da kemorawena
ko e eba bauwena ki pokere mu waka rabineya
positagubu manako wiratagubu kaburu
ki kawareya natere Kaponiyamu deneya
kayatagubu.
18 Mu kaiwa idiwa da nusuru kawaya mo
bauwena towawa wirawena waka gipiyawa
kaniyawa.
19 Mu bara-tagamawa kaiwa da kaburu pau-
nau ka mu yabu tampu manako Iyesu e kerareya
ika kaburu kawareya waka deneya yabadawa ki
emupu. Em-pamawa ka mu notamaga kowena
kudu ebotau wainapamawa.
20 Ko Iyesu mu tadebu, wagubu ke; “Yau ka nau.
Kudu eba wainapiyoi.”
21 Mu e yonai wagubu ki wainamupu ka mu
e mamamai kwaetagubu waitamupu waka ra-
bineya posiwena manako ki makeya ka mu garu-
garu mena kaburu papasi buridere mu kayataga-
mana tawanai ki bau-tagubu.

Iyapana Iyesu kwaenepamawa

22 Mu ukwampu nawaru puruwena ka iyapana
ropani kawaya kaburu papasi daikere idiwa ki
Iyesu kwaenei kwaetagamawa. E tadeyau kabuk-
abuwa ragidai ka yomi mu muga mena waka
kawareya kayatagubu ki mu emitampu ko Iyesu e
eya ka bani kayawena? Mu inako wainapamawa
manu kasiwara-tagamawa idiwa.
23 Yomi ka Iyesu bani buredi dai tepupu Ma-
manuga God bameya parauwena iyapana tagebu
ko ki wateya ka tawana Taibiriyasi ragidai karako
waka ropani kawaya tempu ika bautagubu.
24 Mu bautagubu Iyesu kowakowaiyoma mete
kina kwaene-tamawa da pa mena manako mu
iyapana ika idiwa ragidai ki mete waratampu
wakamuguma kawareya Iyesu kwaenei natere
Kaponiyamu kayatagubu.

Iyesu e ka nu Iyanuga Bani

25 Ika bautagubu ka mu Iyesu banana-mupu
manako manumupu, tagubu ke; “Nidiyei
Kabukabuwa Apunai, kau gwede mara yewe
baunugibi?”
26 Ko Iyesu denai mu tadebu, wagubu ke;
“Nau yona mibai wi nidiyani waina-pumuri; Nau
yomi bani negebuwani kupampu mateigubu ki
pokere wi nau kwaeneni kwaigamawa ko nau
matakira kwaesugubuwani emupu ki mibai wi
eba sumamupu.
27 Bani kaina kupemei garugaru mena kewowa-
gau ki diriwai eba kwaiwagi ko iya maramara
idiwana kaiwana iyai ki bani mena diriwai kwai-
wagi. Nau Kunumau Kawapuwani Apunai bani

ki wi negeyana ki nana bausugubuwani mibai ka
nau Mamai God iya ki wi negeyana ki nana nau
winesinibu tonosinibu kawapuwani."

28 Iyesu inako wagubu manako mu denai e
simupu, tagubu ke; "Nu badidi maba kwaigamu
da Mamanuga God badidi wagubu ki upi nu
makeya makeya kwaigomu?"

29 Ko Iyesu denai mu tadebu, wagubu ke; "Nau
Mamai God e nuwaiya ka wi nau mena sumasini-
mana ki nana. E ki nene nau tonosinibu."

30-31 E inako wagubu ko mu denai e
ade simupu, tagubu ke; "Takari kawaya
nu ripakwarakwaranuguma gwabau iwa
wadamawa ki makeya ka mu bani mo si ka 'mana'
ki kupamawa iwa. Oragai ragidai Mamanuga God
e okai mo inako tampu, tagubu ke; 'Mamanuga
God mu Kunuma Bani kupamana ki nana
tagebu.' Kau kiya gwede matakira ki maba mo
kwaenuwagi da nu matakira ki empamu manako
kau sumaniyamu."

32 Iyapana ki inako tagubu ko Iyesu denai mu
tadebu, wagubu ke; "Nau yona mibai wi nidiyani
wainapumuri; Oragai apunai Mosisi e ka Kunuma
Bani mibai mu eba tageyawa. Kunuma Bani mibai
ki ka nau Mamai God e mena wi negeyau.

33 Bani ki kena ka kunuma were kawapu. Iya-
pana nima bani ki kupoto ki ka e iya maramara
tondana kaniyana ki iyai yadini."

34 Iyapana yona ki wainamupu ka mu tagubu
ke; "Nidiyei Kabukabuwa Apunai, kau bani ki nu
negeyana nuwegei ki kau maramara nu negey-
owa."

35 Ko Iyesu mu ade tadebu, wagubu ke; “Nau
niya ka iya ki bani. Iyapana nima nau diriwani
kwaeyagisi ade nau bamaneya baiyagisi ki ka e
wetei eba wainapono. Ade iyapana nima nau
sumasiniyoto ki ka e awana gobai eba yogono.
36 Nau ororeya mena nidibuwani kewowena
da wi nau emisiniyamu ko wi nau eba
sumasiniyamu.
37 Ko iyapana gwedewau nau Mamai uburoto
mu notamaga wirapoto da mu nau bamaneya
baitagisi, iyapana ki nau eba tagararatamani bo
kamaditamani.
38 Nau kunuma were kawapuwani ki ka eba
nau naubo nuwaneya ki kwae-sugana ki nana
nau bausugubuwani ko nau Tonosinibu Apunai e
nuwaiya badidi ki makeya makeya kwaesugana
ki nana ka nau bausugubuwani.
39 Nau Tonosinibu Apunai e nuwaiya ka nau
iyapana kuduba tegebu ki mo eba wadana kau-
pana ki nana wagubu. Mara kwauneya ka nau
suwagani manako mu kuduba iyatagisi ade ki-
moto ubumoto.
40 Nau Mamai e nuwaiya ka inako wainapiyau;
Iyapana nima e Gubagai nau emisiniyau ade
nau sumasiniyau ki ka iya maramara tondana
kaniyana iyai ki e yadini. Mara kwauneya ka nau
suwagani manako iyapana ki ade kiroto uburoto.”
41 Iyesu wagubu da; ‘Nau ka iya kunuma were
kawapuwani ki bani’, e inako wagubu ki pokere
Diyu ragidai yona ki wainamupu ki ka mu umunu
kawakawaratagamawa, tagamawa ke;
42 “E inai mamai ki nu katainugu. E ka eba
kunuma were kawapu ko e ka apunu Diyosepa e

gubagai.”

43 Mu inako tagubu ko Iyesu denai mu tadebu
wagubu ke; “Wi umunu kawakawara ki kamadu-
muri.
44 Iyapana asusu nau bamaneya eba baitagisi ko
nau Mamai iyapana nima nene yagisi, iyapana ki
nau bamaneya baiyagisi. Mara kwauneya ki nau
suwagani manako iyapana ki ade iyayagisi kiroto
uburoto.
45 Mamanuga God e bonanai wainapamawa
tagamawa ragidai naiya oka tamupu, tagubu
ke; ‘Mamanuga God iyapana kuduba tadeyono
kabukabuwa.’ Oka ki inako wagau ki pokere
nau suwagani wainapumuri; Iyapana nima nau
Mamai God e kabuwa yonai tapu ki naigida mena
wainapiyau e rabineya surau ki ka e nau ba-
maneya mete baiyagisi.
46 Iyapana kuduba wi paunagau ka mo eyaka
mena kwaitana nau Mamai e kiyabui eba em-
pupu. Nau Mamai bameya tondekeya apunai nau
niya mena e kiyabui matarau empuwani.
47 Nau yona mibai wi nidiyani wainapumuri;
Iyapana nima nau sumasiniyau ki ka iya mara-
mara tondana kaniyana iyai ki e wadubu ke-
wowena.
48 Iya ki bani ka nau.
49 Wi ripakwarakwaraguma mu ka naiya
gwabau bani ‘mana’ ki kupamawa iwa ko mu
kuduba popotagubu gawarara.
50 Ko iyapana nima kunuma were kawapu ki
bani kupoto ki ka e eba poyagisi ko maramara
tondono kaniyono.
51 Nau ka kunuma were kawapuwani. Nau ka

maramara idiwana kaiwana ki bani. Bani ki nau wi negeyani ki ka nau niya midini kwakwarepuni ki nau iyapana kuduba, madega kauwagau madega posiwagau wi iyaga nene tarani. Iyapana nima bani ki kupoto ki ka e maramara tondono kaniyono."

52 Diyu ragidai Iyesu yonai wagubu ki wainamupu ka mu notamaga baba-wena mu bonanamaga ragiragi kawaya mubo mubo deni deni tagamawa kasiwara, tagamawa ke; "Apunu yau ka badidi maba nu e midi kwakwarepui kupamana ki nana wagau?"

53 Ko Iyesu denai wagubu ke; "Nau yona mibai wi nidiyani wainapumuri; Wi Kunumau Kawapuwani Apunai nau midini kwakwarepuni eba kupumuri ade nau darani mete eba kubamuri ki ka iya wi rabinagau ka popai.

54 Nima nau midini kwakwarepuni kupoto bo ade nau darani mete kuburoto ki ka iya maramara tondana kaniyana iyai ki e wadubu kewowena manako mara kwauneya ka nau uburani e iyapani da e ade kiroto uburoto.

55 Nau midini kwakwarepuni ki ka bani mibai. Ade nau darani ki ka awana mibai.

56 Iyapana nima nau midini kwakwarepuni kupoto ade nau darani mete kuburoto ki e yo nau ka ewapuru eyaka mena. E nau mete idiwomu ade nau e mete idiwomu.

57 Nau Mamai nau tonosinibu ki e ka maramara tondau ki apunai ki pokere nau mete maramara tondoni. Ko ki maba, iyapana nima nau midini kwakwarepuni kupoto ki ka nau pokanere ka e mete maramara tondono kaniyono.

58 Bani mibai kunuma were kawapu ki ka eba
wi ripakwarakwara-guma bani kupamawa ade
ewa popo-tagubu ki bani maba. Iyapana nima
kunuma bani nau kweyani ki kupoto ki ka e eba
poyagisi ko iya maramara tondono kaniyono."
59 Iyesu natere Kaponiyamu guriguri
tawai rabineya yona ki iyapana kuduba
kabuwatamiyawa tondawa.

Maramara idiwana kaiwana ki yonai

60 Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai yona ki
wainamupu ka mu ropani kawaya dai tagubu ke;
"Yona yau ka ragiragi kawaya nu eba wainapa-
mana wainapemei."
61 Mu mubo mubo inako notapa-mawa ko
mu nuwamaga notamaga ki kuduba Iyesu em-
pupu kewowena ki pokere e tadebu, wagubu
ke; "Nau midini kwakwarepuni wi kupamana
ki nana suwagubuwani ki pokere wi notababa
wadumpu ade nau kamadi-sinimana kaigamana
wainapiyamu bo?
62 Baganai, ko nau ade suwagani wainapumuri;
Nau Kunumau Kawapuwani Apunai ade wirasug-
ani nau naiya tondekeya wataneya ki ade tondoni
emisinimuri ki ka wi badidi iwagi?
63 Mamanuga God e eya Keyai ki e mena wi
iya negeyau ko wi wiga mena ka kasiyaraga pa
mena. Nau yonani nidibuwani ki rabineya ka
nau Mamai e eya Keyai ika mete kina. Ki pokere,
nau yonani suwagubuwani ki pokaiya ka wi iya
wadumuri."
64 Iyesu ewakumapamawa ragidai mu pau-
namugu ka iyapana dai e naigida mena eba

sumamupu ade mu paunamugu ka aita ewa yogo
wagana apunai ki mete kina. Ko ki kuduba ka
Iyesu e ororeya mena kataiya ki pokere e mu ade
tadebu, wagubu ke; “Nau kataineya da wi dai nau
mete eba sumasiniyamu,
65 ki pokere nau naiya mena nidibuwani da
iyapana asusu nau bamaneya eba baitagisi ko
iyapana gwedewau nau Mamai uburoto mu ra-
binamaga wirapoto ki mu mena nau bamaneya
baitagisi.”

66 Iyesu ewakumapamawa ragidai yona ki
wainamupu ka mu ropani kawaya mu midimaga
togawena manako wiratagubu mu mubo mubo
kayatagubu.
67 Mu ropani kawaya inako kayatagubu ki
pokere Iyesu e eya tadeyau kabukabuwa ragidai
ida esida kewowena kerapu apeya (12) ki mu mete
manutapu, wagubu ke; “Ade wi mete kina nau
kamadisinimana kaigamana wainapiyamu bo?”

68 Ko apunu Saimoni si daikere Pita ubupu
denai wagubu ke; “Kaiwawoni, nu kau kama-
diniyamu ki ka nu bani kaigamu? Nu Iya
Negeyana Yonai ki kau mena nu nidiyei.
69 Nu katainugu da Mamanuga God e eya
winepupu ade tonopupu apunai tanai bagi
kawaya ki kau kiya mena.”

70 Apunu Saimoni inako wagubu, manako Iyesu
denai wagubu ke; “Nau iyapana ida esida ke-
wowena kerapu apeya (12) wi winenibuwani, ko
nau nidiyani wainapumuri; Wi paunagau apunu
eyaka mena ka Berokoi Apunai Seitani e bigabi-
gai.”

71 Iyesu yona ki wagubu ki ka e apunu Sai-
moni mosi si daikere ka Isikariyoto e gubagai
Diyudiyasi ki e nene wagubu. Apunu Diyudiyasi
e ka Iyesu e tadeyau kabukabuwa apunai mosi ko
e ka ade Iyesu e yogoi ki wagana apunai.

7

Iyesu e yowaiyoma mete kina mu bususumaga

1 Diyu ragidai mu kawakawaimuguma Iyesu
minimana po ki nana wainapamawa ki pokere
Iyesu tawana Diyudiya mo eba kayawena ko e
tawana Gariri rabineya mena umawa wadawa.
2 Diyu ragidai mu poragamaga mo si ka
'Nabonabo Poragai' tagamu ki marai rogobiwena,
3 manako Iyesu e eya yowaiyoma e bameya
bautagubu, simupu, tagubu ke; "Kau tawana yau
kamadi tawana Diyudiya ade kaya-nuwagi man-
ako kau matakiragi mo ika kwaenuwagi da kau
tadeyei kabu-kabuwa ragidai matakira ki empo-
moto manako kau sumanimoto.
4 Kau yewe Gariri rabineya weki gwaiya
kwaenugei ki ka iyapana kau eba eminimoto
sumanimoto ko kau kayanuwagi ika poraga
kawaya ki kawareya kau matakiragi matarau
kwaenugowa ki ka iyapana kuduba kau
eminimono sumanimono."
5 (Mu inako tagubu mibai ka mu mete kina e eba
sumamupu.)
6 Ko Iyesu denai mu tadebu, wagubu ke; "Wi
wainapiyamu da nau naubo nuwaneya mena
kwaesugakani, ko ki pa mena. Nau marani ton-
dau, mana bauwagana kena, ko wi maraga ka
asusu.

7 Nau iyapana rabinamugu bigi posiwena ubu-
rau ki empuwani matarau suwagakani ki pokere
iyapana kuduba nau midi ragiragisiniyamu. Ko
mu wi mo eba kiraniyamu.
8 Ki pokere baganai, wi wibo poraga ki
kawareya kaiwagi ko nau marani eba bauwena
ki pokere nau yewe tondoni."
9 Iyesu inako wagubu manako e tawana Gariri
rabineya ika tondawa.

Iyesu 'Nabonabo Poragai' kawareya kayawena

10 Iyesu yowaiyoma poraga ki kawareya kay-
atagubu ka e mete kina mu ewamugu kipu ubupu
weki gwaiya kayawena.
11 Ko Diyu ragidai mu kawakawaimuguma ka
poraga ki kawareya Iyesu nene kwaenetaga-
mawa yabu tamawa idiwa, tagamawa ke; "Apunu
ki bani? E baiyagisi bo pa mena?"
12-13 Iyapana pakasi ragidai mete kina Iyesu
nene tagamawa ko mu kawakawaimuguma
kudumugu waina-pamawa ki pokere e sisiyai
ki mu weki gwaiya mena umana misimisi were
manu kasiwaratagamawa idiwa. Dai tagamawa
ke; "E ka apunu bagi kawaya mosi." Ko dai
tagamawa ke; "Pa mena, e ka iyapana kuduba
nu beraniyau."
14 Poraga ki paunau ka Iyesu kaya-wena Ma-
manuga God e Tawai ki rabineya bauwena man-
ako ika iyapana tadeyawa kabukabuwa tondawa.
15 E yonawagawa wainamupu ka Diyu ragidai
kawakawaimuguma mu nota-maga babawena
manako mu tagubu ke; "E ka pakasi apunai mosi

ko e gwede ba yona kawaya kawaya inako wa-
gau?”
16 Mu inako tagamawa ko Iyesu denai mu
tadebu, wagubu ke; “Nau Mamai God nau
tonosinibu ki pokere nau karako nidiyakani ki
ka eba nau naubo yonani ko nau Mamai badidi
kabuwasiniyau ki mena nau makeya makeya
suwagakani.
17 Nau Mamai God e yonai wi nidiyakani bo
ade nau naubo notani pokaiya suwagakani ki wi
naigida kataigamana wainapiyamu ki ka wi Ma-
manuga God e nuwaiya badidi ki makeya makeya
kwaiwogoi were kataiwagi.
18 Iyapana nima e ebo kasiyarai pokaiya
kwaewagau ki ka e ebo kawai gisipiyau. Ko
iyapana nima e tonopupu apunai e si tepapiyau
kwae-wagau ki ka e mibai mena kwaewagau. E
bameya ka bera mo pa mena.
19 Oragai apunai Mosisi ubupu gora wi negebu
ko wi gora ki makeya makeya eba kwaiwagamu.
Wi kwaigumpena ki ka wi eba nau susinimana po
wainampena.”
20 Iyesu yona ki wagubu ka iyapana kuduba
denai tagubu ke; “Kau ka bani keyai berokoi
mosi kau yabaragi giripiyau ki pokere kau ba-
banugibi nuwegei. Iyapana nima kau nuniyana
po wainapiyau?”
21-23 Ko Iyesu denai wagubu ke; “Nau
ubupuwani apunu mosi aiyata marai ki makeya
iyapuwani ki pokere wi wakapa girigubu nau
kirasiniyamu. Ko wi mete kina aiyata marai inako
upiwagamu. Munu uratanai mosi wenayagisi ki
ka mara ida daikere kewowena daikere apeya

eyaka (8) ki kewoyagisi makeya ki ka wi oragai apunai Mosisi gora badidi tapu ki makeya makeya aiyata marai ki mete kwaiwagamu. (Ko ki ka eba oragai apunai Mosisi gora ki yabiri tapu ko ki ka wi ripakwarakwaraguma bususu ki kerarai birikamupu.) Ki pokere, nau apunu ki aiyata marai deni mena iyapuwani ki ka wi badidi pokere nau kirasiniyamu? Wi mete aiyata marai ki makeya upiwagamu.

24 Nari asusu yabayababa eba iwogoi ko naigida empumuri wetawetara were iwagi." Iyesu inako tadebu.

Nu Iya Negeyana Apunai Keriso ka Iyesu baganai bo?

25 Natere kawaya Diyerusaremu rabineya ka iyapana pakasi ragidai dai ki Iyesu ika emupu manako mu mubo deni deni manu kasiwaratagamawa, tagamawa ke; "Kawakawai ragidai apunu mo minimana po yanuwei teyamawa ki apunu yau baganai bo?

26 E bauwena nu matarau nidiyau kabukabuwa umau ko mu badidi pokere e eba miniyamu poyo? Kawakawai ragidai mu notamaga karako wirawena da mu mete wainapiyamu da e ka nu Iya Negeyana Apunai Keriso bo?"

27 Mu inako tagubu ade tagubu ke; "Ko badidi? Nu Iya Negeyana Apunai Keriso baiyagisi ki ka nu e tawana bani deneya bauwagana ki nu eba kataigamana ki nana ko apunu yau e bauwena tawanai ki nu katainugu."

28 Iyesu mu yonamaga ki wainapupu ka e Mamanuga God e Tawai rabineya e bonanai ragiragi

kawaya wagubu ke; “Wi iwagubu ke; ‘E inai ma-
mai ki nu katainugu.’ Ko nau nidiyani wainapu-
muri; Nau tawana bani deneya bausugubuwani
ki wi eba kataigau. Nau ka eba nau naubo kasi-
yarani pokaiya bausugubuwani. Nau Tonosinibu
Apunai e ka mibai mena kwaewagau ki apunai, ko
e wi eba kataigau.
29 Nau kataineya eyo mibai ka nau e bameya
tondekeya manako e nau tonosinibu yewe wairau
kawapuwani.”
30 Iyesu yona ki wagubu makeya ka Diyu
ragidai mu kawakawaimuguma e wadamana
kwaetagubu ko e wadamana marai eba bauwena
ki pokere mu e kamadumpu. Iyapana dai e
wadamana wainamupu,
31 ko ade dai e sumamupu, tagubu ke; “Nu
wainapemei da nu Iya Negeyana Apunai Keriso
ka apunu yau baganai. E matakirai kwaewagau ki
ka mu takari kawaya Keriso bauwagana matakira
kwaewagana tagubu ki matakirai maba e karako
makeya makeya kwaewagau yau kena.”

Kawakawai ragidai Iyesu wadamana kwae-tagamawa

32 Parisi ragidai iyapana Iyesu sisiyai inako
umana misimisi tagamawa idiwa wainamupu
ka mu ubumpu Mamanuga God bameya
dobopiyamu ragidai mete kina piyara ragidai dai
Iyesu wadamana ki nana tonotampu kayatagubu.
33 Ko Iyesu wagubu ke; “Nau wi mete mara
rowarowa kawaya eba idiwomu. Nau waunitau ade wirasugani nau Tono-sinibu Apunai e
bameya ade kayasugani,

34 manako wi nau kwaeneni kwaiwogoi ko wi
nau ewa mo eba emisinimuri mibai ka nau kaya-
sugana tawanai ki wi kwaitana eba kaiwagi."
35 Diyu ragidai mu kawakawai-muguma yona
ki wainamupu ka mu babatagubu mu mubo deni
deni manu kasiwaratagamawa, tagamawa ke;
"Apunu yau ka bani kayawagana da nu e ewa mo
eba empamana ki nana wagau? E tawana Gurisi
rabineya Diyu ragidai dai ika idiwu tawanai ki
kayawagana manako tawana ki ragidai yona mo
tadeyana kabukabuwa ki nana wagau bo?
36 E wagubu da; 'Wi nau kwaeneni kwaiwogoi
ko wi nau ewa mo eba emisinimuri', ade wagubu
da; 'Nau kayasugana tawanai ki wi kwaitana eba
kaiwagi', e inako wagubu ki mibai ka badidi?" Mu
inako tagamawa.

Iya Maramara Idiwana Awanai

37 Mu poragamaga siyareya ka mu maramaga
kawai manako ki makeya ka Iyesu ubupu e bo-
nanai ragiragi kawaya wagubu ke; "Iyapana nima
awana gobai wagau ki ka e nau bamaneya baiyag-
isi awana kuburoto.
38 Mamanuga God e okai mo wagubu ke; 'Iya-
pana nima nau sumasiniyono ki ka Iya Maramara
Idiwana Awanai ki yabai e rabineya usirapono
tondono."
39 Iyesu Iya Awanai nene wagubu ki ka e Ma-
manuga God e Keyai ki waigugui wagubu. Ko
ki ka e Mama-nuga God bameya kunuma taneya
yarana were ewa puyo ki tonopana ki nana
wagubu. Iyapana nima uburoto e sumapoto ki ka
Mamanuga God e eya Keyai iyapana ki kweyoto.

Iyapana mu rabinamaga ka eba eyaka mena

40 Iyapana ropani kawaya Iyesu yonai ki
wainamupu ka mu dai tagubu ke; “Mamanuga
God e Bonanai Waina-piyau Wagau Apunai ki
nawanai nu idiweya ki apunai karako wana bau-
wena yau kena.”
41 Ade dai tagubu ke; “E ka Nu Iya Negeyana
Apunai Keriso.”
Ko dai tagubu ke; “Pa mena. Apunu yau e ka
tawana Gariri ragidai mu apunumaga mosi ko
Keriso e ka tawana Gariri were eba bauwagana
wainapemei.
42 Mamanuga God e okai mo wagubu ke; ‘Nu
Iya Negeyana Apunai Keriso e ka oragai apunai
Dewida e momai. E ka oragai apunai Dewida e
naterei Beteriyemu rabineya wenayagisi.”
43 Iyapana Iyesu sisiyai inako mubo mubo taga-
mawa ko mu rabinamaga ka eba eyaka mena.
44 Mu dai e wadamana wainapamawa ko mu e
eba wadumupu.

Diyu ragidai mu kawakawaimuguma Iyesu eba sumamupu

45 Piyara ragidai Iyesu wadamana ki nana bau-
tagubu ko eba wadumupu ki ade wiratagubu Ma-
manuga God bameya dobopiyamu ragidai ade
Parisi ragidai mete kina mu bamamugu bau-
tagubu. Bautagubu manako kawakawai ragidai ki
ubumpu mu manutampu, tagubu ke; “Wi badidi
pokere apunu ki eba wadu-mupu ko pa baigubu?”
46 Ko piyara ragidai ki denai tagubu ke; “Apunu
ki e yonai ka kasiyarai kawaya. Iyapana mo e
maba inako pa mena.”

47 Kawakawai ragidai yona ki wainamupu ka
mu denai kiratampu, tagubu ke; “E wi mete ra-
binaga wira-pupu ki pokere wi e eba wadumupu
baigubu bo?
48-49 Wi pakasi ragidai ka bani Mamanuga God e
kowagai rabineya idiwu ki pokere oragai apunai
Mosisi nu goranuga tapu ki wi eba wainapiyamu.
Ko nu kawakawai ragidai ade Parisi ragidai mete
kina ki nu ka apunu beraberai ki e yonai mo nu
eba sumapemei.”
50 Ki makeya ka Parisi ragidai mu iyapanamaga
mosi naiya Iyesu bameya weki gwaiya bauwena
apunai si ka Nikodimasi ki e ubupu e kowaiyoma
ki inako tadebu, wagubu ke;
51 “Nu goranuga tapu ki inako wagau; ‘Iyapana
mosi e waretai siyoto wirawira ki ka yabiri e
waretai ki uburoto e eya yonai yagisi wainapamu
da nu e paerei ki kerarai kwaenepamu mibai bo
bera. Ki eweya ka nu ubumamu e bita kweyamu
bo ade eba kweyamu.”
52 Apunu Nikodimasi inako wagubu ko mu
ubumpu e mete kiramupu, tagubu ke; “Kau mete
banipo tawana Gariri ragidai mu iyapanamaga
mosi bo? Kau Mamanuga God e okai tampu ki
naigida mena empena ki kau katai-nugubena da
Mamanuga God e bonanai wainapana wagana
apunai ki e ka tawana Gariri were eba baiyagisi.”
Mu inako tagubu,
53 manako kimpu ubu-mpu mu mubo mubo
tawanamugu kayatagubu.

8

Ridi mosi apunu mo mete iwa

1 Iyesu ripa ‘oripi’ wenatagubu kweyai ki yapu
kayawena ukwapu nawaru puruwena,
2 manako ade wirawena Mamanuga God e
Tawai ki rabineya bauwena. Bauwena ka iyapana
ropani kawaya e bameya bautagubu manako e
kwarisiwena tondubu ika yona mu tadeyawa
kabukabuwa tondawa.
3 Ki makeya ka iyapana kawakawai Mamanuga
God e gorai kataimugu ragidai ade Parisi ragidai
dai mete kina ridi mosi wadumpu Iyesu bameya
bautagubu. Ridi ki ka mibi anikai ko e nobomoi
rauru kawakawarapupu apunu mo mete iwa ki
mu emupu matara ki pokere mu ridi ki karako
wadumpu bautagubu iyapana ropani kawaya ki
mu yabaramugu tamupu.
4 Tamupu manako Iyesu simupu, tagubu ke;
“Nidiyei Kabukabuwa Apunai, ridi yau ka e nobo-
moi rauru kawakawarapupu apunu mo mete iwa
da nu mu emitampi matara.
5 Oragai apunai Mosisi nu goranuga tapu da ridi
mosi mibi anikai inako kwaeyagisi ki ka nu bowa
pokaiya e miniyamu poyo. Ko kau ridi yau nene
badidi wainapiyei? Nu e miniyamu poyo bo pa
mena?”
6 Mu manu ki tagubu mibai ka mu nuwa-mugu
Iyesu yona denai paerepana da mu ki pokaiya e
wadamana ki nana wainamupu. Ko Iyesu yona
mo eba wagubu ko e kuwena e idai gurai pokaiya
waira pa okapiyawa.
7 Mu e kawareya kawareya ade manupamawa
empamawa idiwa ki pokere e pairawena mu emi-
tapu manako tadebu, wagubu ke; “Baganai, kau

nima wainapiyei da kau bigigi pa mena ki kau
yabiri kiri uburi bowa pokaiya ridi yau mini."
8 E inako wagubu manako ade kuwena waira
ade pa okapiyawa.
9 Iyapana e yonai ki wainamupu ka mu
eyaka eyaka ridi ki kamadumpu kayatagubu.
Kawakawai ragidai mu yabiri kimpu ubumpu
kayatagubu manako mu ewamugu ka iyapana
kuduba kayatagubu gawarara. Ko ridi ki ebo
mena Iyesu mete ika idiwa.
10 Iyesu ade pairawena manako ridi ki empupu
manupupu, wagubu ke; "Ridi, iyapana bani kay-
atagubu? Karako nima kau nidiyoto wirawira?"
11 Ko ridi ki denai e sibu, wagubu ke; "Kaiwa-
woni, iyapana mo yewe pa mena."
E inako wagubu manako Iyesu denai wagubu
ke: "Nau mete kina kau eba nidiyani ki pokere kau
pa kayanuwagi. Ko kau bera berokoi kwaenugibi
ki kau ewa inako mo eba kwaenuwagi." Iyesu
inako sibu.

Iyesu ka nu Tanainuga ki Apunai

12 Iyesu iyapana ade tadebu, wagubu ke; "Nau
ka iyapana kuduba wi Tanai Negeyakani Apunai.
Iyapana nima nau ewaneya yabadini ki ka e sisipu
rabineya eba tondono ko e iya yawatai ki taneya
maramara tondono kaniyono."
13 Parisi ragidai yona ki wainamupu ka mu
denai e simupu, tagubu ke; "Kau kiya sisiyagi
nuwegei ade kau kiya sigi tepapiyei ki pokere kau
yonagi ki mibai pa mena."
14 Ko Iyesu denai mu ade tadebu, wagubu ke;
"Nau niya sisiyani suwagu-buwani ki ka nau eba

berasugubuwani mibai ka nau tawana bani were bausugu-buwani ki ade kayasugani ki ka nau naubo mena kataineya. Ko tawana ki wi mo eba kataigau.

15 Wi ka waira yau notai pokaiya nari kasi-waraiwagamu idiwu ko nau wi mo eba nar-iniyakani.

16 Wi bera berokoi kwaiwagamu ki denai mo nau wi nidibena ki ka nau yona mibai mena wi nidibena mibai ka nau Tono-sinibu Apunai ba-didi kabuwasinibu ki mena nau makeya makeya mena wi nidibena.

17 Wi wiga goraga rabineya ka mu oka inako tampu, tagubu ke; 'Iyapana apeya gwede mo ewa-puru emupu ki baitagisi ewapuru tagisi matara ki mibai.'

18 Ki pokere, wainapumuri; Nau naiya badidi empuwani sisiyai suwagubuwani ki ka eba nau niya mena suwagubuwani ko ki ka ade nau Ma-mai tonosinibu ki e mete nau sisiyani ki wagubu. Ki pokere, nau yonani yau nidibuwani ki mibai."

19 Iyesu inako wagubu, ko iyapana ki e ade manumupu, tagubu ke; "Ko kau mamagi ka bani?"

Ko Iyesu denai wagubu ke; "Nau Mamai mete kina ki e wi eba kataigau. Wi nau kataisinimpena ki ka wi nau Mamai mete kataigumpena. Ko wi eba kataigau nau ki pokere nau Mamai ki e wi mete eba kataigau."

20 Iyesu Mamanuga God e Tawai rabineya 'Puyo Nakapiyamu Wateya' ika iyapana yona ki tadeyawa kabukabuwa tondawa. Ko e marai eba bauwena ki pokere mu e eba wadumupu.

Iyesu kunumau ade kayawagana wagubu

21 Iyesu mu ade tadebu, wagubu ke; “Nau kamadiniyani kayasugani ki ka wi nau kwaeneni kwaiwogoi ko wi beraga berokoi ki pokere wi bigiga pokaiya ka wi aita popoiwagi. Nau kayasugani tawanai ki wi kwaitana eba kaiwagi.”
22 Iyesu inako wagubu ki pokere Diyu ragidai mu kawakawaimuguma ubumpu mu mubo deni deni manu kasiwaratagamawa, tagamawa ke; “Nu e eweya eba kaigamana wagubu ki mibai ka badidi? E ebo wadewagana ki yonai wagubu bo?”
23 Ko Iyesu denai mu tadebu, wagubu ke; “Wi ka waira yau ragidai ko nau ka kunuma apunai. Wi ka yewe wairau wenaigubu ko nau ka pa mena.
24 Nau Mamai Tonosinibu Kawapuwani Apunai ka nau baganai ko nau sisiyani ki nau ororeya mena wi nidibuwani kewowena. Wi eba mibipumuri da nau ka eyo ki ka wi wibo paerega pokaiya popoiwagi, ko ki ka wi wibona.”
25 Iyesu inako wagubu ko mu e ade manumupu, tagubu ke; “Ko kau ka nima?”
26 E denai mu ade tadebu, wagubu ke; “Ki nau ororeya mena wi nidibuwani kewowena. Nau wi wade supasupaniyana ki nana yona kawaya daganani mo kawareya ade nidiyana wainapakani ko nau Tonosinibu Apunai badidi wagau ki mena nau makeya makeya wi nidiyani. E badidi wagau ki kuduba ka mibai.”
27 Iyesu inako wagubu ko mu eba wainamupu da e Mamanuga God nene wagubu ki pokere e mu ade tadebu, wagubu ke;
28 “Wi nau Kunumau Kawapuwani Apunai aita iyarau bagisinimuri makeya ki wi kataiwagi da nau ka eyo. Ki makeya ka wi mete kataiwagi da

nau yona kuduba wi nidiyekeya ki ka nau Ma-
mai badidi kabuwasiniyawa ki mena nau makeya
makeya wi nidiyekeya.
29 Nau Tono-sinibu Apunai e ka maramara nau
mete ewapuru idiwei. E nau eba kamadisini-yoto
mibai ka nau badidi kwaesugakani ki ka nau e
nuwaiya badidi ki mena kwaesugakani."
30 Iyesu yona ki wagubu makeya ka iyapana
ropani kawaya e sumamupu.

Apunu Eburamu e momai ade Berokoi Apunai Seitani e momai

31 Iyesu ubupu Diyu ragidai e sumamupu ki
tadebu, wagubu ke; "Wi nau yonani nidibuwani
ki makeya makeya kwaiwogoi ki ka wi mibai nau
iyapananiyoma.
32 Ade wi nau yonani nidibuwani ki mibai mete
wainapumuri ki ka yona mibai ki uburoto berokoi
badidi umanibu dokodoko ki rikapoto manako
wadiniyoto bagi."
33 Iyesu inako wagubu ko mu denai e simupu,
tagubu ke; "Nu ka oragai apunai Eburamu e ri-
pakwarakwaraiyoma. Nu ka eba yabayababa da
iyapana nu wadinimoto dokodoko manako nu mu
bigamaga kwaigomu. Ko kau gwede nana nidiyei
da gwede mosi nu umanibu dokodoko? Gwede
mosi nu eba umanibu dokodoko wainapemei."
34 Ko Iyesu denai wagubu ke; "Nau yona mibai
wi nidiyani wainapumuri; Iyapana nima bera
berokoi kwaewagau ki ka nota berokoi ki e
wadubu doko-doko.
35 Bigabiga mena kwaewagau apunai ki e ka
kawai apunai e tawaiya maramara eba tondono.

Ko kawai apunai ki e eya gubagai ki e ka mara-
mara e mamai tawaiya tondono.
36 Ki pokere, Mamanuga God e Gubagai nau
uburani nota berokoi wi umanibu dokodoko ki
rikapani ki ka nota berokoi ki deni mena kewoy-
agisi ko ewa mo wi eba umaniyoto dokodoko.
37 Nau kataineya da wi ka oragai apunai Ebu-
ramu e momai. Ko nau yonani kabuwaniyakani
ki wi rabinagau eba supu ki pokere wi nau susini-
mana po mete wainapiyamu.
38 Nau Mamai badidi kabuwasinibu ki makeya
makeya nau wi nidiyakani ko wi wibo mamaga
badidi nidiyau ki mena wi makeya makeya kwai-
wagamu."
39 Iyesu inako wagubu ko mu denai tagubu ke;
"Nu mamanuga ka Eburamu."
Ko Iyesu mu ade tadebu, wagubu ke; "Wi mibai
apunu Eburamu e munu-iyoma maba ki ka wi
e badidi kwae-wagawa ki maba wi mete inako
kwaigu-mpena, ko wi ki eba kwaiwagamu.
40 Nau Mamai yona mibai mena nau sidibu ki
mena nau wi nidiyakani ko wi nau susinimana po
ki nana waina-piyamu. Oragai apunai Eburamu
bera inako mo eba kwaewena,
41 ki pokere wi mamaga ka eba Eburamu. Wi
mamaga ka apunu kudubai mosi. E berai badidi
kwaewagau kabuwaniyau ki wi karako makeya
makeya kwaiwagamu."
Iyesu inako wagubu ko mu denai tagubu ke;
"Nu ka eba yawata kawa-kawareya wenaigibi. Nu
Mamanuga ka God eya mena."
42 Ko Iyesu denai mu tadebu, wagubu ke;
"Wi Mamanuga God e munuiyoma maba

idimpibena ki ka wi nuwaga notaga nau bamaneya tondibena, mibai ka nau naubo asusu eba bausugubuwani ko nau Mamai nau tonosinibu yewe kawapuwani.

43 Nau nidiyani wainapumuri; Wi mamaga ka wi wenaguga bodapupu ki pokere nau yonani suwagakani ki wi naigida eba wainapiyamu.

44 Wi mamaga ka Berokoi Apunai Seitani ki pokere wi nuwagau ka e badidi kwaewagau ki wi kawareya inako mete kwaiwagamana wainapiyamu. Berokoi Apunai Seitani e ka kerareya mena minimini popo kwae-wagawa. E ka yona bera kuduba ki mamai, mibai ka e rabineya ka bera mena posiwena.

45 Nau yona mibai mena wi nidiyakani ko wi ubumu wi mamaga Seitani e diriwai mena kwaiwagamu ki pokere nau yonani ki wi eba sumapiyamu.

46 Nau bera berokoi mo eba kwaesugubuwani emisinimupu. Nau yona mibai mena wi nidiyekeya ki pokere wi nau sumasini-mpena, ko wi nau eba sumasiniyamu.

47 Mamanuga God e munuiyoma ki mu ka e yonai wainapomono sumapomono. Ko wi ka eba e munuiyoma ki pokere e yonai ki wi mete eba wainapamana sumapamana wainapiyamu."

Oragai apunai Eburamu yo Iyesu mu yonamaga

48 Iyesu inako wagubu, ko Diyu ragidai gagayatagubu manako denai tagubu ke; "Nu mibai iwegemei; Kau ka tawana Sameriya ragidai mu apunu-maga mosi. Kau rabinageya ka kweya kairapu mosi tawawena tondau."

49 Mu inako tagubu, ko Iyesu denai mu tadebu,
wagubu ke; “Kweya kairapu mosi nau rabinaneya
eba tondau. Nau Mamai God e si mena nau tepa-
pakani ko wi ubumu nau sini kaupiyamu.
50 Nau ka eba iyapana nau sini tepapamana ki
nana suwagakani. Nau Mamai e mena nau sini
tepapiyau ko ki e ewa nau nene uburoto yagisi.
51 Nau yona mibai wi nidiyani wainapumuri;
Iyapana nima nau yonani wainapoto makeya
makeya kwaeyagisi ki ka karako ade aita ewa ki
e eba poyagisi.”
52 Diyu ragidai yona ki wainamupu ka mu
Iyesu kawareya ade kirapamawa, tagamawa ke;
“Karako ka nu kataigibi kewowena da keyai
berokoi mosi kau rabinageya tondau. Oragai
apunai Eburamu e powena ade Mamanuga God
e bonanai wainapamawa tagamawa ragidai ki
mu mete popotagubu gawarara ko kau nuwagibi
da, ‘Iyapana nima nau yonani wainapoto makeya
makeya kwaeyagisi ki ka e eba poyagisi’, kau in-
ako nuwagibi ki badidi maba?
53 Nu ripakwarakwaranuga kawai Eburamu
e ka naiya takari kawaya mena powena ade
Mamanuga God e bonanai waina-pamawa taga-
mawa ragidai ki mu mete popotagubu gawarara.
Ko kau ka nima? Kau wainapiyei da mu kuduba
ka kau kobageya bo? Nu wainapemei da kau kiya
kawai gisipiyei.”
54-55 Mu inako tagubu, ko Iyesu denai mu
tadebu, wagubu ke; “Nau niya sini tepapibena
maba ki ka nau yonani mibai pa mena. Ko
karako ka eba nau niya sini tepapakani ko nau
Mamai God e mena nau sini tepapiyau. Wi

iwagamu da; ‘E ka nu Mamanuga God’, ko nau suwagani wainapumuri; Nau Mamai ki e wi eba kataigau. Nau niya mena e kataipuwani. Nau suwagubena da, ‘Nau eba kataineya eyo’, ki ka nau wi maba berasugubena. Ko nau Mamai God e nau kataipuwani kewowena ki pokere e badidi wagau ki nau makeya makeya kwaesugakani.

56 Wi ripakwarakwaraga Eburamu nau wenasugana yonai takari kawaya wainapupu ki ka e nau nene mamamawena. Ade e nau wenasugubuwani emisinibu ki ka e ade mamama kawaya daganani mete wainapupu.”

57 Diyu ragidai yona ki wainamupu ka mu Iyesu kawareya ade kirapamawa, tagamawa ke; “Kau ka munu waunai. Kau kwamuragi ka eba apunai apeya ade ida esida mena (50) kewowena. Oragai apunai Eburamu e ka ororeya mena powena were kau wenanugibi ko kau e matarau empipi nuwegei?”

58 Mu inako tagubu ko Iyesu denai wagubu ke; “Nau yona mibai wi nidiyani wainapumuri; Oragai apunai Eburamu eba wenawena makeya ki ka nau tondekeya yabedekeya da karako.”

59 Iyesu yona ki wagawa ka iyapana e bowa were minimana po kwaetagubu. Ko e weki gwaiya Mamanuga God e Tawai ki kamadubu bauwena kayawena.

9

Apunu mosi e inai rabineya yabui kenekenei wenawena

1 Iyesu yawatau kaniyawa ka e apunu mosi e
inai rabineya yabui kenekenei wenawena ki ika
tondawa empupu.
2 Empupu manako e tadeyau kabukabuwa
ragidai bautagubu Iyesu manumupu, tagubu ke;
“Nidiyei Kabukabuwa Apunai, apunu ki e inai
rabineya inako e yabui kenekenei wenawena ki
mibai ka badidi? E eya paerepupu ki pokere, bo
e inai mamai paeremupu ki pokere e yabui kene-
wena?”
3 Ko Iyesu denai mu tadebu, wagubu ke; “Apunu
yau e yabui kenewena ki ka eba e eya kwaewena
bo e inai mamai paeremupu. Ki pa mena. E yabui
kene-wena ki kerarai ka yau kena; E pokaiya ka
Mamanuga God matakira mosi kwaeyagisi man-
ako iyapana Mamanuga God e kasiyarai kawaya
matarau em-pomoto.
4 Iyapana mosi, nawarau ki ka e upiyogono ko
kemorau ki ka e pa tondono. Ki maba, nau Mamai
tonosinibu e upi ki nu nawarau mena yodomu
ko mara baiyagisi da sisipu umoroto da nu e upi
kwaigamana ki yawatai mo pa mena.
5 Nau yewe wairau tondakani ki ka nau iyapana
kuduba, madega kauwagau madega posiwagau
wi dunaga.”
6 Iyesu inako wagubu manako waira tepopupu
e idaiya kotopupu da dogiya wenapupu manako
kanibu apunu ki e yabuiya dogiya pasipupu.
7 E dogiya pasipupu kewowena ka e apunu
ki sibu, wagubu ke; “Kau kayanuwagi kaburu
Saromi rabineya kau kiyabugi siruwapi.” (Yona
‘Siramu’ ki mibai ka ‘Tonopupu’.) Apunu ki
kayawena e kiyabui buri siruwapupu manako e

wirawena yabadawa makeya ki wana e yabui pawena tawana empupu.

8 Naiya ka apunu ki maramara yawata kwaiya bowa madai nene genewagawa tondawa ki pokere e kowaiyoma ade iyapana e naiya badidi maba genewagawa tondawa empamawa ki karako e emupu ki ka mu babatagubu mu mubo deni deni manu kasiwara-tagamawa, tagamawa ke; “Apunu naiya genewagawa tondawa ki apunai yau baganai bo e ka apunu kudubai mosi?”

9 Dai tagubu ke; “Ki e baganai.” Ko ade dai tagubu ke; “Pa mena, ki eba eyo ko apunu e maba mosi.”

Mu inako tagamawa idiwa ki pokere apunu ki e eya wagubu ke; “Ki nau yau kena.”

10 E inako wagubu manako mu e manumupu, tagubu ke; “Ko kau yabugi badidi maba pawena karako tawana empiyei?”

11 Ko e denai wagubu ke; “Apunu si Iyesu tagamu ki e bauwena nau yabuni dogiya pokaiya pasipupu manako sidibu da nau kiyabuni kaburu Siramu rabineya siruwapana wagubu. Manako nau kiyabuni siruwapekeya ki makeya ka nau yabuni pawena tawana empuwani.”

12 Iyapana yona ki wainamupu ka mu tagubu ke; “Karako kau iyanibu apunai ki e ka bani?”

Ko e denai wagubu ke; “Ki nau eba kataineya.”

Parisi ragidai iyawena apunai ki pari wirawira-pamawa

13-14 Iyesu dogiya wadubu kotopupu apunu yabui kenekenei ki e yabui pasipupu ade wadubu papupu ki ka pura kawaiya aiyata marai ki

makeya ki pokere iyapana apunu ki wadumpu
Parisi ragidai mu bamamugu kaya-tagubu.
15 Mu ika bautagubu ka kawakawai ragidai ki e
yabui badidi maba pawena ki nene e manumupu
manako e ubupu denai wagubu ke; “Apunu mosi
dogiya wadubu kotopupu nau yabuni pasipupu
manako nau kiyabuni siruwapekeya ki makeya
ka nau yabuni pawena tawana empuwani.”
16 Parisi ragidai yona ki wainamupu ka mu
dai tagubu ke; “Kwaewena apunai ki e goranuga
raurupiyau ade nu aiyata-nuga marai ki kaisi e
mete giripiyau ki pokere nu katainugu da e ka eba
Mamanuga God e tonopupu bauwena.”
Ko dai ki tagubu ke; “E ka eba berokoi mibai ka
e matakira bagi kawaya ebo ebo kwaewagau nu
empemei.” Mu rabinamaga ka eba eyaka mena
ki pokere mu mubo mubo deni deni tagamawa
kasiwara idiwa.
17 Mu apunu yabui kenewena Iyesu iyapupu
ki ade manumupu, tagubu ke; “Kau nuwagibi
da apunu ki ubupu kau iyanibu ki pokere kau
wainapiyei da e ka nima?”
Ko e denai wagubu ke; “Nau waina-pakani da e
ka Mamanuga God e bonanai wainapiyau wagau
apunai mosi.”
18 Diyu ragidai mu kawakawai-muguma ki mu
wainamupu da apunu ki ka bani eba e yabui
kenekenei wena-wena ki pokere mu e inai mamai
nene tagubu bautagubu,
19 manako manu-tampu, tagubu ke; “Wi guba-
gaga yabui kenekenei e inai rabineya wenawena
tagamu ki apunu yau baganai bo? E badidi
kwaewena da e karako tawana empiyau?”

20 Kawakawai ragidai inako tagubu manako e
inai mamai denai tagubu ke; “Nu katainugu da e
ka nu gubaganuga ade nu mete katainugu da e ka
e yabui kenekenei inako wenawena,
21 ko e karako badidi maba e yabui bagiwena
tawana empiyau ki nu eba katainugu. Nu guba-
ganuga ka apunu kawaya eba munu gegeyai ki
pokere e ebo manupu-muri da e badidi maba
iyawena ki sisiyai e eya yagisi.”
22 Mu inako tagubu mibai ka mu Diyu ragidai
kawakawai-muguma mu kudumugu mete waina-
pamawa. Kawakawai ragidai ki ororeya mena
purumupu ade mu rabinamaga eyakamenawena
da iyapana nima yagisi ke; ‘Iyesu, e ka nu Iya
Negeyana Apunai Keriso’, nima inako yagisi ki e
si mu deni mena surupomoto manako e ewa mu
gurigurimaga tawai rabineya eba kaniyoto.
23 Kawakawai ragidai inako tagubu ki pokere
iyawena apunai ki e inai mamai karako tagubu
ke; “Nu gubaganuga ka apunu kawaya eba gegeya
ki pokere e badidi maba iya-wena ki sisiyai e eya
yagisi.”

24 Parisi ragidai ubumpu apunu yabui
kenekenei e inai rabineya wenawena ki e nene
ade tagubu bau-wena manako kawareya e ade
manu-mupu, tagubu ke; “Mamanuga God kau
eminiyau ki pokere e yabuiya eba beranuwagi.
Nu kataigibi kewowena da iyanibu apunai e ka
apunu berokoi, ko kau badidi wainapiyei?”

25 Mu inako tagubu ko e denai wagubu ke; “E
berokoi bo bagai ki nau eba kataineya ko nau nota
eyaka mena yau mena wainapakani; Naiya ka

nau yabuni kenekenei ko karako ka nau yabuni
pawena tawana empakani.”
26 E inako wagubu ko Parisi ragidai e ade
manumupu, tagubu ke; “Ko e badidi kwaewena
da kau yabugi bagiwena?”
27 E denai wagubu ke; “Nau yona ki ororeya
mena wi nidibuwani kewowena ko nau yonani ki
wi eba wainamupu bo? Wi badidi pokere yona
ki ade wainapamana ki nana iwagamu? Banipo
wi mete kina e kowakowai kaigamana ki nana
wainapiyamu bo?”
28 Apunu ki inako wagubu ki pokere Parisi
ragidai ubumpu denai e nakari-mupu mu bo-
nanamaga ragiragi kawaya simupu, tagubu ke;
“Kau ka bera apunai ki e waretai mosi ko nu ka
oragai apunai Mosisi e kowakowai eweya iwei
ragidai.
29 Nu katainugu da oragai apunai Mosisi e ka
Mamanuga God e bonanai mena wainapiyawa
wagawa ko bera apunai ki e tawana bani were
bauwena ki nu eba katainugu.”
30 Mu inako tagubu ko iyawena apunai ki denai
wagubu ke; “Akae, yau ka badidi? E nau yabuni
wadubu papupu ko e tawana bani were bau-wena
ki wi eba kataigau?
31 Nu iyapana kuduba katainugu da berokoi
kwae-tagamu ragidai mu bonanamaga ka Ma-
manuga God eba wainapiyau. Ko iyapana e
mena si tepapiyamu ade e mena umunui wadamu
ragidai ki mu bonanamaga ka e wainapiyau.
32 Kunuma waira kerareya yabadawa da karako
ka iyapana mosi nau maba e inai rabineya yabui

kenekenei wena-wena ki nau iyasugubuwani maba mo eba iyawena.
33 Ki pokere nau waina-pakani da Mamanuga God apunu yau eba tonopena ki ka e matakira kawaya yau maba mo eba kwaewagubena.”
34 Apunu ki inako wagubu ko mu e ade nakarimupu, tagubu ke; “Kau ka bigi rabineya wenanugibi ko kau karako uburei nu kawakawai ragidai nu nidiyana kabukabuwa ade nu wadiniyana supasupa ki nana kwaenugei bo?” Mu inako tagubu manako ubumpu apunu ki weumpu kwenumpu da e guriguri tawai ki kamadubu kayawena.

Iyapana dai iyanuga yawatai eba empiyamu

35 Mu apunu ki weumpu kwenumpu ki sisiyai Iyesu wainapupu manako e apunu ki ewa ba-nanapupu ki ka e sibu, wagubu ke; “Kunumau Kawapu Apunai ki e kau sumapiyei bo?”
36 Ko e denai wagubu ke; “Sidiyei Kabukabuwa Apunai, e ka nima ki kau nau sidi da nau e suma-pani.”
37 E inako wagubu manako Iyesu denai wagubu ke; “Kau ororeya mena e empipi ko karako ade mete yonaigemei nau yau kena.”
38 Iyesu yona ki wagubu makeya ka apunu ki kwarisiwena e ramatai kawareya ubupu manako wagubu ke; “Kaiwawoni, nau kau sumaniyakani.”
39 Ko Iyesu iyapana ika idiwa ki mu tadebu, wagubu ke; “Nau yewe wairau kawapuwani ki mibai ka nau iyapana kuduba wi wadiniyana supasupa ki nana bausugubuwani. Wi yabuga kenekenei ade sisipu idiwu ragidai ki wi yabuga

ka payagisi tawana empumuri, ko wi yabuga bagi
ade tawana em-piyamu wainapiyamu ragidai ki
wi yabuga ka aita keneyagisi da wi tawana eba
empumuri."

40 Parisi ragidai dai mete ika idiwa yona ki
wainamupu ka mu Iyesu manumupu, tagubu ke;
"Kau nu mete yabunuga kenekenei nidiyei bo?"

41 Ko Iyesu denai wagubu ke; "Wi yabuga ke-
newagubena ki ka wi Mamanuga God e yawatai
naigida eba kataigumpena ki pokere wi paerega
ki denai ki wi eba wadumpena. Ko wi iwagamu
da; 'Nu yawatanuga ki nu naigida mena empe-
mei', wi inako iwagamu, ki pokere wi badidi
paere-mupu ki denai wi nawanaga tondau." Iyesu
inako wagubu.

10

Papa sipi ki waigugui

1 Iyesu waigugu mosi mu tadebu, wagubu ke;
"Nau yona mibai wi nidiyani wainapumuri; Iya-
pana nima papa sipi kwagaramaga katamuruiya
ki eba kaniyau ko gari asusu raurupiyau, ki e ka
kuwa apunai.

2 Ko papa sipi kwayubatamiyau apunai ki e ka
gari katamuruiya kaniyau,

3 manako katamuru uburau apunai gudu
kwaipoto manako kaniyana apunai ki baiyagisi
kwagara ki rabineya kaniyoto. E kwagara
rabineya kaniyoto yogono ki ka papa sipi mu
muga mamamaga ki e bonanai wainapomoto

manako e mu simaga eyaka eyaka yogono waina-
pomoto ki ka mu e bameya kebomoto manako e
mu waratamini matarau baitagisi.
4 Matarau baitagisi kewoyagisi ki ka mu mama-
maga ki yabiriyagisi yagisi manako mu e bonanai
waina-pomoto e eweya kayatagisi.
5 Ko apunu kudubai mosi baiyagisi yagisi ki ka
mu e bonanai wainapomoto babapomoto manako
e kudeya wakapatagisi kaya-tagisi.”
6 Iyesu yona ki wagubu ko waigugu ki mibai mu
naigida eba wainamupu.

Iyesu e ka Papa Sipi Kwayubatamiyau Apunai Bagi Kawaya

7 Ko Iyesu mu ade tadebu, wagubu ke; “Nau
yona mibai wi nidiyani wainapumuri; Papa sipi
mu kwagara-maga ki katamurui ka nau.
8 Naiya mena, nau eba bausugubuwani
makeya, ki ka kuwa ragidai ropani kawaya
bautagamawa kayatagamawa ko papa sipi mu
bonanamaga wainapamawa babapamawa.
9 Katamuru ka nau ki pokere iyapana nima
kwagara rabineya kaniyoto nau uburakani
bamaneya baiyagisi ki ka e iya waunai
bananapoto manako kayayagisi bani igida yauda
asusu kupono umuno.
10 Kuwa apunai ki e ka kuwawagana ade wi
nuniyana giriniyana pasuniyana ki nana baiyag-
isi ko nau ka iya waunai wi negeyana ki nana
bausugubuwani. Nau iya kororai wi eba negeyani
ko iya mibai bagi kawaya ki mena nau wi
negeyani.

11 Nau ka papa sipi wi naigida mena kwayubaniyana ki apunai ki pokere nau niya iyani nene eba wainapakani ko wi iyaga nene wainapakani. Nau wi nene posugani ki mete baganai.

12-13 Papa sipi mu mamamaga e ka papa sipi ki apunai ki pokere e papaiyoma ki e naigida mena kwayubatamiyau. Ko e waitapiyau apunai ki e ka papa sipi ki naigida eba kwayubatamiyau. Papa ki ka eba e nene ki pokere taku wasibena yawira baiyagisi ki ka e kudu wakapa-yagisi papa ki ka-maditamini kayayagisi manako papa ki daburipo-moto mubo mubo kayatagisi.

14 Ko nau ka papa sipi wi naigida mena kwayubaniyakani apunai. Nau kataineya wiyo ade wi kataigau nau.

15 Nau Mamai nau nota kwarikwarisisiniyau ade nau e nota kwarikwarisipakani ki maba ka nau wi mete inako nota kwarikwarisiniyakani. Nau niya iyani nene eba wainapakani ko nau wi iyaga nene wainapakani. Nau wi nene posugani ki mete baganai.

16 Nau papaniyoma sipi ka eba yewe mena idiwu ko nau tawana tawana kayasugani mu kwanatamani manako mu kuduba nau bonanani wainapomoto nau ewaneya kebomoto. Nau wata eyaka mena mu damutamani manako nau niya mena ika uburoni mu kwayubatamoni.

17 Nau Mamai God e nuwaiya po nau mibai ka nau naubo nuwaneya ka nau niya iyani nau iyapananiyoma mu nene tarani. Ko ewa ka nau iyani ki ade yadani.

18 Nau Mamai kasiyara tegebu ade ragiragi

kawaya sidibu da nau naubo nuwaneya ki nau niya iyani wi nene tarani ade ewa ade yadani. Ki pokere, iyapana nau asusu eba susinimoto poyo ko nau naubo nuwaneya ki mu makeya makeya kwaetagisi.”

19 Iyesu inako wagubu ki pokere Diyu ragidai mu mubo mubo yona ki kawareya tagamawa.

20 Mu dai tagubu ke; “Kweya kairapu mosi e rabineya tondau ki pokere e babawena wagau. Kamadamu, e bonanai ki nu gwede nana kawareya kawareya wainapamu.”

21 Ko dai tagubu ke; “Kweya kairapu mosi e rabineya tondibena maba ki ka e yona bagi kawaya yau eba wagubena. Keyai berokoi iyapana yabumaga kenekenei inako eba iyatapena.’

Diyu ragidai Iyesu tagararamupu

22 Mara ki makeya ka Diyu ragidai natere kawaya Diyerusaremu rabineya mu poragamaga mo si tagamu ‘Duna Pasumana Poragai’ ki poragatagamawa idiwa. Ki ka nusuru marai.

23 Iyesu Mamanuga God e Tawai rabineya Oragai Apunai Soromoni Wateya kaniyawa,

24 manako Diyu ragidai ropani kawaya bautagubu e kwagara-mupu manako simupu, tagubu ke; “Nu mara rowarowa kawaya kau yona matarau nuwagana wainapamana ki nawanai idiweya ko kau yona matarau mo nu eba nidibi. Karako nuwagi da nu wainapamu; Nu Iya Negeyana Apunai Keriso ki kau baganai bo?”

25 Ko Iyesu denai wagubu ke; “Nau wi ororeya mena nidibuwani ko wi nau eba sumasiniyamu. Nau Mamai e kasiyarai pokaiya kwaesugakani

ki wi naigida mena emisinimpena ki ka wi nau
sumasinimpena.
26 Ko wi ka eba nau papaniyoma sipi. Nau
bonanani ki wi eba wainapiyamu ade wi nau eba
sumasiniyamu.
27 Nau papaniyoma sipi mu ka nau bonanani
wainapiyamu. Nau kataineya muyo ade
mu kataimugu nau ki pokere mu nau
ewakumasiniyamu,
28 manako maramara idiwana kaiwana iyai ki
nau mu tageyani. Mu karako ade aita ewa eba
popotagisi ade iyapana mo eba baiyagisi nau
taorosiniyoto.
29 Nau Mamai gwedegwede kuduba tegebu
ki ka kawaya esida ki pokere iyapana mo eba
baiyagisi nau iyapananiyoma nau Mamai e idaiya
taoropoto.
30 Nau Mamai ade nau nu ka ewapuru eyaka
mena."
31 Iyesu yona ki wagawa ka Diyu ragidai mu
nuwamaga pupuwena manako mu bowa dai
temupu e minimana po kwaetagamawa.
32 Ko Iyesu mu ade tadebu, wagubu ke; "Nau
Mamai upi bagi kawaya ebo ebo tegebu ki nau wi
bamagau kwaesugekeya emisinimawa ko nau ba-
didi maba paerepuwani da wi ki pokaiya karako
nau bowa were susinimana po kwaiwagamu?"
33 Ko Diyu ragidai denai e simupu, tagubu ke;
"Kau ka eba gwede bagi mo kwaenugeya da nu ki
denai kau nuniyamu ko kau Mamanuga God e si
giripiyei ki gwawai ka nu karako kau nuniyamu.
Kau ka iyapana kaina ko kau ade nuwegei da kau
ka God."

34 Mu inako tagubu ko Iyesu denai wagubu ke;
“Wi goraga rabineya ka oka mosi inako wagau ke;
‘Wi kuduba ka wi Mamaga God nau maba.’
35 Mamanuga God e okai tapu ki kuduba mibai
mena ki pokere iyapana takari kawaya e yonai ki
wainapamawa ki ka e mu ropani kawaya simaga
‘God Nau Maba’ tadebu.
36 Ko nau ka Mamanuga God e eya gubagai
mibai ki pokere wi gwede nana sidiyamu da nau
e si giripakani? E ebo nau winesinibu manako
tonosinibu yewe wairau kawapuwani.
37 E nuwaiya badidi ki nau makeya makeya
kwae-sugakani da wi nau sumasinimana ki nana.
Ko wi wainapiyamu da nau yona badidi suwa-
gakani ki ka eba e wagubu ki makeya makeya nau
suwagakani ki ka eba nau yonani suwagubuwani
ki pokaiya nau sumasinimuri,
38 ko nau matakirani kwaesugakani empumuri
ki mena pokaiya nau sumasinimuri. Wi nau
matakirani ki empumuri sumapu-muri ki ka wi
kataiwagi da nau Mamai ade nau nu ka ewapuru
eyaka mena.”
39 Iyesu yona ki wagawa ka Diyu ragidai e
wadamana dokodoko kwae-tagubu ko e mu yabu-
maga minibu kwekwe wirawira kayawena.
40 Iyesu ade wirawena kayawena awana Diy-
oudani papasi buridere apunu Diyoni naiya iya-
pana siruwa-tamiyawa ki wateya bauwena ton-
dawa,
41 manako iyapana ropani kawaya e bameya
bautagubu, tagubu ke; “Apunu Diyoni matakira
kawaya mo eba kwaewena ko e ubupu apunu yau
nene badidi wagubu ki kuduba mibai kawaya.”

42 Iyesu ika tondawa ka iyapana ropani kawaya
e sumamupu.

11

Apunu Yasarusi powena

1 Mara ki makeya ka apunu mosi si ka Yasarusi
sigirawena. Apunu ki e egapuiyoma ka Meri yo
Mata. Mu nateremaga ka Betani ki ka tawana
Diyudiya rabineya.
2 (Ridi Meri e ka awana otai bagi kawaya
mo wadubu nu Kaiwawonuga Iyesu e kerareya
kwebu wira manako e ebo debai kumai pokaiya
Iyesu kerarai surusurupupu ki ridai.)
3 Apunu Yasarusi sigirawena ki pokere e ega-
puiyoma ubumpu Iyesu bibi tonomupu, tagubu
ke; “Kaiwawo-nuga, yona yau tonopemei ki kau
wainapi; Kau waretagi nuwegei apunai ki sigi-
rawena.” Mu bibi inako tonomupu.
4 Iyesu yona ki wainapupu ka e wagubu ke; “Iya-
pana Mamanuga God e si tepapamana ki nana ka
apunu Yasarusi sigira yau wadubu. E sigirawena
ko e eba poyagisi manako iyapana nau Mamai
God Gubagai nau sini mete tepapomoto.”
5 Iyesu ka ridi Meri yo Mata mu tatamaga
Yasarusi mete kina mu nene ebotau
wainapiyawa,
6 ko e Yasarusi sigirawena sisiyai wainapupu
ki ka e midi mena ragiwena garugaru mu ba-
mamugu eba kayawena ko mara apeya ika pa
tondawa.
7 E mara apeya pa tondawa da kamadubu
manako e tadeyau kabukabuwa ragidai tadebu,

wagubu ke; “Karako ade wiraigamu tawana
Diyudiya kaigamu.”
8 E inako wagubu ka mu denai tagubu ke; “Ni-
diyei Kabukabuwa Apunai, waunitau yewena ka
Diyu ragidai kau bowa were nunimana po ki nana
ika kwaetagamawa ko kau karako mu bamamugu
ade kaigamana ki nana nuwegei?”

9 Mu inako tagubu, ko Iyesu waigugu were de-
nai wagubu ke; “Mara eyaka mena rabineya ki
ka madega posiwagau ade surau. Nu nawarau
kaigamu ki ka nu madega taneya yawata empamu
ki pokere gwede mo nu eba pisipisiniyoto.
10 Ko kemorayagisi sisipu umoroto duna pa
mena kaigamu ki ka nu yawata eba empamu man-
ako nu gwepamu bidara yadamu.”

11 Iyesu inako wagubu manako ade tadebu,
wagubu ke; “Nu waretanuga Yasarusi ukwarau ki
pokere nau e wadana yabuyabu ki nana kayasug-
ani.”
12-13 E apunu Yasarusi mibi powena ki yonai
wagubu ko mu eba wainamupu ko Yasarusi pa uk-
warawa wainamupu, ki pokere mu denai tagubu
ke; “Kaiwawonuga, e pa oro kirau ki ka baganai, e
ukworono da ewa kiroto uburoto.”
14 Mu inako wainamupu babamupu ki pokere
Iyesu mu matarau tadebu, wagubu ke; “Apunu
Yasarusi e ororeya mena powena.
15 Nau wi nene wainapakani ki pokere nau ma-
mama mete kwaesugakani. Nu naiya e bameya
kaigumpena ki ka wi nau maraitau sumasin-
impena ko karako ka wi nau kawaya daganani
sumasinimuri. Ko kayo, kaigamu da empamu.”

16 Iyesu inako wagubu manako apunu Tomasi
si daikere ka Nasuruwa simupu ki ubupu e
kowaiyoma ki tadebu, wagubu ke; “Bananapamu
kaigamu da iyapana e minimoto poyo ki ka mu nu
mete nunimoto popo ki baganai.”

Popai ragidai mu iyamaga kerarai ka Iyesu

17 Mu kayatagubu kaiwa da bau-tagubu ka
apunu Yasarusi powena ragu tampu mara apeya
apeya kewowena ki sisiyai Iyesu wainapupu.
18 Tawana Betani ka eba uwama ko natere
Diyerusaremu bameya,
19 ki pokere Diyu ragidai ropani kawaya ridi
Mata yo Meri mu tatamaga powena ki mu rabi-
namaga minimana kwarisi ki nana ika yadi bau-
tagubu.
20 Ridi Mata Iyesu yabadawa sisiyai wainapupu
ka e kipu ubupu e nawanai kayawena kaniyawa
da yawatau bananapupu. Ko e yowai Meri ka
tawau mena tondawa.
21 Ridi Mata Iyesu bananapupu manako sibu,
wagubu ke; “Kaiwawoni, kau yewe tondibena ki
ka nau inasi eba powagubena.
22 Ko nau kataineya da kau karako Mamanuga
God bameya genenuwagi ki kau gwede nene
nuwegei ki e uburoto kau negeni.” Ridi Mata
inako wagubu.
23 Ko Iyesu denai e sibu, wagubu ke; “Kau ina-
pugi powena ko e ade kiroto uburoto.”
24 Ko Ridi Mata wagubu ke; “Nau kataineya;
Mara kwauneya, popotagubu ragidai kuduba ade
iyatagisi kimoto ubumoto idiwono ki makeya ki
ka e mete kiroto uburoto.”

25 Ko Iyesu denai wagubu ke; “Popo-tagubu
ragidai iyatagisi kimoto ubumoto mu iyamaga
kerarai ka nau ki pokere nau sumasiniyamu
ragidai popotagisi ki ka mu ade iyatagisi.
26 Wi nau sumasiniyoi idiwoi ki ka wi eba popoi-
wagi ko mara-mara idiwoi kaiwoi. Nau yonani
yau kau sumapiyei bo pa mena?”
27 Iyesu ridi Mata inako sibu manako e de-
nai wagubu ke; “Kaiwawoni, nau ororeya mena
kau sumanibuwani kewowena. Kau ka Ma-
manuga God e tononibu kawapi apunai ade
nu Iya Negeyana Apunai. Kau ka Mamanuga
God e Gubagai yewe wairau tondana ki nana
Mamanuga God naiya mena gwaiyabawena ki
makeya kau baunugibi.”

Iyesu yadi kipu

28 Ridi Mata inako wagubu manako wirawena
tawau kayawena e yowai Meri giyansu mena sibu,
wagubu ke; “Nu Nidiyau Kabukabuwa Apunai
bauwena kau nene wagubu.”
29 Ridi Meri yona ki wainapupu ka e garu-
garu mena kipu ubupu Iyesu bananapana diriwai
kayawena.
30 (Iyesu mu tawa-mugu eba bauwena ko ridi
Mata e muguta bananapupu ki wateya buri ton-
dawa.)
31 Diyu ragidai tawa rabineya Meri rabinai min-
imana kwarisi ki nana bautagubu idiwa ki Meri
inako garugaru mena bauwena kayawena emupu
ki ka mu notamaga wagubu ke; “E ka bani e
inarai ononomupu wateya yadi kirana ki nana
kayawena.” Mu inako nota-mupu ki pokere mu

garugaru mena kimpu ubumpu e eweya kay-
atagubu.
32 Ridi Meri Iyesu empupu e bameya bauwena
manako nuwasiyasiya nene e yabareya kwarisi-
wena e ramatai kawareya ubupu yadi kipu man-
ako sibu, wagubu ke; “Kaiwawoni, kau yewe
tondibena ki nau inasi eba powagubena.”
33 Iyesu Meri yadi kirawa empupu ade Diyu
ragidai mete bautagubu ki mu mete yadi
wadamawa emitapu ki ka e nuwaboyawena e
rabinai makariwena manako manutapu, wagubu
ke;
34 “Yasarusi powena e kwakwarepui ki wi bani
tamupu ki nau kabuwasini-muri.”
“Kaiwawonuga, kau yabi emani.”
35 Mu inako tagubu manako Iyesu yadi kipu.
36 Iyesu yadi kirawa emupu ka Diyu ragidai
dai tagubu ke; “E ka e waretai Yasarusi e nene
wainapiyau ki pokere yadi kirau.”
37 Ko dai tagubu ke; “E ka apunu mosi e
yabui kenekenei iyapupu ko karako e eya waretai
Yasarusi sigira-wena ki ka e badidi pokere garu-
garu mena eba bauwena e iyapupu.” Mu inako
tagubu.

Apunu Yasarusi powena, ko ade iyawena kipu ubupu

38 Iyesu nuwaboya kawaya daganani ade
wainapupu kanibu ononomupu wateya bauwena
manako ragu tamupu ki empupu. Iyapana bowa
kawaya mosi ragu umuneya minimpu bodampu
ki pokere Iyesu mu tadebu, wagubu ke;

39 “Bowa yau weupumuri kwenupu-muri.” E
yona ki wagubu ka powena apunai ki e egarai
Mata bauwena e sibu, wagubu ke; “Kaiwawoni,
e powena ka mara apeya apeya kewowena ki
pokere e kokowawena wainapakani.”
40 Ko Iyesu denai e sibu, wagubu ke; “Mata,
nau ororeya mena nidibuwani ki kau notagi
gogawena bo? Nau sumasini ki kau Mamanuga
God e kasiyarai bagi kawaya mo emani.”
41 E inako wagubu ka iyapana bowa ki
gwairimupu manako Iyesu ubupu e yabui
kunuma esida empupu e Mamai bameya
parauwena, wagubu ke; “Mamai, nau rabinaneya
mena nidi-buwani ki kau ororeya mena
wainapipi kewowena ki pokere nau karako
parauniyakani kawaya daganani kau bamageya.
42 Nau kataineya da kau maramara nau nuwani
notani empiyei ko iyapana yewe idiwu kau
tonosinibi kawapuwani ki sumapamana ki nana
ka nau karako matarau kau parauniyakani yau
kena.”
43 E inako wagubu manako wira-wena e bo-
nanai ragiragi kawaya wagubu ke; “Yasarusi, nau
suwagani wainapi; Kau kiri uburi yabi matarau
baunuwagi.”
44 Iyesu yona ki wagawa makeya ka powena
apunai ki iyawena kipu ubupu yabadubu mata-
rau bauwena. Ko mu e idai kerarai kiyabui
kuduba mete aukwara tenai pokaiya sikwamupu
ki pokere e matarau bauwagawa ka Iyesu iyapana
tadebu, wagubu ke; “E idai kerarai ade e kiyabui
gerowo mete kina ki rikapumuri da e baiyagisi
kayayagisi.” E inako wagubu.

Diyu ragidai Iyesu weki gwaiya minimana po wainapamawa
(Mateyu 26:1-5; Maki 14:1-2; Ruki 22:1-2)

45 Diyu ragidai ropani kawaya Meri daiyoi bau-
tagubu Iyesu badidi kwae-wena emupu ki ka mu
e sumamupu,
46 ko dai wiratagubu Parisi ragidai mu bama-
mugu kayatagubu manako e kwaewena sisiyai
kuduba mu tade-mupu.
47 Tademawa wainamupu ka Parisi ragidai
ade Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai
mete kina ubumpu kawakawai ragidai mete ewa-
puru dibimupu manako tagubu ke; “Apunu yau e
matakirai kawaya kawaya kwaewagau ki pokere
karako ka nu badidi kwaigamu?
48 Nu e kamadamu manako e maramara in-
ako kwaeyogono yarono ki ka iyapana kuduba e
suma-pomoto manako tawana Roumi ragidai mu
piyaramuguma baitagisi Mamanuga God e Tawai
ade nu nuga tawananuga gwedegwedenuga mete
kina ki kuduba giripomoto pasumoto.”
49 Karako mu paunamugu ka apunu mosi si ka
Kaipasi ika tondawa. Kwamura ki rabineya ka
e Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai
mu kawaimaga tondawa ki pokere e ubupu e
kowaiyoma ki tadebu, wagubu ke; “Wi ka nota mo
wainapiyamu bo wi kuduba notababa wadamu?
50 Nau suwagani wainapumuri; Nu kuduba
popoigamu ki ka eba baganai ko iyapana mosi nu
kuduba nene poyagisi ki ka bagi kawaya.”
51 Kwamura ki rabineya ka apunu Kaipasi Ma-
manuga God bameya dobopiyamu ragidai mu
kawaimaga tondawa ki pokere e yona ki wagubu.

Ko ki ka eba e ebo nuwaiya wainapupu wagubu
ko Mamanuga God e kabuwapupu da Iyesu Diyu
ragidai mu pokamugere powagana ki nana man-
ako e ubupu yona ki wagubu.
52 Ko Iyesu e ka eba Diyu ragidai mu nene mena
poyagisi ko Mamanuga God e iyapana-iyoma
kuduba tawana tawana idiwei ki dibiniyana da
nu rabinanuga eyaka-menawagana ki nana ka e
poyagisi.
53 Mara ki makeya ka Diyu ragidai mu
kawakawaimuguma Iyesu wada-mana ki nana
ki kerarai birikamupu manako e minimana po
yanuwei tagamawa,
54 ki pokere Iyesu tawana Diyudiya rabineya
matarau eba umawa ko e weki gwaiya iyapana
eba idiwu tawanai ki deneya kayawena umawa
da natere mo si ka Eparimi bauwena manako e
tadeyau kabukabuwa ragidai mete ika idiwa.
55 Diyu ragidai mu poragamaga kawaya si ‘Ma-
manuga God Nu Raurunibu Poragai’ tagamu ki
rogobiwena ki pokere iyapana ropani kawaya mu
mubo mubo tawanamaga kamadumpu mu idam-
aga kerapumaga rikapamana manako ewa por-
aga ki kupamana ki nana natere Diyerusaremu
kayatagubu.
56 Ika bautagubu ka mu Mamanuga God e Tawai
rabineya Iyesu nene yabu tamawa mu mubo deni
deni umana misimisi were manu kasiwaratag-
amawa, tagamawa ke; “Wi badidi wainapiyamu; E
poraga yau kawareya baiyagisi bo pa mena?.”
57 Mu inako tagamawa mibai ka Mamanuga God
bameya dobopiyamu ragidai ade Parisi ragidai
mete kina iyapana ragiragi kawaya tademupu,

tagubu ke; “Wi apunu Iyesu tawa bani empiyamu ki wi nu nidimuri da nu e yadamu.”

12

Ridi mosi ripa otai wadubu Iyesu kerareya kwebu wira
(Mateyu 26:6-13; Maki 14:3-9)

1 ‘Mamanuga God Nu Raurunibu Poragai’ ka mara ida daikere kewowena daikere eyaka mena yabaranugu makeya, ko karako ka Iyesu natere Betani apunu Yasarusi powena ko ade iyawena ki e tawaiya ade bauwena.

2 Mu Iyesu nene bani teyampu manako e apunu Yasarusi mete ika bani kupamana wateya idiwa. Ko ridi Mata bani wara-piyawa mu tageyawa.

3 Ki makeya ka ridi Mata e yowai Meri ubupu ripa otai aurai bagi kawaya mo si ka ‘nada’ ki denai mete kawaya daganani karakara maba mo rabineya minibu ki wadubu bauwena. E kanibu Iyesu e kerarai kawareya ripa otai ki kwebu wira manako ewa e ebo debai kumai rowarowa kawaya ki pokaiya Iyesu kerarai surusurupupu manako ripa otai aurai bagi kawaya ki aurai tawa rabineya posiwena.

4-6 Iyesu e tadeyau kabukabuwa apunai mosi si ka Diyudiyasi si daikere ka Isikariyoto ridi ki badidi kwaewena empupu ki ka e wagubu ke; “Ridi yau badidi pokere awana bagi kawaya ki pa kwebu wira? E wadubena manako iyapana dai gimarampena da e denai kawaya daganani bowa madai 300 kwaitana kwempena ki e wadubena iyapana gwedegwedemaga pa mena imagei ragidai ki tagebena.” Apunu Diyudiyasi

e ka Iyesu e yogoi wagana apunai. E yona ki wagubu ki ka e eba iyapana gwedegwedemaga pa mena ragidai mu nuwaboyamaga wainapupu ki pokere wagubu ko Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai mete kina mu bowamaga madai sini kororai ki e bameya tondawa ki pokere e bowa madai ki dai mete kuwawagana waina-piyawa.

7 Ko Iyesu apunu Diyudiyasi sibu, wagubu ke; "Kau gwede nana ridi yau siyei siyasiya? Kamadi. Nau posugubena ki ka e ripa otai bagi kawaya yau pokaiya nau kwakwarepuni monaga-pena, ko e karako nau marani rogobi-wagau ki makeya bauwena nau monaga-sinibu.

8 Gwedegwede pa mena ragidai ki mu ka maramara wi mete yewe idiwoi da wi mu waitatamiyoi. Ko nau marani rogobiwena da nau wi mete eba idiwomu."

Diyu ragidai apunu Yasarusi mete minimana po wainamupu

9 Diyu ragidai ropani kawaya Iyesu natere Betani bauwena ki sisiyai waina-mupu ki ka mu e diriwai ika bautagubu. Mu eba Iyesu mena empamana ki nana bautagubu ko apunu Yasarusi powena ade iyawena ki sisiyai mu wainamupu ki pokere mu e mete empamana ki nana bautagubu.

10-11 Mu Yasarusi iyawena ki matakirai mu yabumugere emupu ka mu Iyesu sumamupu ko mu muga kawakawaimuguma naiya sumatamawa ragidai ki mu kamaditampu ki pokere kawakawai ragidai ki mu rabinamaga berokowena manako gwawai apunu Yasarusi mete minimana po waina-mupu.

Iyapana Iyesu mu kaiwawomaga simupu (Mateyu 21:1-11; Maki 11:1-11; Ruki 19:28-40)

12 Nawaru puruwena ka iyapana ropani kawaya ika ‘Mamanuga God Nu Raurunibu Poragai’ ki kawareya bau-tagubu ki Iyesu ika natere Diyerusaremu yabadawa sisiyai wainamupu.

13 Waina-pamawa ka mu notowiya kwarai dai temupu manako e bananapamana nawanai kay-atagubu. Mu ewapuru mena mu bonanamaga ragiragi kawaya tagamawa ke;

“Kaiwa kaiwa! Nu karako Mamanuga God e si tepapemei.
Kau ka nu Isiraero ragidai nu Kaiwawonuga kawaya karako Mamanuga God e kasiyarai pokaiya nu nene baunugibi.
Mamanuga God kau karako wadiniyoto bagi.”

14 Iyapana inako tagamawa manako Iyesu papa ‘donki’ munai mo empupu wadubu kawareya ton-dubu yabadawa. Mamanuga God e okai mosi Iyesu nene inako wagubu ke;

15 ‘Natere Saiyoni ragidai, wi kudu eba wainapiyoi. Wi Kaiwawoga papa ‘donki’ munai mosi kawareya baiyagisi empumuri.’

16 Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai eba kataimugu da oka ki ka Iyesu e yonai. Ko e powena ade iya-wena kipu ubupu Mamanuga God e taneya posiwena tondawa eweya ki ka mu notamaga paparawena da mu Mamanuga God e okai Iyesu nene inako wagubu ki mibai kuduba wainamupu. Iyapana badidi makeya makeya e nene kwaetagubu ki mu mete wainamupu.

17 Iyapana ropani kawaya apunu Yasarusi
powena ko Iyesu kasiyarai pokaiya ade iyawena
kipu ubupu matarau emupu ragidai ki mu kaya-
tagubu sisiya ki mu kowamuguma tademawa
iwa,
18 ki pokere iyapana ropani kawaya matakira
ki sisiyai wainamupu karako Iyesu bameya bau-
tagubu.
19 Ko Parisi ragidai iyapana ropani kawaya
Iyesu diriwai inako kwaetagamawa emitampu
ki ka mu nuwarorotagubu, tagubu ke; “Emita-
muri, nu eba kasiyaraigemei ko iyapana kuduba
karako apunu ki sumapiyamu e eweya mena kay-
atagamu.”

Tawana kwaiyanai ragidai Iyesu kwaenemupu

20 ‘Mamanuga God Nu Raurunibu Poragai’ ki
kawareya ka iyapana kwaiyanai yona Guriki
tagamu ragidai dai Mamanuga God e si tepapa-
mana ki nana ika mete bautagubu.
21 Bautagubu manako kaimpu natere Betaida
tawana Gariri rabineya mu apunumaga mosi si ka
Piripo simupu, tagubu ke; “Kabai, nu nuwanugu
ka Iyesu empamu.”
22 Apunu Piripo yona ki wainapupu ka e
kayawena e waretai Enduru sibu manako mu
apeya kayatagubu Iyesu simupu.
23 Ko Iyesu mu tadebu, wagubu ke; “Nau
Kunumau Kawapuwani Apunai nau sini tepapa-
mana marai karako bauwena yau kena.
24 Nau yona mibai wi nidiyani wainapumuri;
Nu momai mosi umamu ki ka e eya ropayagisi
puwayagisi ko mibai waunai miniyoto daburi. Ko

momai ki tawau mena tondono ki ka e mibai
eba kiroto ade mibai waunai mete eba miniyoto
daburi.
25 Ki kwaitana, iyapana nima e ebo mena iyai
nene wainapiyau ki ka e eya iyai aita ewa nene
ki e kaupiyau. Ko iyapana nima yewe wairau ki
iyai nene eba notapiyau ko ewa iyai ki nene mena
notapiyau ki ka e maramara tondana kaniyana ki
iyai ewa yadini.
26 Iyapana nima nuwaiya ka nau upini
kwaeyagisi ki ka e yabadini nau ewaneya uburoto
manako nau bani kayasugani tondoni tawanai
ki ka e mete ika baiyagisi manako nau mete
ewapuru ika idiwomu. Iyapana nima inako
kwae-yagisi ki e si ka nau Mamai God empoto
tepapoto."

Iyesu powagana sisiyai wagubu

27 Iyesu ade wagubu ke; "Karako nau nuwaboya
wainapakani ko nau badidi suwagani; 'Mamai,
bita kawaya nau karako bananapani ki kau su-
rupi bo?' Ae pa mena, nau inako eba suwagani
mibai ka nau bita kawaya yau wadana ki nana
bausugubuwani.
28 Ki pokere Mamai, kau kaubo nuwageya
ki kwaenuwagi da kau sigi nau pokanere
kawayayagisi."
Iyesu yona ki wagawa makeya ka bonana
mosi kunumau inako wagubu ke; "Iyapana nau
sini tepapamana ki nana ki nau ororeya mena
kwaesugu-buwani ade ewa mete kwaesugani."
29 Iyapana ropani kawaya ika ubumawa bo-
nana ki wainamupu ka mu tagubu ke; "Ki ka bani
gaiya wagau." Ko ade dai tagubu ke; "Ae, ki ka eba

gaiya ko ki ka bani aneya mosi kunumau e nene
wagubu.”
30 Iyapana inako tagamawa ko Iyesu wagubu
ke; “Bonana wainamupu ki wi nene bauwena ko
eba nau nene bau-wena.
31 Nau Mamai God iyapana kuduba, madega
kauwagau madega posiwagau e idai gurai wi
naurigau ugwadana ragiragi ki marai karako
bauwena yau kena. Nau Mamai uburana waira
yau notai ki kerarai apunai wadana kwenupana
ki marai bauwena.
32 Iyapana nau susinimoto poyo ade nau bag-
isinimoto makeya ki ka nau iyapana kuduba teta-
mani da mu nau bamaneya baitagisi.”
33 Iyesu inako wagubu ki ka e badidi maba
powagana ki sisiyai wagubu.
34 Ko iyapana denai tagubu ke; “Mamanuga God
e gorai oragai apunai Mosisi kwebu ki wagau da
nu Iya Negeyana Apunai Keriso ki e eba poyagisi
ko maramara tondono kaniyono. Nu wainapemei
da nu Iya Negeyana Apunai ki kau baganai ko
kau badidi pokere nuwegei da mu kau nunimana
poyo ade kau baginimana ki nana nuwegei. Kau
ka Kunumau Kawapi Apunai baganai bo?”
35 Ko Iyesu mu ade tadebu, wagubu ke; “Tanai
Apunai mara eba rowarowa wi mete yewe idiwoi
ki pokere e taneya iwoi kwaenda sisipu baiyagisi
wi bodaniyoto. Iyapana nima sisipu umau ki ka e
tawana eba empiyau ko pa asusu umau.
36 Ko Tanai Apunai karako wi bamagau tondau
ki pokere wi e suma-piyoi ki ka wi e munuiyoma
idiwoi.”

Diyu ragidai Iyesu eba sumamupu

Iyesu yona ki wagubu kewowena ka e
kayawena e ebo mena wekewena.
37 E naiya iyapana yabumugu matakira ropani
kawaya kwaewagawa empamawa ko mu e eba
sumapamawa.
38 Takari kawaya ka oragai apunai Aisaiya iya-
pana ki mu sisiyamaga oka pokaiya inako tapu,
wagubu ke;
‘Kaiwawonuga, kau yonagi iwagibi ki mu eba
sumamupu.
Kau kasiyaragi ki mu matarau mete emupu ko mu
denai kau eba sumanimpu.’
39 Iyapana Iyesu eba sumamupu mibai ka ora-
gai apunai Aisaiya ade wagubu ke;
40 ‘Mamanuga God mu yabumaga kenepupu ade
mu notamaga gogapupu ki pokere mu
mibai eba bananamupu. E wagubu ke; Mu
nau bamaneya bautagumpena ki ka nau
mu iyatapena ko mu nau bamaneya eba
bautagubu.’
41 Oragai apunai Aisaiya oka ki tapu mibai ka e
takari kawaya Iyesu bau-wagana ki tanai empupu
were wagubu.
42 Iyapana kawakawai dai Iyesu sumamupu
ko mu e sumamupu ki sisiyai mu matarau eba
tagubu mibai ka mu Parisi ragidai mu kudumugu
mete wainamupu. Parisi ragidai mu kasiyara-
maga ka iyapana simaga guriguri tawai rabineya
surupamana ki nana,
43 ki pokere iyapana kawakawai ki mu no-
tamaga wagubu ke; ‘Nu Iyesu sisiyai iwagamu
ki ka Parisi ragidai ubumoto nu sinuga gurig-
uri tawai rabineya surupomoto siwakekenimoto.’

Mu inako notapamawa mibai ka mu eba nuwa-
mugu iyapana mu simaga giripomoto. Mu nuwa-
mugu iyapana mu weremaga tagamana ki nene
mena wainapamawa ko Mamanuga God uburana
mu were-maga wagana ki nene mu eba waina-
pamawa.

*Iyesu yonai ka aita ewa nu ugwadiniyoto ragi-
ragi*

44 Ko Iyesu e bonanai ragiragi kawaya iyapana
tadebu, wagubu ke; “Nima nau sumasiniyau ki ka
e eba nau mena sumasiniyau ko nau Tonosinibu
Apunai e mete sumapiyau.
45 Iyapana nima nau emisiniyau ki ka e nau
Tonosinibu Apunai e mete empiyau.
46 Nau Tanai Apunai yewe wairau kawapuwani
manako iyapana nima nau sumasiniyono ki ka e
sisipu rabineya eba umono.
47 Iyapana nima nau yonani wainapiyau ko
makeya makeya eba kwaewagau ki ka eba nau
uburani nau idani gurai e naureya ugwadani ra-
giragi. Nau eba ki nene bausugubuwani. Nau ka
iyapana wi iya negeyana ki nana bausugubuwani.
48 Iyapana nima nau tagararasiniyau bo nau
yonani eba wadau ki ka eba nau uburani nau
idani gurai e naureya ugwadani ragiragi. Pa
mena. Aita ewa, mara kwauneya, ka nau yonani
suwagubuwani wainapupu ko kwenupupu ki
yonai ka uburoto e naureya ugwadiniyoto ragi-
ragi.
49 Nau yona mibai wi nidiyakani yau kena;
Nau ka eba nau naubo kasiyarani pokaiya
suwagubuwani ko nau Mamai Tonosinibu Apunai

badidi sidibu ki mena nau makeya makeya wi
nidi-buwani.
50 Nau kataineya da iyapana e yonai sumapo-
moto ade yadini ki mu ka maramara idiwana
kaiwana ki iyai mete yadini. Ki pokere, nau badidi
nidiyakani ki nau eba asusu nidiyakani ko nau
Mamai badidi wi nidiyana wagubu ki makeya
makeya nau wi nidiyakani.” Iyesu inako wagubu.

13

Iyesu ubupu e kowakowaiyoma mu kerapumaga siruwapupu

1-3 Marawani ki ka ‘Mamanuga God Nu Rau-
runibu Poragai’ ki kupei kupetagamana marai ko
karako kemora nene ka Iyesu e tadeyau kabuk-
abuwa ragidai mete bani dai kupamawa idiwa.
Berokoi Apunai Seitani e ka ororeya mena apunu
Saimoni e gubagai si ka Diyudiyasi si daikere ka
Isikariyoto e rabinai wira-pupu da e Iyesu yo-
goi wagana ki nana wainapiyawa. Iyesu kataiya
da e naiya e Mamai bameya tondawa ade e
mete kataiya da e waira yau kamadana e Mamai
bameya ade kayawagana ki marai rogobiwena. E
mete kataiya da e eya Mamai e kasiyarai kuduba
ki e kwebu wadubu kewowena.

Iyesu e kerareya mena e kowakowai-yoma nene
maramara nota kwarikwarisi-tamiyawa tondawa
yabadawa da karako e mu kamaditamana marai
rogobiwena ki ka e mu inako mete nota kwari-
kwarisitamiyawa.

4 Mu kupetagamawa idiwa ki makeya ka e mu
paunamugu kipu ubupu e midi tatamai rikapupu
ade surusuru mo wadubu e naureya umapu,

5 awana wadubu kabuma mo rabineya kwebu
wira manako e kanibu e tadeyau kabukabuwa
ragidai eyaka eyaka mu kerapumaga bigi
siruwapiyawa. E bigi siruwapupu kewowena
ka e surusuru e naureya umapu ki pokaiya mu
kerapu-maga ki surusurupiyawa.
6 E inako siruwatamiyawa yabadawa da apunu
Pita bameya bauwena ki ka Pita e notai babawena
Iyesu sibu, wagubu ke; “Kaiwawoni, nau kerarani
bigi ki kau eba siruwapi.”
7 Ko Iyesu denai e sibu, wagubu ke; “Nau kwae-
sugakani ki kau karako eba kataigeya ko ewa
were ki kau mibai ki katainuwagi.”
8 Ko apunu Pita ade wagubu bodaboda, wagubu
ke; “Kau ka nau Kaiwawoni kawaya ki pokere nau
kerarani bigi ki kau eba siruwapi.”
Apunu Pita inako wagubu ko Iyesu denai
wagubu ke; “Nau kau keraragi bigi eba
siruwapani ki nau kau mete eba eyaka mena.”
9 Apunu Saimoni si daikere ka Pita yona ki
wainapupu ka e wagubu ke; “Kaiwawoni, kau eba
nau kerarani bigi mena siruwapi ko nau idani yo
nau debani ki mete siruwapi.”
10 Ko Iyesu wagubu ke; “Iyapana nima awanau
siruwawena ki e midi ka kuduba tanai kawaya ko
e kerarai mena dogiyapiyau. Wi kuduba ka tanai
mena ko wi paunagau apunu mo eyaka mena ka
bigibigi.”
11 (E yogoi wagana apunai ka nima ki Iyesu e
kataiya ki pokere e wagubu ke; ‘Wi paunagau
apunu mo eyaka mena ka bigibigi’.)
12 Iyesu mu kerapumaga bigi siruwa-piyawa da
kamadubu, e midi tatamai ade wadubu umapu

manako wirawena kanibu e wateya ade tondubu.
Tondubu manako mu tadebu, wagubu ke; “Nau
karako wi bamagau badidi kwaesugu-buwani ki
mibai wi wainamupu bo pa mena?
13 Nau ka wi Nidiyakani Kabukabuwa Apunai
sidiyamu ade wi Kaiwawoga sidiyamu ki ka wi
mibai iwagamu.
14 Ki pokere, nau wi Kaiwawoga ade wi Ni-
diyakani Kabukabuwa Apunai wi kerapuga bigi
siruwapuwani ki ka wi mete kina deni deni inako
waita kasiyaraiwogoi idiwoi.
15 Nau keyakeyai yau kwaesugubuwani ki
mibai ka wi keyakeyai ki empamana manako
makeya makeya kwaigamana iwana ki nana nau
kabuwanibuwani.
16 Nau yona mibai wi nidiyani wainapu-
muri; Bigabiga ragidai ki mu eba ubumoto
mu kawakawaimuguma raurutamini, ade bibi
kayatagubu ragidai ki mu eba ubumoto mu
tonotampu ragidai ki raurutamini.
17 Wi nau nidibuwani yau makeya makeya
kwaiwogoi ki ka wi mibi mamamai mete idiwoi.”
18 Iyesu inako wagubu, ade wagubu ke; “Nau
ka eba wi kuduba nene suwagubuwani. Nau
winenibuwani ragidai wi kuduba nau kataineya.
Mamanuga God e okai naiya tapu inako wagubu
ke; ‘Apunu ki nau mete ewapuru kupeigibi
apunai ki e nau tagararasinibu manako nau
yogoni wagubu’. Oka ki mibai karako waunitau
matarayagisi empumuri.
19 Nau yona yau karako wi nidiyakani da wi
mibai aita ewa wenayagisi empumuri ki ka wi
kataiwagi da Kunumau Kawapuwani Apunai ka

nau yau kena.
20 Nau yona mibai wi nidiyani wainapumuri;
Iyapana nima nau tonopana apunai ki e diriwai
kwaeyagisi ki ka e nau diriwani mete kwaeyagisi.
Ade iyapana nima nau diriwani kwaeyagisi ki
ka e nau Tonosinibu Apunai ki e diriwai mete
kwaeyagisi."

Iyesu e yogoi wagana apunai
(Mateyu 26:20-25; Maki 14:17-21; Ruki 22:21-23)

21 Iyesu yona ki wagubu eweya ka e rabi-
nai makariwena nuwaboya waina-pupu manako
yona matarau mu tadebu, wagubu ke; "Nau yona
mibai wi nidiyani wainapumuri; Wi paunagau ka
apunu mosi nau yogoni yagisi."
22 E tadeyau kabukabuwa ragidai yona ki
wainamupu ka mu babatagubu mu mubo mubo
empepe kasiwara-tagubu, tagubu ke; "E ka nima
nene wagau?"
23 Iyesu madaneya ka e tadeyau kabukabuwa
apunai mosi ki e nuwaiya po apunai ki ika ton-
dawa,
24 manako apunu Saimoni si daikere ka Pita
apunu ki yabu gedegedepupu sibu, wagubu ke;
"Kau manupi; E nima nene wagau?"
25 Apunu ki riyawena Iyesu madaneya kanibu
sibu, wagubu ke; "Kaiwawoni, kau yogogi wagana
apunai ka nima?"
26 Ko Iyesu denai e sibu, wagubu ke; "Nau
karako yawi yau kawareya bani yadani kupani
daikere kweyani ki apunai ka nau yogoni yag-
isi." E inako wagubu manako bani mosi wadubu

pikapana ki nana awana mo rabineya kaupupu
manako wirawena apunu Saimoni Isikariyoto e
gubagai si ka Diyudiyasi kwebu.
27 Apunu Diyudiyasi bani ki wadubu makeya ka
Berokoi Apunai Seitani e rabineya supu manako
Iyesu e sibu, wagubu ke; “Kau badidi kwaenugana
wainapiyei ki kau garugaru mena kwaenuwagi.”
28 E tadeyau kabukabuwa ragidai kuduba mete
ika kupetagamawa idiwa yona ki waina-mupu ka
mu notamaga babawena.
29 Apunu Diyudiyasi e ka mu bowamaga madai
ki sini kororai kwayubapiyawa apunai ki pokere
Iyesu apunu Diyudiyasi yona ki sibu ki ka mu
notamaga wagubu da e Diyudiyasi kayawagana
poraga bani dai gimarapana bo gwedegwede im-
agei ragidai bowa madai dai tageyana ki nana
sibu.
30 Ko apunu Diyudiyasi bani ki wadubu manako
garugaru mena kipu ubupu kemora ki rabineya
tawa ki kamadubu kayawena.

Iyesu mu gora waunai tagebu

31 Apunu Diyudiyasi bauwena kayawena
eweya ka Iyesu ubupu e kowakowaiyoma tadebu,
wagubu ke; “Nau Kunumau Kawapuwani Apunai
nau sini karako kawayayagisi. Nau badidi
kwaesugani ki pokaiya ka nau Mamai e si mete
kawayayagisi.
32 E Gubagai nau badidi kwaesugani ki pokaiya
ka nau Mamai e si kawayayagisi, ade nau Mamai
badidi kwaeyagisi ki pokaiya ka nau sini garugaru
mena mete kawayayagisi.

33 Mununiyoma, nau suwagani wainapumuri;
Nau mara eba rowarowa kawaya wi mete yewe
idiwomu. Nau Diyu ragidai naiya tadebuwani ki
maba nau karako wi mete nidiyakani yau kena;
Nau karako kayasugana tawanai ki wi eba kai-
wagi.
34 Nau gora waunai mosi wi negeyakani yau
kena; Wi denideni kwayuba kasiwaraiwogoi idi-
woi. Nau wi nota kwarikwarisiniyekeya ki
maba wi kowaguma mete inako nota kwari-
kwarisitamiyoi.
35 Wi inako kwaiwogoi idiwoi ki ka iyapana
kuduba wi eminimoto manako kataitagisi da wi
ka mibai nau yonani wainapiyamu kwaiwagamu
idiwu ragidai."
36 Iyesu inako wagubu manako apunu Saimoni
si daikere ka Pita denai e manupupu, wagubu
ke; "Kaiwawoni, kau tawana bani kayanugana
nuwegei?"
Ko Iyesu denai e sibu, wagubu ke; "Nau kaya-
sugana tawanai ki kau karako nau mete eba
kaigamu ko ewa marai mosi ki kau nau bamaneya
ika baunuwagi."
37 Ko apunu Pita e ade manupupu, wagubu
ke; "Kaiwawoni, nau badidi pokere karako kau
ewageya eba kayasugani? Kau ponuwagi ki ka
nau kau nene mete posugani ka baganai."
38 Ko Iyesu denai e sibu, wagubu ke; "Kau mibai
nau nene ponuwagi bo? Nau nidiyani wainapi;
Kemora yau rabineya ka kau mara apeya eyaka
nuwagi bodaboda da kau eba kataigeya nau. Kau
inako nuwogowa bodaboda manako ki eweya ka
kokoroku yagisi nawaru puruyagisi."

14

Iyesu pokaiya ka nu Mamanuga God bameya kaigamu

1 Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai ade
tadebu, wagubu ke; “Wi notaga eba koyogono
kudu eba wainapiyoi. Nau Mamai God e mena
sumapiyoi ade nau mete sumasiniyoi.
2 Nau Mamai e tawai rabineya ka wata ropani
kawaya uburau. Ki pokere yewe idiwoi mibai ka
nau kayasugani wi wataga yamanapani. Nau wi
wataga ki eba yamanapena maba ki ka nau yona
yau matarau wi eba nidibena.
3 Nau wi wataga yamanapani kewoyagisi ki ka
nau ewa ade wirasugani bausugani manako nau
wi teniyani da nau yo wi ewapuru kaigamu nau
tondana tawanai ki ika ewapuru idiwomu.
4 Tawana nau kayasugani ki yawatai ki wi
kataigau.”

5 Iyesu inako wagubu ko apunu Tomasi
babawena denai e sibu, wagubu ke; “Kaiwawoni,
kau tawana bani kayanugei ki nu eba katainugu
ki pokere nu tawana ki yawatai badidi maba
empamu manako ika baigamu?”

6 Ko Iyesu denai e sibu, wagubu ke; “Nau ka
Yawata, nau ka Yona Mibai ade nau ka wi Iya
Negeyana ki Apunai. Iyapana nima nuwaiya nau
Mamai God e bameya kayawagana wainapiyau ki
ka e yabiri nau bamaneya baiyagisi manako nau
sini pokaiya ka e nau Mamai bameya kayayag-
isi. Nau Mamai bameya kaiwagamana yawatai
kudubai mo pa mena.

7 Wi nau naigida mena kataisinimuri ki ka wi
nau Mamai e mete kataiwagi. Wi nau emisinimpu
kewowena ki pokere nau Mamai ki e wi mete
emupu kewowena. Nau Mamai ki e wi kataigau."
8 Iyesu inako wagubu ko apunu Piripo denai
wagubu ke; "Kaiwawoni, nu nuwanugu ka kau
Mamagi nu kabuwaniyo da nu e empamu."
9 Ko Iyesu denai e sibu, wagubu ke; "Piripo, nau
mara rowarowa kawaya wi mete yewe idiweya
ko kau eba kataigeya nau bo? Iyapana nima nau
emisiniyau ki ka e nau Mamai mete empiyau. Ko
kau gwede nana nau Mamai wi kabuwaniyana ki
nana nuwegei?
10 Nau ka nau Mamai mete ewapuru eyaka
mena ade e ka nau mete ewapuru eyaka mena.
Nau yona suwa-gakani ki kau sumapiyei bo pa
mena?" Iyesu apunu Piripo inako sibu manako
ade wirawena e tadeyau kabukabuwa ragidai
kuduba emitapu tadebu, wagubu ke; "Nau yona
yau nidibuwani ki ka eba nau naubo kasiyarani
pokaiya wi nidibuwani. Nau ade nau Mamai ki nu
ka ewapuru eyaka mena ki pokere e ebo kasiyarai
pokaiya badidi kwae-wagau nau kabuwasiniyau
ki mena nau makeya makeya kwaesugakani man-
ako wi kabuwaniyakani.
11 Nau ade nau Mamai nu ka ewapuru eyaka
mena yonai nidibuwani ki wi naigida mena
wainapumuri sumapumuri. Ko wi nau yonani
suwagubuwani ki eba sumapu-muri ki ka wi nau
matakirani nau Mamai e kasiyarai pokaiya kwae-
sugekeya emisinimawa ki sumapumuri.
12 Nau yona mibai wi nidiyakani yau kena; Iya-
pana nima nau sumasiniyoto ki ka nau badidi

kwaesugekeya ki maba e mete kwaeyagisi. Ko eba ki mena. Nau ka aita ewa nau Mamai bameya kayasugani ki pokere nau badidi maba kwaesugekeya ki ka maraitau erida ko nau sumasiniyau apunai badidi maba kwaeyagisi ki ka kawaya esida.
13 Wi gwede mosi nene nau sini pokaiya geneiwagi ki nau kwaesugani manako nau Mamai e si nau pokanere kawaya-yagisi.
14 Wi gwede mosi nau sini pokaiya geneiwagi ki kuduba nau kwaesugani."

Iyesu uburoto Mamanuga God e eya Keyai tonopoto

15 Wi nau nene notapiyoi idiwoi ki ka wi nau gorani nidibuwani ki makeya makeya kwaiwogoi,
16-17 manako nau Mamai siyani da e wi Waitaga mosi wi nene tonopoto. Wi Waitaga ki kena ka nau Mamai e eya Keyai Mibai Bagi Kawaya maramara wi mete idiwana kaiwana ki nana baiyagisi. Iyapana nau Mamai mete tagararaniyamu ragidai ki ka e Keyai Mibai Bagi Kawaya ki mu eba yadini mibai ka mu e eba em-pomoto ade e eba kataitagisi. Ko wi e kataipumuri mibai ka e wi rabinagau maramara tondono kaniyono."

18 "Nau deni mena wi eba kamadini-yani kayasugani ko nau ewa marai mosi ade wirasugani wi bamagau bausugani.
19 Mara eba rowarowa yabaranugu ki ka iyapana nau Mamai mete tagarara-niyamu ragidai nau ewa mo eba emisinimoto. Ko wi nau ade emisini-muri. Nau iyaiya tondoni ki pokere wi mete inako iyaiya idiwoi.

20 Mara ki baiyagisi makeya ki ka wi kataiwagi
da nau Mamai mete ewapuru eyaka mena idi-
wei ki maba wi nau mete ewapuru eyaka mena
idiwomu ade nau wi mete ewapuru eyaka mena
idiwomu.
21 Iyapana nima nau gorani tapuwani ki
makeya makeya kwaewagau ki ka e nau
nota kwarikwarisisiniyau. E nau nota
kwarikwarisisiniyono tondono ki ka nau Mamai
e mete inako nota kwarikwarisipono tondono ade
nau e mete notaponi e bameya bausugoni.”

22 Iyesu inako wagubu manako Apunu
Diyudiyasi (e ka eba Diyudiyasi Isikariyoto ko
apunu Diyudiyasi kudubai mosi) ki e ubupu
denai wagubu ke; “Kaiwawoni, kau gwede nana
nu mena bamanugu baunugana nuwegei ko kau
tagararaniyamu ragidai ka badidi pokere pa
mena?”
23 Apunu Diyudiyasi inako wagubu, ko Iyesu
denai e sibu, wagubu ke; “Iyapana nima nau nota
kwarikwarisi-siniyau ki ka nau gorani tapuwani
ki e makeya makeya mete kwaeyogono manako
nau Mamai notai e bameya yodono ade nau mete
ewapuru e bameya baigamu idiwomu.
24 Ko iyapana nima nau eba nota kwarikwari-
sisiniyau ki ka nau gorani tapuwani ki e mete
eba wadau. Nau yona yau nidiyakani ki ka eba
nau naubo yonani ko ki ka nau Mamai Tonosinibu
Apunai ki e yonai.

25 Nau karako wi mete yewe ewapuru idiwei
ki pokere nau yona yau karako matarau wi ni-
diyakani,

26 ko nau wi kamadiniyani kayasugani eweya ki
ka nau Mamai God uburoto wi Waitaga mosi ki ka
e eya Keyai Tanai Bagi Kawaya ki nau sini pokaiya
wi nene tonopoto manako e uburoto gwedegwede
kuduba wi kabuwaniyoto. Nau yona kuduba
naiya nidibuwani ko wi notaga gogawena ki e wi
notaga ade yadini papara manako wi nau yonani
ki kuduba wainapumuri.
27 Nau nuwabagi wi bamagau tarakani.
Nuwabagi ki nau niya rabina-neya tondau ki nau
wi negeyakani. Iyapana nau tagararasiniyamu
ragidai ki mu ka nuwabagi ki maba mo eba
wainapomoto wi negeni. Ki pokere, wi notaga
eba koyogono kudu eba wainapiyoi.
28 Nau wi kamadiniyana kayasugana ade ewa
mete wirasugana bausugana ki yonai nau ororeya
mena wi nidibuwani kewowena. Wi nau yonani
ki naigida mena sumampena nota kwarikwari-
sisinimpena ki ka nau Mamai bameya ade kaya-
sugana yonai nidibuwani ki mibai wi wainam-
pena ade nau mamamani mete kwaigumpena
mibai ka nau Mamai e ka kawaya esida ko nau ka
e kobaiya.
29 Ko ewa badidi wenawagana yonai
nidibuwani ki mibai aita ewa wenayagisi
empumuri ki ka wi nau sumasinimuri.
30 Waira yau wadubu apunai Seitani yabadau ki
pokere nau yona rowarowa kawaya wi mete yewe
eba iwogomu. E kasiyarai mo nau bamaneya pa
mena,
31 ko iyapana kuduba, madega kauwagau
madega posiwagau mu naigida mena
kataigamana ki nana da nau nuwani notani

nau Mamai bameya tondau ki pokere nau Mamai badidi wagubu ki makeya makeya nau karako kwaesugani. Ki pokere, tawa yau kamadamu kaigamu.”

15

Nu Iyanuga Kerarai Apunai ka Iyesu

1 Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai waigugu were ade tadebu, wagubu ke; “Nau ka ripa ‘waeni’ ko nau Mamai e ka ripa ki kwayubapiyau apunai.
2 Nau ragini mibai eba kiroto ki ka nau Mamai nau ragini ki purupoto isiyapoto. Ko nau ragini mibai kiroto ki ka e nau ragini ki meyoto wara-poto taniyagisi manako mibai kawaya daganani ewa kiroto.
3 Ko wiyo, nau yonani nidibuwani ki pokaiya ka wi nuwaga notaga ororeya mena taniwena.
4 Wi nau mete ewapuru eyaka mena idiwoi ki ka ade nau wi mete ewapuru eyaka mena idi-womu. Ripa ragai mosi naureya kaiyarayagisi ki ka e mibai eba kiroto. Ko ragai ki ripa naureya tondono ki ka e mibai kiroto. Ki maba, wi wibo mena idiwoi ki ka wi mibiga eba kiroto. Ko wi nau naurineya idiwoi ki ka wi mibiga kiroto.”
5 Iyesu inako wagubu ade wagubu ke; “Ripa eya ka nau ko wi ka nau ragi-niyoma. Iyapana nima nau naurineya nau mete eyaka mena idiwomu ade nau e mete eyaka mena idiwomu ki ka e mibai kawaya daganani kiroto. Ko wi nau kamadisin-imuri nau naurineya eba idiwoi ki ka wi wibo kasiyaraga pokaiya gwede mo kwaiwagi ki mibai eba wenapoto.

6 Iyapana nima nau mete ewapuru eyaka mena
eba idiwomu ki apunai bo ridai ka ripa ragai
gwiya-mupu surawena ki maba surayagisi man-
ako ewa tepomoto mata pasumoto.
7 Wi nau mete ewapuru eyaka mena idiwomu
ade nau yonani suwagubuwani ki wainapumuri
wi rabinagau suroto tawayagisi ki ka wi gwede
mosi nene wainapiyamu ki wi nau Mamai simuri
manako wi badidi simupu ki kuduba e uburoto wi
negeni.
8 Wi mibiga inako kiroto ki ka wi nau yonani
mibai wainapiyamu kwaiwagamu ragidai man-
ako nau Mamai e si wi pokagere kawayayagisi.
9 Nau Mamai kawaya daganani nau nota
kwarikwarisisiniyau ki maba nau wi mete
kawaya daganani nota kwarikwarisiniyakani
ki pokere wi inako idiwoi ki ka nau maramara wi
nota kwarikwarisiniyoni tondoni.
10 Nau Mamai e umunui nau wadakani ki
pokere e nau nota kwarikwarisisiniyau. Ki maba,
wi nau gorani tapuwani ki makeya makeya kwai-
wogoi ki ka nau wi maramara inako mete nota
kwarikwarisiniyoni tondoni.
11 Nau yona yau nidibuwani da wi
nau pokanere mibi mamamai deni mena
wainapamana idiwana ki nana.
12 Nau gorani tapuwani ka yau kena; Nau
wi nota kwarikwarisiniyakani ki maba wi in-
ako mete denideni nota kwari-kwarisiwogoi ade
kwayuba kasiwara-iwogoi idiwoi.
13 Iyapana nima e kowaiyoma kawaya da-
ganani nota kwarikwarisitamiyau ki ka e eya midi
kwakwarepui ki tagararapoto ade e kowaiyoma

nene poyagisi ki mete baganai. E nuwaiya po
muyo ki pokere e inako kwaeyagisi.
14 Wi nau nidi-buwani ki makeya makeya kwai-
wogoi idiwoi ki ka wi nau kowaniyoma mibai.
15 Nau bigabiga ragidai wi eba nidiyakani ko
nau kowaniyoma mibai wi nidiyakani. Bigabiga
apunai ki e kawai ki notai e eba kataiya. Ko
nau Mamai badidi sidibu ki yonai kuduba nau wi
nidibuwani kataigubu kewo-wena ki pokere wi ka
eba bigabiga ragidai ko wi ka mibai nau kowani-
yoma.
16 Wi eba nau winesinimpu ko nau wi
winenibuwani da wi kaiwagi maramara idiwana
kaiwana ki mibai wi rabinagau kimono manako
wi nau sini pokaiya gwede mo nene iwagi ki
kuduba ka nau Mamai uburoto wi negeni.
17 Ki pokere, nau gorani negeyakani ka yau
kena; Wi deni deni nota kwarikwarisiwogoi ade
kwayuba kasiwaraiwogoi idiwoi.”

Iyapana baitagisi nu girinimoto pasunimoto

18 Iyesu inako wagubu, ade tadebu, wagubu
ke; “Nau tagararasiniyamu ragidai baitagisi wi
girinimoto pasuni-moto ki wi wainapumuri da
mu naiya nau mete inako girisinimawa pasusini-
mawa.
19 Wi mu mete ewapuru idimpena ki ka
mu wi diriwaga kwaetagumpena. Ko nau
wi winenibuwani da wi waira yau notai ki
kamadamana ki nana suwagu-buwani ki pokere
karako ka iyapana ki mu nuwamugu wi pa mena.
20 Nau naiya mena nidibuwani da bigabiga
apunai eba uburoto e kawai ki raurupoto. Nau ni-
dibuwani ki mibai wi wainapumuri; Iyapana nau

girisinimupu ki ka mu wi mete girinimoto ade nau
suwagubuwani ki nau umununi mu wadumupu
ki ka wi iwagi ki wi umunuga mu mete yadini.
21 Wi ka nau nene ki pokere mu berokoi
kuduba ebo ebo wi bamagau kwae-tagisi. Mu
nau Tonosinibu Apunai kataitagumpena ki ka mu
inako eba kwaetagumpena ko mu eba kataimugu
eyo ki pokere mu inako kwaetagisi.
22 Nau mu bamamugu eba bausugubena ade
nau Mamai e yonai mu eba tadebena wainamp-
ena ki ka mu eba paerempena bita wadumpena.
Ko nau tadebuwani ki mu wainamupu kewowena
ko mu nau yonani ki eba mibimupu ki pokere
mu beramaga berokoi ki denai mu nawana-maga
tondau. Mu denai ki baibigapa-mana yawatai mo
pa mena.
23 Iyapana nima nau girisiniyau ki ka e eba
nau mena girisiniyau ko e ka nau Mamai mete
giripiyau.
24 Nau matakira kawaya kawaya mu pauna-
mugu kwaesugu-buwani. Naiya ka iyapana
mosi nau kwaesugubuwani ki kwaitana mo eba
kwaewena. Nau matakira ki eba kwae-sugubena
ki ka mu beramaga berokoi ki denai mo mu eba
wadumpena. Ko karako nau matakirani ki mu
mubo yabumugere emupu kewowena ki pokere
mu beramaga berokoi ki denai mu yadini. Mu nau
girisiniyamu ade nau Mamai mete giripiyamu,
25 ko ki ka oragai apunai Mosisi oka tapu ki
mibai wenawagana ki nana. Oka ki wagubu ke;
‘Mu ka nau pa asusu girisinimawa.’
26 Nau Mamai bameya bausugani ki ka nau
uburani nau Mamai e eya Keyai Mibai Tanai Bagi

Kawaya e bameya tondau ki wi Waitaga tonopani
da e wi bamagau baiyagisi manako nau yonani
kuduba ki yagisi matara.
27 Nau upini kerarai birikapuwani makeya
yabedekeya da karako ka wi maramara nau mete
idiweya ki pokere wi mete kina nau yonani ki
naigida mena iwogoi iwoi.”

16

1 Iyesu inako wagubu ade mu tadebu, wagubu
ke; “Wi nau eba kamadisinimana ade yawata
eba paerepamana ki nana ka nau yona yau wi
nidibuwani.
2-3 Iyapana mu midi-maga wi bamagau
togayogono manako wi siga ki mu gurigurimaga
tawai rabineya surupomoto wi siwakeke-nimoto.
Mara yabadau da iyapana baitagisi wi nau
sumasiniyamu ragidai nunimoto popo. Iyapana
ki mu ka nau Mamai mete gogoniyamu, ki pokere
mu inako kwaetogomono ki ka mu nota-maga
yogono da; ‘Nu ka Mamanuga God e upi mibai
kwaigemei.’ Ko mu eba e upi kwaetagamu.
4 Nau yona yau nidiyakani ki mibai kuduba aita
ewa wenayagisi empumuri ki ka wi nau yonani
nidibuwani yau mena notapiyoi.”

Mamanuga God e Keyai badidi kwaewagau

“Nau wi mete idiweya kebomeya ki ka nau yona
yau wi eba nidibuwani,
5-6 ko karako waunitau ka nau Tonosinibu
Apunai e bameya ade wirasugani kayasugani
ki pokere nau yona yau wi nidiyakani.
Nau kataineya da nau yona suwagubuwani
wainamupu ki ka wi nuwaboyaigubu manako

wi mo nau eba manusinimpu, iwagubu ke; ‘Kau
bani kayanugei?’
7 Ko wainapumuri; Nau Mamai bameya eba
kayasugani maba ki ka wi Waitaniyana Apunai
wi bamagau eba baiyagisi. Ko nau kayasugani
ki ka wi bagiga nene mibai ka nau uburani wi
Waitaniyana Apunai ki tonopani manako e wi
bamagau baiyagisi wi toginiyoto.
8 Mamanuga God e Keyai Tanai Bagi Kawaya ki
wi bamagau matarau bai-yagisi ki ka e uburoto
nau tagarara-siniyamu ragidai badidi paeremupu
mu kabuwatamini; Mu paeremaga ka badidi ade
Mamanuga God e yabuiya supasupai idiwana ki
mibai ka badidi ade nau Mamai God e idai gu-
rai mu naurimugu aita ewa ugwaditamini ragi-
ragi ki mibai ka badidi ki kuduba e uburoto mu
kabuwatamini.
9 Mu paeremaga ki mibai kabuwatamini ka yau
kena; Mu nau eba sumasiniyamu.
10 Ade Mama-nuga God e yabuiya supasupai
idiwana ki mibai kabuwatamini ka yau kena; Nau
Mamai bameya kayasugani manako mu nau ewa
mo eba emisinimoto.
11 Ade e idai gurai mu naurimugu ugwadita-
mana ragiragi ki mibai ka yau kena; Nau Ma-
mai God e ororeya mena e idai gurai waira yau
wadubu apunai Seitani e naureya ugwadubu ra-
giragi kewowena.”
12 Iyesu inako wagubu, ade wagubu ke; “Nau
yona kawaya mosi wi ade nidiyana wainapakani
ko nau yona ki suwagani ki ka wi notaga bani
baba-yagisi.
13 Ko nau Mamai e Keyai mibai kawaya ki

baiyagisi ki ka gwedegwede kuduba mibai mena
ki e wi kabuwa-niyoto. E ka eba e ebo nuwaiya
ki yagisi ko nau Mamai badidi siyoto wainapoto
ki makeya makeya e yagisi manako gwedeg-
wede kuduba ewa wenayagisi ki yonai e wi mete
kabuwaniyoto.
14 Nau wi nidiyana yonai wainapakani ki
kuduba e yagisi manako ki pokaiya ka nau sini
kawayayagisi.
15 Gwedegwede kuduba nau Mamai e nene ki
kuduba mete nau nene. Ki pokere, nau Mamai
e Keyai badidi siyani wainapoto ki e makeya
makeya wi nidini."

Nuwaboya yo mamama ki yonai

16 "Nau waunitau wi kamadiniyani kayasug-
ani manako wi nau eba emisini-muri. Ko eba
rowarowa eweya ki wi nau ade emisinimuri."
17 Iyesu inako wagubu ki ka e tadeyau kabuk-
abuwa ragidai dai mu mubo deni deni manu kasi-
waratagamawa, taga-mawa ke; "E inako wagubu
ki mibai ka badidi? E nidibu da 'Nau Mamai
bameya kayasugani ki pokere waunitau ka wi nau
eba emisinimuri ko ade waunitau ka wi nau ade
emisinimuri'.
18 E yona 'waunitau' nene wagubu ki mibai ka
badidi? Nu nota baba wademei." E tadeyau
kabukabuwa ragidai mu mubo mena inako taga-
mawa.
19 Iyesu kataiya da mu e manu-pamana
wainapamawa ki pokere e wagubu ke;
"Nau suwagubuwani da; 'Waunitau ka wi
nau eba emisinimuri ko ade waunitau ka
wi nau ade emisini-muri', nau yona ki

suwagubuwani ki pokere wi wibo deni deni
manu kasiwaraiwagamu idiwu bo?
20 Nau yona mibai wi nidiyani wainapumuri;
Nau tagararasiniyamu ragidai mu ka waunitau mamamatogomono ko nau sumasiniyamu
ragidai ki wi ka waunitau nuwaboyaiwagi nau
yadini wadoi. Wi nuwaboyaiwogoi ko mara eba
rowarowa eweya ki ka wi nuwaboyaga ki kewoyagisi manako wi rabinagau kwarisiyagisi mibi
mamamai idiwoi.
21 Mara ki waigugui ka yau kena; Ridi mosi
munu wenapana marai baiyagisi ki ka e makari
wainapono yadi kirono. Ko munu ki wenayagisi
eweya ki ka e makari ki notagogapoto mamamayagisi mibai ka e munui wenawena ki pokere.
22 Ki maba, karako ka wi nuwaboya
wainapiyamu ko waunitau yewena ka wi nau
ade emisinimuri manako wi ade mamamaiwagi.
Wi mamamaga ki ka iyapana mo eba baiyagisi
surupoto.
23 Mara ki baiyagisi makeya ki ka wi eba gwede
mosi nene nau bamaneya genesinimuri ko wi nau
sini pokaiya ki kuduba deni mena nau Mamai
simuri. Nau nidiyani wainapumuri; Wi badidi
nau sini pokaiya nau Mamai bameya inako iwagi
ki e uburoto wi negeni.
24 Wi naiya nau sini pokaiya nau Mamai
bameya inako mo eba iwagubu ko wi karako
iwagi da e negeni manako wi mibi mamamai
idiwoi.”

Iyesu e tagararapiyamu ragidai kuduba raurutapu

25 “Naiya ka nau waigugu pokaiya wi
nidiyekeya ko mara yabadau da nau waigugu ki
kamadani manako nau Mamai e yonai matarau
wi nidiyani.
26 Mara ki baiyagisi ki ka wi wibo nau sini
pokaiya deni mena nau Mamai bameya genei-
wagi ko eba nau uburani wi nene nau Mamai
siyani. Pa mena.
27-28 Nau Mamai nuwaiya po wiyo mibai ka wi
nuwaga notaga nau bamaneya tondau ade wi
mibipiyamu da e nau tonosinibu yewe wairau
kawapuwani. Ko karako waunitau ka nau ade
wirasugani nau Mamai bameya ade kayasugani.”

29 Iyesu inako wagubu manako e tadeyau
kabukabuwa ragidai denai e simupu, tagubu ke;
“Karako ka kau waigugu kamadibi yona matarau
nu nidiyei.
30 Nu karako wainapemei da gwedegwede
kuduba ki kau kataigeya ki pokere iyapana mo
kau ewa eba manuniyoto eminiyoto. Karako ka
nu kau sumanimei ade nu kataigibi wetawetara
da kau ka Mamanuga God kau Tononibu Kawapi
ki Apunai.”

31 Mu inako tagubu ko Iyesu denai wagubu ke;
“Wi karako nau suma-siniyamu iwagubu ko nau
nidiyani wainapumuri;
32 Mara yabadau, ena mara ki wana bauwena
da wi kuduba nau kamadisinimuri wakapaiwagi
daburipumuri wi wibo wibo tawagau kaiwagi. Wi
nau kamadisinimuri kaiwagi ko nau niya mena
eba tondoni mibai ka nau Mamai e uburoto nau
togisiniyono tondono.

33 Nau yona yau nidibuwani da wi nau
pokanere nuwabagi rabineya idiwana ki nana.
Nau tagararasiniyamu ragidai baitagisi wi
girinimono pasunimono ko kasiyaraiwogoi kudu
eba wainapiyoi. Waira yau e notai ki kuduba nau
raurupuwani kewowena.”

17

Iyesu e Mamai bameya guriguriwena

1 Iyesu yona ki wagubu kewowena pairawena
kunumau esida yabu tapu manako e Mamai
bameya guriguriwena, wagubu ke; “Mamai, nau
marani wana bauwena ki pokere kau Gubagagi
nau sini karako tepapi da kawayayagisi manako
iyapana ki empomoto kataitagisi ki ka mu kau sigi
mete tepapomoto.
2 Kau madega kauwagau madega posiwagau
kasiyara kuduba tegebi da nau uburana kau iya-
panagiyoma kuduba tegebi ki maramara idiwana
kaiwana iyai mu tageyana ki nana nuwagibi.
3 Mamai, kau kiya mena ka mibai ki pokere iya
maramara idiwana kaiwana kerarai ka yau kena;
Iyapana nima kataiya kau ade kau Tonosinibi
Apunai Iyesu Keriso nau mete kina kataisiniyau
ki ka iya maramara tondana kaniyana iyai ki e
wadubu kewowena.
4 Kau upini tegebi ki nau yewe waira kawareya
kuduba kewopuwani. Kau sigi nau yewe tepa-
pekeya ki pokere Mamai;
5 Nau yo kau kunuma waira eba yamanamipi
makeya ewapuru mena tanai bagi kawaya ra-
bineya idiweya manako nu sinuga kawayawena
kayawena ki maba nau karako kau yabarageya

uburakani tanai ki ade tege da nau sini karako
mete kawayayagisi.
6 Waira yau ragidai kau winetapi nau idani
rabineya nakatapi tegebi ki nau ubupuwani mu
kau sisiyagi tade-buwani manako kau yonagi ki
kuduba mu wadumupu kewowena.
7 Mu karako kataitagubu wetawetara da
gwedegwede kuduba kau tegebi ki kerarai ka
kau kiya mena.
8 Kau yonagi kuduba nau mu tadeyana ki nana
sidibi ki nau mu tadebuwani manako mu kau
yonagi ki sumamupu. Mu karako kataitagubu
wetawetara da nau ka kau Tonosinibi Kawa-
puwani ki Apunai.
9 Nau karako kau kiya iyapanagi-yoma wine-
tapi tegebi ki mu nene gurigurisugakani. Nau
eba iyapana kuduba, madega kauwagau madega
posiwagau ki mu nene guriguri-sugakani.
10 Gwedegwede kuduba nau nene ki kau nene
ade kau nene ki kuduba nau nene ki pokere
nu iyapananuguma mu pokamugere ka nau sini
karako kawayawagau yarau.
11 Nau karako waira yau kamadana kau ba-
mageya ade yarana kwaesugakani ko mu ka
yewe wairau idiwono. Mamai, kau ka Bagi
Kawaya Tanai Apunai. Nau yo kau nu sinuga ka
eyaka mena ki pokere nau sini sidibi ki kasiyarai
pokaiya mu kwayubatamiyowa tondowa. Nau
yo kau ewapuru eyaka mena idiwei ki maba mu
mete kina mu rabinamaga ewapuru eyaka mena
inako idiwono.
12 Nau mu mete ewapuru idiweya ki ka nau
sini sidibi ki kasiyarai pokaiya ka nau mu kwayu-

batamekeya tondekeya ki pokere mu mo nau eba
kamadisinimpu. Ko kau yonagi oka naiya tamupu
ki mibai wenawagana ki nana ka tawana berokoi
kayawagana apunai eyaka mena ki e mena nau
kamadisinibu.
13 Nau karako waunitau kau bamageya
yarani ko mu yewe wairau idiwono ki pokere
mu nau mamamani kawaya daganani mete
wainapamana ki nana ka nau yona yau matarau
suwagakani.
14 Kau yonagi kuduba ki nau mu tadebuwani
kewowena. Nau yo mu ka eba waira yau ragidai ki
pokere waira yau ragidai nu girinimana pasuni-
mana kwaetagamu.
15 Kau eba nau iyapana-niyoma yau tetamana
tawana kudubeya nakatamana ki nana gurig-
urisugakani ko nau nuwaneya kau uburi mu
kwayubatamiyowa da Berokoi Apunai Seitani eba
baiyagisi mu giritamini.
16 Nau ka eba waira yau apunai ade mu mete
kina ka eba waira yau ragidai.
17 Ki pokere, kau yonagi mibai kawaya ki
pokaiya kau tanigi tonopi mu rabina-mugu miniy-
oto siwa da mu iyamaga kuduba kau idagi ra-
bineya nakapomoto manako kau iyapanagiyoma
mibai idiwono.
18 Kau nau tonosinibi yewe wairau
kawapuwani ki maba nau karako mu mete
tonotamakani da mu tawana tawana kayatagisi.
19 Mu pokamugere ka nau karako nau naubo
iyani kau bamageya tarakani da mu mete kina
mu mubo iyamaga kuduba kau idagi rabineya
nakapomoto.

20 Mamai, nau karako eba mu nene mena gurigurisugakani ko iyapana kuduba ki aita mu yonamaga pokaiya nau sumasinimoto ki mu nene nau mete gurigurisugakani.
21 Mamai, kau waita-tamiyowa da mu nuwarara tagarara eba idiwono ko mu rabinamaga eyaka mena idiwono. Kau nau mete ewapuru eyaka mena ade nau kau mete ewapuru eyaka mena ki maba karako waitatamiyowa da mu mete kina nu mete ewapuru eyaka mena inako idiwomu. Mu inako idiwono ki ka iyapana karako nau tagararasiniyamu ragidai mu emitamini manako mu notamaga wirayagisi da kau tonosinibi ki mu mete sumapomoto.
22 Nau yo kau ewapuru eyaka mena idiwei ki maba mu mete inako rabina-maga eyaka mena idiwana ki nana ka nau ubupuwani Tanai Bagi Kawaya kau tegebi ki mu mete tagebuwani.
23 Kau nau mete ewapuru eyaka mena ki maba nau mu mete ewapuru eyaka mena da mu kuduba deni mena mu rabinamaga eyakamenaigamana ki nana. Mu notamaga eyaka mena inako idiwono ki ka nau tagararasiniyamu ragidai mu emitamini manako kataitagisi da kau nau tonosinibi bausugubuwani. Kau nau nota kwarikwarisisiniyei ki maba nau sumasiniyamu ragidai kau mu mete kina inako nota kwarikwarisitamiyei, ko ki ka iyapana ki mete kataitagisi.
24 Mamai, kau kunuma waira eba yamanapipi makeya ki kau nau notasiniyeya. Kau iyapanagiyoma kuduba nau idaneya nakapipi ki nau tanini tegebi ki maramara empamana ki nana ka nau nuwaneya nau bani tondoni tawanai ki mu mete

ika idiwono.
25 Mamai, kau ka Notagi Eyaka Mena Supasupai
Apunai. Kau tagararaniyamu ragidai mu eba
kataimugu kau ko nau kataineya kau ade nau
sumasiniyamu ragidai ki mu mete kataimugu da
kau nau tonosinibi kawapuwani.
26 Kau yonagi ki nau mu tadebuwani kewowena
ade aita ewa ka nau kawareya mu ade tadeyoni
da mu kataitagisi da kau nau nota kwarikwarisi-
siniyei ki maba ka mu mete inako deni deni nota
kwarikwarisi kasiwara-togomono idiwono man-
ako nau mu mete ewapuru eyaka mena idiwomu
ade mu nau mete inako ewapuru eyaka mena
idiwomu."

18

Iyapana Iyesu wadumupu kayatagubu
(Mateyu 26:47-56; Maki 14:43-50; Ruki 22:47-53)

1 Iyesu Mamanuga God bameya guriguriwena
kewowena manako kipu ubupu e tadeyau kabuk-
abuwa ragidai mete waratapu tawana ki kamad-
umpu kayatagubu awana marai munta mo si
ka Kidoni purumupu manako papasi buridere
tawana mo bautagubu.
2 Wata ki ka Iyesu yogoi tapu apunai Diyudiyasi
ki e mete kataiya. Naiya mena ka Iyesu mara
ropani kawaya e tadeyau kabukabuwa ragidai
mu mete ika idiwa.
3 Apunu Diyudiyasi karako piyara ragidai ade
iyapana dai ki Parisi ragidai ade Mamanuga God
bameya dobopiyamu ragidai mu tonotampu ki

bananatapu mete wata ki kayatagubu. Mu siwe beumpu ade ta yo kepata mete tempu bautagubu.
4 Iyesu bameya gwede mosi badidi ewa we-
nawagana ki kuduba e kataiya ki pokere yawira ragidai ki bautagubu ka e kanibu mu yabaramugu ubupu manako manutapu, wagubu ke; “Wi nima kwaenepiyamu iwu?”
5 “Nu ka Iyesu, tawana Nasareta apunai ki e kwaenepemei.”
Mu inako tagubu manako Iyesu denai wagubu ke: “Nau yau kena.”
E yogoi tapu apunai Diyudiyasi ika piyara ragidai mu paunamugu uburawa.
6-7 Iyesu yona denai inako wagubu wainamupu ka iyapana ki kudu taga-mugere danatagubu gwempu wairau ukwampu. Ko Iyesu kawareya mu ade manutapu, wagubu ke; “Wi nima kwaenepiyamu iwu?”
E inako wagubu, manako mu ade tagubu ke; “Nu ka Iyesu, tawana Nasareta apunai ki e kwaenepemei.”
8 Ko Iyesu denai mu tadebu, wagubu ke; “Nau ororeya mena nidibuwani da ‘Nau yau kena’, ki pokere wi nau kwaenesiniyamu iwu ka baganai ko nau kowakowaniyoma yau mu kamadita-muri kayatagisi.
9 (E yona ki wagubu mibai ka e naiya e Mamai badidi sibu ki mibai wenawagana ki nana. E naiya e Mamai sibu, wagubu ke; ‘Iyapana kuduba tegebi ki eyaka mena mo nau eba wadubuwani kaupuwani.’)
10 Ki makeya ka apunu Saimoni si daikere ka Pita e kerebai wadubu iyara apunai mosi minibu

manako e wenagui garu deneya mebu puru.
Apunu ki bidara wadubu e ka Mamanuga God
bameya dobopiyamu ragidai mu kawai-maga e
bigabigai apunai mosi si ka Marukasi.
11 Ko Iyesu wirawena apunu Pita sibu, wagubu
ke; “Kau kerebagi wadi ade wateya tari. Nau
Mamai nau makari bananapana sisiyai sidibu ki
nau karako bananapani ko yawata ki kau eba
bodapi.”

*Mu Iyesu wadumupu apunu Anasi bameya bau-
tagubu*

12 Piyara ragidai mu kawaimaga mete kina ade
yawira ragidai dai ki mu kaimpu Iyesu wadumpu
dokodoko e idai umamupu,
13 manako wadumpu apunu Kaipasi e meme-
naguwai si ka Anasi tawaiya kayatagubu. Kwa-
mura ki makeya ka apunu Kaipasi Mamanuga
God bameya dobopiyamu ragidai mu kawaimaga
tondawa.
14 E naiya Diyu ragidai inako tadebu, wagubu
ke; ‘Nu kuduba popoigamu ki ka eba baganai, ko
iyapana mosi nu kuduba nene poyagisi ki ka bagi
kawaya.’

*Apunu Pita Iyesu nene wagubu gogagoga
(Mateyu 26:69-70; Maki 14:66-68; Ruki 22:55-
57)*

15 Apunu Saimoni si daikere ka Pita ade Iyesu e
tadeyau kabukabuwa apunai mosi ki Iyesu eweya
weki gwaiya kayatagubu kaiwa. Mamanuga God
bameya dobopiyamu ragidai mu kawaimaga ki
Pita waretai ki e kataiya ki pokere mu apunu

kawai ki e tawaiya bautagubu ka Pita waretai ki
Iyesu eweya tawa ki yapu,
16 ko Pita e eya ka ika gari tagaiya uburawa. Pita
e waretai ade wirawena matarau bauwena man-
ako munu ridai mosi ika gari katamurui dagura
uburawa ki sibu manako ewa kanibu Pita wadubu
gari rabineya kebomupu.
17 Mu kebomawa ka munu ridai ki Pita em-
pupu manako sibu, wagubu ke; “Kau ka mu wad-
umpu apunai ki e kowakowai mosi diyayai emi-
niyakani.”

Ko Pita e midi minibu, wagubu ke; “Ae, nau pa
mena.”
18 Ki ka nusuru kawaya ki pokere apunu kawai
ki e bigabigaiyoma imatau mata mo pasumpu ika
mata emi-tamiyawa idiwa manako Pita ika bau-
wena ka e mete kina kanibu mata empiyawa.

Mu Iyesu siyamawa wirawira
(Mateyu 26:59-66; Maki 14:55-64; Ruki 22:66-71)

19 Mamanuga God bameya dobo-piyamu
ragidai mu kawaimaga ki e ubupu Iyesu yona
badidi iyapana tadeyawa ki nene e manupiyawa
ade e tadeyau kabukabuwa ragidai mu sisiya-
maga mete kina e siyana ki nana manu-piyawa.
20 Ko Iyesu denai wagubu ke; “Nau yona weki
gwaiya mo eba suwege-keya ko guriguri tawai ra-
bineya ade Mamanuga God e Tawai ki rabineya ka
nau iyapana kuduba mu paunamugu uburekeya
yona matarau mena suwege-keya.
21 Ki pokere kau gwede nana nau inako
manusiniyei? Nau wainasinimawa ragidai ki

mu mena manutami. Nau badidi tadeyekeya ki
kuduba mu katai-mugu ki pokere mu tagisi."
22 Iyesu yona ki wagawa makeya ka apunu
kawai ki e bigabigai apunai mosi ika Iyesu
madaneya uburawa ki Iyesu kwanabeya minibu
manako sibu, wagubu ke; "Kau Mamanuga God
bameya dobopiyamu ragidai mu kawaimaga in-
ako eba siyowa."
23 Ko Iyesu denai e sibu, wagubu ke; "Nau yona
mo paerepuwani suwagu-buwani ki kau sisiya ki
iyapana yau kuduba matarau tade da mu waina-
pomoto. Ko nau yona mibai suwagu-buwani ki
kau badidi pokere nau susinibi?"
24 Mu yonamaga kewowena ka apunu Anasi
ubupu Iyesu wadubu Mamanuga God bameya
dobopiyamu ragidai mu kawaimaga Kaipasi
bameya tonopupu ko e idai umamupu ki
taburubai mu eba rikamupu.

Pita Iyesu nene ade wagubu gogagoga
(Mateyu 26:71-75; Maki 14:69-72; Ruki 22:58-62)

25 Ki makeya ka apunu Pita ika mata empiyawa
tondawa manako iyapana dai ki e simupu, tagubu
ke; "Nu wainapemei da kau ka mu wadumupu
apunai ki e waretai mosi."
Ko apunu Pita denai wagubu gogagoga, wagubu
ke; "Ae, nau ka eba e mete iweya."
26 Mu Iyesu wadamawa makeya ka apunu Pita
Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai mu
kawaimaga e bigabigai apunai mosi e wenagui
mebu puru, ko karako ka apunu ki e rakarakai
mosi Pita empupu manako sibu, wagubu ke; "Mu

apunu ki buri wadamawa wateya ki ka nau kau
mete ika emini-buwani wainapakani."
27 Ko Pita ade wagubu gogagoga manako ki
makeya ka e kokoroku wagubu wainapupu.

Iyesu kaiwawo Pairasi yabareya ubupu
(Mateyu 27:1-2, 11-14; Maki 15:1-5; Ruki 23:1-5)

28 Nawaru puruwena didiburu mena ka
iyapana ki Iyesu wadumpu apunu Kaipasi
tawai ki kamadumpu manako piyara ragidai
mu kawaimaga e tawaiya kayatagubu. Ika
bautagubu ka Diyu ragidai tawa ki rabineya eba
kaimupu ko mu ika imatau ubumawa mibai ka
mu wainamupu da mu tawana kwaiyanai ragidai
ki mu tawamugu kaiwoto ki ka mu bigi tageni
manako mu ewa 'Mamanuga God Nu Raurunibu
Poragai' ki eba kupomoto.
29 Mu inako wainapamawa ki pokere tawa ki
apunai si ka Pairasi ubupu mu bamamugu mata-
rau bauwena manako manutapu, wagubu ke;
"Apunu yau berokoi badidi kwaewena emupu
were e kirapiyamu?"
30 Ko mu denai tagubu ke; "E berokoi mo eba
kwaewagubena maba ki ka nu e asusu eba wad-
umpena kau bamageya baigumpena ko e berokoi
kwaewena ki pokere nu e wadimipi kau bam-
ageya baigibi."
31 Mu inako tagubu ki pokere apunu Pairasi
denai wagubu ke; "Wi wibo wadumuri kaiwagi
manako wi wibo goraga badidi wagau ki pokaiya
e makeya makeya wade supasupa-pumuri."
Ko Diyu ragidai ki denai tagubu ke; "Nu ka
ororeya mena nu nubo goranuga pokaiya e paerei

ki wadimipi supasupa kewowena ko e paerei ki
denai e mini-mana poyo ki kasiyarai ka piyara
ragidai wi bamagau ko eba nu bamanugu.”
32 (Iyesu naiya badidi maba powagana sisiyai
wagubu ki mibai karako wenawena yau kena.)
33 Apunu Pairasi wirawena e tawai rabineya
ade kanibu manako wirawena Iyesu empupu
sibu, wagubu ke; “Diyu ragidai mu Kaiwawomaga
kau baganai bo?”
34 Ko Iyesu denai wagubu ke; “Nau yonani ki
nuwagibi ki kau kaubo yabarageya nuwagibi bo
iyapana dai kau nidimupu were nuwagibi?”
35 Ko apunu Pairasi denai wagubu ke; “Nau
ka eba Diyu ragidai wi iyapanaga ko kau kiya
iyapanagiyoma ade Mama-nuga God bameya
dobopiyamu ragidai mete kina mu kau wadin-
impu nau idani rabineya tamunimpu. Ki pokere,
kau berokoi badidi kwaenugibi ki kau matarau
nau kabuwasini.”
36 Apunu Pairasi inako wagubu, manako Iyesu
denai e sibu, wagubu ke; “Nau ka eba waira
yau e kaiwawoi. Nau waira yau kaiwawoi
tondibena ki ka nau kowakowaniyoma karako
bau-tagumpena taburuba pokaiya uma-sinimpu
yau purumpena manako Diyu ragidai nau eba
wadisinimpena. Nau ka eba waira yau nene
kaiwawosugu-buwani.”
37 Iyesu inako wagubu ki pokere apunu Pairasi e
ade manupupu, wagubu ke; “Kau mibai kaiwawo
ki karako matarau nuwagi da nau wainapani.”
Ko Iyesu denai e sibu, wagubu ke: “Ena, kau ki
kei nuwegei. Nau iyapana yona mibai tadeyana ki
nana waira yau kawareya kawapuwani ki pokere

yona mibai wainapiyamu ragidai ki mu ka nau
yonani ki mete wainapiyamu.”
38 Iyesu yona ki wagubu ka apunu Pairasi
ubupu e ade manupupu, wagubu ke; “Ko yona
mibai ka gwede?”

Apunu Pairasi Iyesu powagana yonai wagubu (Mateyu 27:15-31; Maki 15:6-20; Ruki 23:13-25)

Apunu Pairasi yona ki wagubu ade wirawena
matarau ade bauwena, manako Diyu ragidai
tadebu, wagubu ke; “Apunu ki berokoi kwaewena
ki mibai mo nau eba bananapuwani.
39 Ko wi bususuga ka ‘Mamanuga God Rau-
runibu Poragai’ ki kawareya iyapana mo dibu-
rawena ki e si iwagi manako nau dibura gudui
kwaipani da dibura apunai ki baiyagisi kayayag-
isi. Ki pokere, wi nuwagau nau karako Diyu
ragidai wi Kaiwawoga yau tonopani da e baiyagisi
matarau kayayagisi bo?”
40 E inako wagubu ko mu denai mu bonanam-
aga ragiragi kawaya tagubu ke; “Eba eyo ko kau
apunu Barabasi tonopi da e baiyagisi kayayagisi.”
(Apunu Barabarasi e ka apunu yawiyawirai mosi
ki pokere diburawena.)

19

1 Ki eweya ka apunu Pairasi ubupu piyara
ragidai Iyesu taburuba pokaiya minimana ki
nana tadebu,
2 manako mu e raukekepamawa da kamad-
umpu ka mu impunewa dai tempu e debaiya
painimupu ade midi tatamai daragai bagi kawaya
mosi wadumpu e monagamupu,

3 manako waegeyageyamapamawa siyamawa,
tagamawa ke; “Kaiwa kaiwa Diyu ragidai mu
Kaiwawomaga.” Mu inako tagamawa manako
kaimpu Iyesu kwanabeya minimupu.
4 Ko apunu Pairasi e ade wirawena matarau
bauwena manako iyapana tadebu, wagubu ke; “E
berokoi badidi kwaewena ki mo nau eba banana-
puwani ki pokere nau karako yadani matarau
bausugani tarani da wi e empumuri.”
5 E inako wagubu manako Iyesu impunewa
debaiya painimupu ade midi tatamai daragai
monagamupu inako mete matarau bauwena ika
ubupu. Ika uburawa ka apunu Pairasi iyapana
tadebu, wagubu ke; “Empumuri, apunu ki yau
kena.”
6 Mamanuga God bameya dobo-piyamu ragidai
mu bigabigamuguma mete kina Iyesu ika ubu-
rawa emupu ka mu ewapuru mena mu bonana-
maga ragiragi kawaya tagamawa ke; “Ripa korosi
naureya minimuri poyo. Ripa korosi naureya
minimuri poyo.”
Ko apunu Pairasi denai mu tadebu, wagubu
ke; “Ki ka wi wibo wadumuri ripa korosi nau-
reya e minimuri poyo mibai ka e berokoi badidi
kwaewena ki mo nau eba bananapuwani.”
7 Apunu Pairasi inako wagubu, ko Diyu ragidai
denai tagubu ke; “Apunu yau poyagisi mibai ka
e goranuga raurupiyawa e eya wagawa da e ka
Mamanuga God e Gubagai.”
8 Apunu Pairasi yona ki wainapupu ka e notai
kowena kudu wainapupu,
9 manako ubupu Iyesu wadubu wira-tagubu
tawa rabineya kaimpu manako Iyesu ade

manupupu, wagubu ke; “Kau tawana bani were baunugibi?”

E inako wagubu ko Iyesu yona denai mo eba wagubu,

10 ki pokere apunu Pairasi e ade sibu, wagubu ke; “Kau badidi pokere yona denai mo eba nuwegei? Nau kasiyarani pokaiya ki kau baunuwagi matarau kayanuwagi ade nau kasiyarani pokaiya ki kau ripa korosi naureya ponuwagi. Nau kasiyarani inako ki kau kataigeya bo pa mena?”

11 Apunu Pairasi inako wagubu, ko Iyesu denai e sibu, wagubu ke; “Nau Mamai kau kasiyaragi ki eba negebena ki ka kau kasiyaragi nau bamaneya pa mena ade kau inako eba nuwagubena. Ki pokere, kau paeregi ki bigi ka maraitau erida ko nau wadisinibu kau idagi rabineya tamusinibu apunai ki e paerei ki bigi ka kawaya esida.”

12 Apunu Pairasi yona ki wainapupu ka e Iyesu tonopana matarau bauwagana kayawagana ki yawatai kwaenepiyawa, ko Diyu ragidai ewa-puru mena mu bonanamaga ragiragi kawaya ade tagubu ke; “Iyapana nima yagisi da e eya ka kawai ki ka e nu kawainuga kawai Sita e iyarai ki pokere kau apunu yau tonopi matarau baiyagisi kayayagisi ki ka kau eba nu kawainuga kawai Sita e waretai.”

13 Apunu Pairasi mu yonamaga ki wainapupu ka e Iyesu wadubu matarau bauwena manako e ebo kemai ki kawareya yapu tondubu. Kema ki watai ki mu yona Iburu were si ‘Gabata’ tagamu, ko ki ka gwarantana.

14 Karako ka madega paunau wadana kwaewagawa ko marawani ka ‘Mama-nuga God Nu Raurunibu ki Poragai’. Ko apunu Pairasi ubupu Diyu ragidai tadebu, wagubu ke; “Wi Kaiwawoga ka yau kena.”
15 Ko mu denai patapamawa mu bonanamaga ragiragi kawaya tagamawa ke; “Wadumuri kaiwagi. Ripa korosi naureya minimuri poyo.”
Iyapana inako tagamawa ko apunu Pairasi mu ade manutapu, wagubu ke; “Wi mibai nuwagau nau uburani wi Kaiwawoga yau ripa korosi naureya miniyani poyo bo?”
Ko Mamanuga God bameya dobo-piyamu ragidai denai tagubu ke; “Nu kaiwawonuga ka Sita eya mena. Nu kaiwawonuga kudubai mo pa mena.”
16 Mu inako tagamawa ki pokere apunu Pairasi ubupu Iyesu wadamana ripa korosi naureya minimana poyo ki yonai e piyaraiyoma tadebu.

Mu Iyesu ripa korosi naureya minimupu poyo (Mateyu 27:32-44; Maki 15:21-32; Ruki 23:26-43)

17 Piyara ragidai Iyesu wadumupu ripa korosi mosi yamanamupu ki wadumpu kwempu manako e ripa korosi ki kawarapupu kaniyawa da tawana mo si ka Deba Suwana tagubu ki bautagubu. Yona Iburu were ka mu tawana ki si ‘Gorogata’ tagamu.
18 Ika bautagubu ka mu Iyesu ripa korosi naureya ikokomupu ade iyapana apeya mete tetampu e madanai daikere daikere ikokotampu.
19-20 Ko apunu Pairasi oka mo yona Iburu were ade yona Roumi were ade yona Guriki pokaiya

okapupu ki mu Iyesu debaiya ripa korosi naureya minimupu. Oka tapu ki inako wagubu; ‘Yau ka tawana Nasareta apunai Iyesu. Diyu ragidai mu Kaiwawomaga ka eyo.’ Iyesu ripa korosi naureya ikokomupu watai ka eba rowarowa kawaya ko natere Diyerusa-remu bameya ki pokere Diyu ragidai ropani kawaya ika yawatau kebomawa oka ki iyabamupu.

21 Ko Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai ubumpu apunu Pairasi simupu, tagubu ke; “Kau yona ‘Diyu ragidai mu Kaiwawomaga ka eyo’, ki kau eba tapena ko kau yona inako okapena; ‘Apunu yau wagubu da e ka Diyu ragidai mu Kaiwawomaga’.

22 Mu inako tagubu ko apunu Pairasi denai mu tadebu, wagubu ke; “Nau oka badidi okapuwani ki nau okapuwani kewowena.”

23 Piyara ragidai apeya apeya ki Iyesu ripa korosi naureya ikokomupu kewowena ka mu e gwedegwedei rikamupu ki damumupu mubo mubo temupu. E midi tatamai bagi rowarowa kawaya pa painiwagawa umawa ki mu mete wadumupu,

24 tagubu ke; “Dabuwa bagi kawaya yau ki nu eba purupamu ko nu yanuwa munta mo kwaigamu manako nima si yanuwa ki rabineya yabiri baiyagisi ki e yadini. Mu inako tagubu ki ka Mamanuga God e okai mosi badidi wagubu ki makeya makeya wenawena. Oka ki inako wagubu ke; ‘Mu nau gwedegwedeni purumupu mu mubo denemugu dene-mugu temupu manako yanuwa mo kwaetagubu ki pokaiya mu nau midini tatamai wadumupu.’

Piyara ragidai yona ki makeya makeya kwae-
tagubu.

Iyesu e waretai mosi ubupu Iyesu inai inapupu

25 Ripa korosi bameya ka ridi apeya apeya ika
ubumawa. Mosi ka Iyesu e eya inai, mosi ka Iyesu
inai ki e yowai, mosi ka apunu Koropasi e wainai
si ka Meri, ade mosi ka Meri Magidarini.
26 Iyesu inai ika uburawa empupu ade e tadeyau
kabukabuwa apunai mosi ki e nuwaiya po eyo
ki mete ika uburawa empupu ki ka e inai inako
sibu, wagubu ke; “Inani, apunu ki kau karako
gubagapi.”
27 Ade e tadeyawa kabukabuwa apunai ki mete
empupu sibu, wagubu ke; “Kau inagi ki kena.”
Iyesu inako wagubu ki pokere mara ki makeya
ka e tadeyau kabukabuwa apunai ki Iyesu inai
inapupu manako ewa bananapupu tawaiya kay-
atagubu manako mu ewapuru mena idiwa.

Iyesu powena

(Mateyu 27:45-56; Maki 15:33-41; Ruki 23:44-49)

28 Iyesu wainapupu da e upi kuduba kewowena.
Ko oragai ragidai Mama-nuga God e bonanai
wainapamawa tagamawa ragidai takari kawaya
oka tampu ki mibai makeya makeya wenawagana
ki nana ka e wagubu ke; “Awana gobani wagau.”
29 Ika wairau ka awana suwakarai mosi si ka
winiga karakara kopakai pokaiya minimpu posi-
wena ika tampu tondawa ki pokere iyapana dai
dabuwa tenai mosi awana ki rabineya kaumupu
manako sikurumupu Iyesu umuneya tamupu.

30 Iyesu umuneya tamupu manako e dabuwa ki
remoremopiyawa da kamadubu, wagubu ke; “Ika
kewo-wena.” E inako wagubu kuwena manako e
nonai toporuwena powena.

Piyara apunai mosi Iyesu ta were ugwadubu

31 Mara karako ka bagibagi siyarai, ki pokere
Diyu ragidai poraga bani yo gwedegwede kuduba
tepiyamu tawiya-tagamu okukunatagamu da
marawani ki ka mu maramaga kawai da mu
pa aiyata idiwana marai. Diyu ragidai dai
karako kayatagubu apunu Pairasi bameya
bautagubu manako simupu, tagubu ke; “Kau
badidi wainapiyei? Marawani ka nu maranuga
kawai da nu pa idiwana marai ki pokere nu
nuwa-nugu ka wi piyara ragidai karako kaiwagi
iyapana ripa korosi naureya ikokotampu ki mu
kerapumaga suwanai gaipumuri da mu garugaru
mena popotagisi manako mu kwakwarepu-maga
karako mena tepumuri kaiwagi ononotamuri.”
32 Kaiwawo Pairasi wagubu da baganai manako
e piyara ragidai dai tonotapu kayatagubu ripa
korosi wateya bautagubu manako apunu ki Iyesu
madanai daikere uburawa ki e kerarai suwanai
gaimupu manako ewa e waretai ki e kerarai
suwanai mete gaimupu.
33 Mu Iyesu bameya bautagubu ko e ororeya
mena powena emupu ki pokere e kerarai suwanai
ki mu eba gaimupu,
34 ko piyara apunai ki mosi ta wadubu kanibu
Iyesu madaneya ugwadubu baura manako e
darai ade e awanai ki garugaru mena bauwena
kayawena.

35 (Nau yau kuduba nau naubo yabunere mata-
rau badidi empuwani ki nau karako oka pokaiya
tarakani da wi ki mete wainapamana sumapa-
mana ki nana. Nau kataineya da nau karako
suwagubuwani ki kuduba mibai.)
36 Piyara ragidai Iyesu kerarai suwanai eba
gaimupu ki mu Mamanuga God naiya Iyesu
nene badidi wagubu oka tampu ki makeya kwae-
tagubu. Oka ki mosi inako wagubu ke; 'E suwanai
mo ki mu eba minimupu kaiyara'.
37 Ade Mamanuga God e okai mosi takari
kawaya tampu ka yau kena; 'Ta were ugwadumpu
apunai ki mu yabumugere empomoto.'

Mu Iyesu kwakwarepui ragu tamupu
(Mateyu 27:57-61; Maki 15:42-47; Ruki 23:50-56)

38 Tawana Arimateya mu apunu-maga mosi si
ka Diyosepa. E Iyesu sumapiyawa ko e Diyu
ragidai mu kawakawaimuguma mu kudumugu
mete wainapiyawa ki pokere e Iyesu sisiyai mata-
rau eba wagawa umawa. Karako ka e ubupu
kaiwawo Pairasi bameya kayawena Iyesu kwak-
warepui wadana ononopana ki manui wadubu
manako ewa kayawena Iyesu kwakwarepui ripa
korosi naureya rikapupu.
39 Apunu mosi si ka Nikodimasi. E naiya Iyesu
bameya kemorau bauwena apunai ki kena. E
karako ripa otai aurai bagi kawaya mo wadubu
mete ika bauwena. Ripa otai ki ka bisi kawaya
igwa posiwena ki bitai maba.
40 Iyapana apeya ki Iyesu kwakwarepui wad-
umupu ripa otai pokaiya monagamupu manako

ewa aukwara tenai rowarowa kawaya mo wadumpu e midi kwakwarepui kuduba painimupu. Diyu ragidai popotagamu ki ka mu inako kwaetagamu were ononotamiyamu.

41 Ripa korosi naureya minimpu poyo ki watai bameya ka ragu waunai mosi ika uburawa ki rabineya iyapana mosi naiya ika eba ononomupu.

42 Marawani ka Diyu ragidai mu aiyatamaga kawaya ki marai ki pokere iyapana apeya ki karako Iyesu kwakwarepui wadumpu ragu ki rabineya tamupu.

20

Iyesu powena, ko ade iyawena kipu ubupu (Mateyu 28:1-8; Maki 16:1-8; Ruki 24:1-12)

1 Pura kawaiya, nawaru sisipui teyanawa makeya ka ridi mosi si ka Meri Magidarini kipu ubupu ragu ki rabineya Iyesu kwakwarepui tampu ki empana kayawena. E ika bauwena manako bowa kawaya ki ragu minimpu bodampu ki gwairiwena empupu.

2 Empiyawa da kamadubu ka e garugaru mena wirawena kayawena apunu Saimoni si daikere ka Pita ade Iyesu e tadeyau kabukabuwa apunai mosi ki Iyesu nuwaiya po apunai ki mete kina mu bamamugu bauwena. Bauwena manako tadebu, wagubu ke; “Nu Kaiwawonuga e kwakwarepui ragu rabineya tamupu ki mu wadumupu kayatagubu bani tamupu ko ki nau eba kataineya.”

3 Mu yona ki wainamupu ka apunu Pita e waretai ki mete kina kimpu ubumpu garugaru mena ragu ki empa-mana ki nana kayatagubu.

4 Mu garu-garupamawa ko e waretai ki yabiri
ragu bauwena ko Pita ewa bauwena.
5 Yabiri bauwena apunai ki tapu kekera ragu ra-
bineya yabu tapu manako e Iyesu gerowoi mena
ika ukwarawa empupu. Ko e ragu rabineya eba
kanibu ko matarau ika uburawa.
6 Apunu Saimoni si daikere ka Pita ewa
bauwena ragu rabineya garugaru mena kutokuto
kanibu yabu tapu manako e mete kina gerowo
mena ika ukwarawa empupu.
7 Aukwara tenai mosi ki mu Iyesu debaiya
painimupu ki ika bonipupu daikere ukwarawa
empupu. Gerowoi ki daikere ukwarawa empupu.
8 Yabiri bauwena apunai ki e mete ragu ra-
bineya kaimupu manako e mete empupu suma-
pupu.
9 Oragai ragidai Mamanuga God e bonanai
wainapamawa tagamawa ragidai Iyesu iyawa-
gana kirana uburana yonai takari kawaya tagubu
oka tampu ki ka apunu Pita ade e waretai ki mu
naiya eba kataimugu.
10 Mu ragu ki kamadumpu manako wiratagubu
mu mubo tawamugu ade kayatagubu.

Ridi Meri Magidarini Iyesu matarau empupu (Mateyu 28:9-10; Maki 16:9-14)

11 Ko ridi Meri Magidarini ragu madaneya ika
yadi kirawa uburawa manako e tapu kekera ragu
rabineya yabu tapu,
12 manako aneya apeya mu midimaga tatamai
poe utatagubu ki ika ragu rabineya idiwa emi-
tapu. Aneya mosi ka Iyesu naiya ukwarawa watai

debaiya tondawa ko mosi ka e ukwarawa watai
kerareya tondawa.
13 Aneya ki Meri emupu manako simupu,
tagubu ke; “Ridi, kau gwede yadi kirei?”
Ko e denai wagubu ke; “Nau Kaiwawoni
powena ko mu e kwakware-pui wadumpu
kayatagubu bani tamupu ki nau eba kataineya ki
pokere nau yadi kirakani.”
14 E inako wagubu manako wirawena apunu
mosi ika tagaiya uburawa ki empupu. Apunu ki
ka Iyesu ko Meri e gogopupu.
15 Gogopiyawa ko Iyesu ubupu ridi Meri em-
pupu manako sibu, wagubu ke; “Ridi, kau gwede
yadi kirei? Kau nima kwaenepiyei?”
Meri wainapupu da apunu ki ka waira ki
kwayubapiyau apunai mosi ki pokere denai e
sibu, wagubu ke: “Bada, e kwakwarepui ki kau
wadibi kayanugibi bo? Ki kau bani tapi ki
kabuwasini da nau kayasugani yadani.”
16 Ko Iyesu denai Meri sibu, wagubu ke; “Meri.”
Ki makeya ka ridi Meri wirawena Iyesu naigida
mena empiyawa manako e bonanai kawaya e
yonai Iburu were wagubu ke; “Raboni.” (Ki ka;
‘Sidiyei Kabukabuwa Apunai.’)
17 Ko Iyesu e sibu, wagubu ke; “Kau nau mi-
dini eba wadi mibai ka nau waunitau nau Mamai
bameya ade kayasugani. Ko karako kayanuwagi
nau yowaniyoma nau sumasiniyamu ragidai ki
mu tade, nuwagi ke; ‘Iyesu wagubu ke; Nau wira-
sugani kayasugani nau Mamai God bameya, nau
yo wi ewapuru Mamanuga God e bameya.”
18 Iyesu inako wagubu manako ridi Meri
Magidarini kipu ubupu kayawena Iyesu tadeyau

kabukabuwa ragidai mu bamamugu bauwena manako tadebu, wagubu ke; “Nu Kaiwawonuga nau matarau empuwani.” E inako wagubu manako Iyesu badidi sibu ki makeya makeya e mu mete tadebu.

Iyesu tadeyau kabukabuwa ragidai e eya matarau emupu

(Mateyu 28:16-20; Maki 16:14-18; Ruki 24:36-49)

19 Pura kawai ki kemoreya ka Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai Diyu ragidai kudumugu mu tawamaga rabineya gudu umamupu idiwa. Mu gudu umamupu idiwa ko Iyesu bani bauwena mu paunamugu uburawa manako yona inako tadebu, wagubu ke; “Wi notaga kwarisiyagisi kudu eba wainapiyoi ko nuwabagi rabineya idiwoi.”

20 E inako wagubu, manako e idai daikere daikere e madanai mete ugwadumpu baura ki watai mu kabuwatapu emupu. Emupu ka mu e mamamai ebotau wainamupu manako tagubu ke; “Kaiwawonuga, kau mibai baunugibi.”

21 Ko Iyesu mu ade tadebu, wagubu ke; “Wi notaga kwarisiyagisi kudu eba wainapiyoi ko nuwabagi rabineya idiwoi. Nau Mamai naiya nau tonosinibu kawapuwani ki maba karako nau wi mete tononiyakani.”

22 E inako wagubu, manako e umunai aurai pokaiya mu puwatapu, wagubu ke; “Mamanuga God e eya Keyai Tanai Bagi Kawaya ki nau karako negeyakani ki wi wadumuri.”

23 Ade wagubu ke; “Wi iyapana bera-maga berokoi mo empumuri manako nau kasiyarani

pokaiya surupumuri ki ka nau mu beramaga berokoi ki mete surupani kewoyagisi. Ko wi iyapana beramaga berokoi mo empumuri ko nau kasiyarani pokaiya eba surupumuri ki ka nau mete kina mu beramaga berokoi ki eba surupani.”
Iyesu inako tadebu.

Apunu Tomasi e notai apeya apeya

24 Iyesu ika mu bamamugu bauwena ki makeya
ka e tadeyau kabukabuwa ragidai ida esida ke-
wowena kerapu apeya (12) ki apunai mosi si
Tomasi si daikere ka Nasuruwa simupu ki tawana
mo kayawena.
25 E ewa bauwena manako e kowaiyoma e
simupu, tagubu ke; “Nu Kaiwawonuga ade
iyawena yewe bamanugu bauwena ki nu
yabunugere matarau emipi.” Mu inako tagubu
ko apunu Tomasi denai wagubu ke; “E idai ikoko
pokaiya minimupu watai ki nau empena nau
idani gurai wateya tapena ade e madaneya
ugwadumpu wateya nau idani kweupena ki
nau wi sumanibena. Ko wi iwagubu ki nau eba
sumapakani.”
26 Pura eyaka mena kewowena eweya ka Iyesu e
tadeyau kabukabuwa ragidai apunu Tomasi mete
kina gudu umampu tawa rabineya idiwa manako
Iyesu ade bani bauwena mu paunamugu ubupu,
wagubu ke; “Wi notaga kwarisi-yagisi kudu eba
wainapiyoi ko nuwabagi rabineya idiwoi.”
27 E inako wagubu manako wirawena apunu
Tomasi empupu sibu, wagubu ke; “Kau idagi gu-
rai yewe tari nau idani emani. Kau idagi yewe
roronapi nau madanineya kweupi. Kau nau eba

sumasinibi ko karako kau notagi apeya apeya ki
kamadi kau notagi eyaka mena nau sumasiniy-
owa.”
28 Apunu Tomasi yona ki wainapupu ka e denai
Iyesu sibu, wagubu ke; “Kaiwawoni. Kau ka nau
Kaiwawoni, kau ka God.”
29 Ko Iyesu ubupu apunu Tomasi ade sibu,
wagubu ke; “Kau nau matarau emisinibi ki pokere
nau sumasinibi. Iyapana nau eba emisini-yamu
ko pa sumasiniyamu ki ka mu mamamatogomono
idiwono.” Iyesu inako wagubu.

Apunu Diyoni oka yau tapu ki kerarai

30 Iyesu ubupu nu nidiyawa kabu-kabuwa
ragidai nu yabunugu matakira ropani kawaya
kwaewagawa empemeya ko oka yau rabineya ka
nau ki dai mena okapuwani.
31 Ko wi naigida mena kataigamana wetawetara
ki nana da Iyesu e ka nu Iya Negeyana Apunai
Keriso ade e ka Mamanuga God e eya Gubagai ki
pokere ka nau karako oka yau mena okapakani.
Wi e sumapiyoi idiwoi ki ka wi e si pokaiya iya
waunai wadumuri idiwoi.

21

Iyesu e kowakowaiyoma bamamugu ade matarawena

1 Ki eweya ka Iyesu kaburu kawaya Taibiriyasi
papateya e tadeyau kabukabuwa ragidai mu ba-
mamugu ade matarawena.
2 Apunu Saimoni si daikere ka Pita yo apunu
Tomasi e si mu Nasuruwa simupu yo natere
Kainani tawana Gariri rabineya mu apunumaga

mosi si ka Nataniyero yo apunu Tabadi e gubagai-
yoma apeya yo Iyesu e tadeyau kabu-kabuwa
ragidai apeya dai mete kina ki mu kuduba ewa-
puru mena ika dibi-mupu idiwa,
3 manako apunu Pita ubupu e kowaiyoma ki
tadebu, wagubu ke; “Nau karako raubiyo nene
kayasugani.”
“Ki baganai, nu mete kaigamu.”
Mu ewapuru mena kaimpu waka rabineya
yampu manako kemora ki rabineya kaburu
kawareya raubiyo nene puwaritagamawa kaiwa
idiwa da nawaru puruwena ko mu raubiyo mo
eba wadu-mupu.
4 Madega wauni posiwagawa makeya ka Iyesu
ika bauwena kaburu papateya uburawa ko e
tadeyau kabu-kabuwa ragidai ki mu e gogomupu.
5 Gogopamawa ko e wena siyapu, wagubu ke;
“Edamani, wi raubiyo dai tempu bo pa mena?”
Ko mu denai e simupu, tagubu ke; “Pa mena, nu
mo eba wadimipi.”
6 Mu inako tagubu manako Iyesu denai
wagubu ke; “Wi puwari wadu-muri waka
madanai idanuga garu deneya kwenupumuri
ki ka wi raubiyo dai tepumuri.” Mu e umunui
wadumupu puwari wadumpu kaburu rabineya
ade kwenumupu manako ki makeya ka raubiyo
puwari posiwena mu tainipa-mana ko bisi
kawaya.
7 Iyesu e tadeyau kabukabuwa apunai mosi
ki Iyesu nuwaiya po eyo ki wirawena apunu
Pita sibu, wagubu ke; “Ki ka nu Kaiwawonuga
bauwena diyayai.” Apunu Pita yona ki waina-
pupu ka e midi tatamai rikapupu tapu ki garugaru

mena e naureya ade umapu manako e Iyesu diri-
wai kaburu sikipupu e bameya kayawena.
8 Ko Pita e kowai-yoma e eweya waka kawareya
puwari tainipamawa kebomawa. Kaburu papasi
ka eba rowarowa ko bamanugutau.
9 Mu kaburu papateya bautagubu ka mu
raubiyo dai matau kapusiratagubu urawa emupu
ade bani dai mete ika emupu.
10 Ko Iyesu mu tadebu, wagubu ke; “Raubiyo
karako temupu ki dai mete tepumuri kebomuri
pasumuri.”
11 Apunu Saimoni si daikere ka Pita kanibu
waka kawareya yapu puwari ki tainipupu pa-
pateya ade bauwena. Puwari ki rabineya ka
raubiyo kawakawai ropani kawaya (153) ika ubu-
rawa. Ki ka bisi kawaya ko puwari ki eba puru-
wena.
12 Ko Iyesu mu tadebu, wagubu ke; “Kebo-
muri bani dai kupumuri.” E tadeyau kabuk-
abuwa ragidai e manu-pamana ko mu kuduba
kataimugu da e ka mu Kaiwawomaga ki pokere
mu mo e eba manumupu, tagubu ke; “Kau ka
nima?”
13 Ko Iyesu kanibu bani ki raubiyo mete tepupu
mu tagebu.
14 Iyesu powena ade iyawena kipu ubupu
eweya ka e yabiri e tadeyau kabukabuwa ragidai
mu bamamugu matarawena, paunau mo ade
matara-wena, ade karako ade matarawena yau
kena.

Iyesu apunu Pita mete yonatagamawa

15 Mu kupetagamawa da kewowena eweya ka
Iyesu apunu Saimoni si daikere ka Pita inako sibu,

wagubu ke; “Apunu Diyoni e gubagai Saimoni, nau karako kau nidiyani wainapi; Kau kowagiyoma yau kuduba nau nota kwarikwarisisiniyamu ko kau notagi nau bamaneya ka mu notamaga maba bo kau notagi ka ade kawaya esida nau nota kwarikwarisisiniyei?”

Iyesu inako wagubu ko Pita denai wagubu ke; “Ena, Kaiwawoni, kau kataigeya da nau nuwaneya po kau.”

Pita inako wagubu manako Iyesu denai e ade sibu, wagubu ke; “Baganai, nau papaniyoma sipi ki kuduba kau naigida mena kwayubatamiyowa.”

16 E inako wagubu manako Pita ade manu-pupu, wagubu ke; “Apunu Diyoni e gubagai Saimoni, kau nau nota kwari-kwarisisiniyei bo pa mena?”

“Ena, Kaiwawoni, kau kataigeya da nau nuwaneya po kau.”

Pita kawareya inako ade wagubu manako Iyesu e ade sibu, wagubu ke; “Baganai, nau papaniyoma sipi ki kau naigida mena kwayubatamiyowa.”

17 Ki eweya ka Iyesu apunu Pita kawareya ade manupupu, wagubu ke; “Apunu Diyoni e gubagai Saimoni, kau nau nota kwarikwarisisiniyei bo pa mena?”

Iyesu Pita mara apeya eyaka inako manupiyawa ka Pita nuwaboyawena manako e denai Iyesu sibu, wagubu ke; “Kaiwawoni, gwedegwede kuduba ki kau kataigeya ki pokere nau nuwaneya po kau ki kau mete kataigeya.”

Pita inako wagubu manako Iyesu denai e ade sibu, wagubu ke; “Baganai, nau papaniyoma sipi ki kau naigida mena kwayubatamiyowa.

18 Nau yona mibai kau nidiyani wainapi; Kau
yaraga tondeya makeya ki kau gwedegwedegi
tepiyeya asusu kau kaubo nuwageya kayanu-
gana wainapiyeya ki umeya. Ko karako kau
kawayanugibi makeya ka iyapana mosi baiyag-
isi kau idagi roronapipi ki yadini doko manako
kau eba nuwageya kayanugana tawanai ki e kau
tononiyoto kayanuwagi."
19 Iyesu yona ki wagubu ki ka e apunu Pita
ewa badidi maba powagana Mamanuga God e
si tepapana ki nana ki waigugui wagubu. Iyesu
yona ki wagubu kewowena ka e apunu Pita ade
sibu wagubu ke; "Kau karako nau ewaneya ya-
bodowa."

Nau Diyoni sisiyani Iyesu wagubu

20 Apunu Pita wirawena manako Iyesu e
tadeyau kabukabuwa apunai mosi ki Iyesu
nuwaiya po apunai ki ika ewamugu yabadawa
empupu. Apunu ki ka naiya kupe siyarai ki
kawareya riyawena kanibu Iyesu madaneya
tondubu manako manupupu, wagubu ke;
'Kaiwawoni, kau yogogi wagana apunai ka nima?'
Iyesu yo Pita mu ewamugu kaniyawa apunai ki
kena ka nau Diyoni oka yau tarakani.
21 Apunu Pita nau emisinibu manako e
wirawena Iyesu manupupu, wagubu ke; "Kaiwa-
woni, ko ade apunu yau bameya ka gwede
wenayagisi?"
22 Ko Iyesu denai e sibu, wagubu ke; "Nau
nuwaneya e tondana kaniyana da nau ade wira-
sugana bausugana makeya ki ka nau naubo mena

ko ki ka eba kau nene da kau ki katainuwagi. Ko
kau nau mena ewaneya yabodowa.”
23 Iyesu yona ki wagubu ki pokere e sumape-
mei ragidai nu paunanugu ka yona kawayawena
kayawena da nau Diyoni eba posugana ki nana.
Ko Iyesu eba ki nene wagubu ko e wagubu ke; ‘Nau
nuwaneya e tondana kaniyana da nau wirasug-
ana bausugana makeya ki ka nau naubo mena.’
E yona ki wagubu ki ka e nau Diyoni nau sisiyani
wagubu.
24 Nau Diyoni yona yau suwagakani ade oka
yau tarakani ko wi kuduba kataigau da nau yona
mibai mena suwagakani.
25 Iyesu gwedegwede marai kawai badidi
kwaewagawa ki ka nau dai mena yewe
okapuwani. Nu e gwedegwede kuduba
kwaewena ki makeya makeya oka pokaiya
tampena ki ka tawana tawana, madega
kauwagau madega posiwagau kuduba e okai
ki posiwagubena.
Ika kewowena.

IYA YONAI
The New Testament in the Umanakaina Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Umanakaina long Niugini

Copyright © 1999 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Umanakaina

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files dated 31 Aug 2023
92bb28a8-6181-5bd4-a67f-1906ab635008